

עצות לחתונה

ההחלטה התקבלה... אנחנו מתחתנים!

אבל רגע – מה עכשיו? צריך אולם, וצלם, וגם מדריכת כלות וסידורי פרחים והזמנות ורהיטים ושמלה וחליפה וטבעת ורב מקדש ודירה... ממה מתחילים? איך נדע למה צריך לשים לב כשבוחרים להקה, ומה צריך לסכם מראש עם המאפרת?

נישואין הם שלב מכריע בחיינו, וערב החתונה הוא אירוע של פעם בחיים. יש הרבה מה להכין ולהתכונן – טכנית וגם רוחנית. מטרת החוברת היא לעזור לכם לעשות קצת סדר בדברים, לקבל מושגים בסיסיים, להבין מה קודם למה ומה סדר הדברים, וכשניתן – גם קצת הכוונות וטלפונים.

כולי תקווה שהחוברת תמלא את תפקידה ותעזור לזוגות מאורסים לארגן את החתונה שלהם בצורה הטובה ביותר.

הערות, הארות, הצעות, תוספות ושאלות יתקבלו בברכה במייל!

אתם מוזמנים תמיד להכנס, לשאול ולהתייעץ בפורום החתונה של אתר סרוג:

<http://www.saroog.co.il/fwedding>

לכמה,

תמר

עזרים נוספים:

פורום חתונה באתר "סרוג": <http://www.saroog.co.il/fwedding>

אתר "שיהיה במזל" <http://www.bemazal.co.il>

מתחתנים למען מתחתנים: <http://www.mit4mit.co.il>

מתכנן החתונה שלי: <http://www.wedplan.co.il>

❖ אתרים ועזרים נוספים בעמ' 49 בנספחים.

סוכס מתוך: 'תיק לחתן' (מכון פוע"ה), חוברת 'ארגון החתונה' (תמיר רצון), 'הכנות לחתונה' (הר' קורץ) אתר "קול שמחה", חוברת "מתחתנים", אתר "החנות למתחתנים", ועוד. חלק מהחוברת נערך במקור ע"י אברך מ'מרכז הרב', ושוכלל ע"י משה שנדוביץ.

תודה לכל נותני העצות והטיפים, ההערות והעדכונים!

אשמח לקבל למייל עצות, תיקונים וטיפים נוספים!

לוקט, נערך ועוצב ע"י תמר גורפינקל.

tamarhp@gmail.com

www.saroog.co.il

© כל הזכויות שמורות. מותר לצלם ולהפיץ לצרכי גמילות חסד וללא מטרות פרסום ורווח!

תוכן

	רהיטים ומוצרי חשמל
30	- מוצרי חשמל – נקודות חשובות
31	- רהיטים – נקודות חשובות
31	- טלפונים
32	רשימת ציוד לבית
	שמלת כלה ונעלי כלה
33	- עצות לבחירת שמלה
33	- נקודות לבירור מול התופרת
34	- טיפים למדידה
	נעליים
34	- נקודות חשובות
35	- טלפונים לשמלת כלה + אביזרים
35	- טלפונים לגמ"ח נעליים
	טבעת
36	- נקודות חשובות
36	- איך לשמור על טבעות
36	- עיצוב אישי
	איפור ותסרוקת
37	- נקודות חשובות
37	- טיפים לאיפור ניסיון
37	- טלפונים
38	עוד לכלה ולחתן
39	עוד - כללי
	נספחים
40	- תפילות ותחינות ליום החופה
41-45	(לאמהות, לקהל, לחתן, לכלה)
46-48	- משחקים ורעיונות לשבת כלה
49	- אתרים, חוברות ועזרים נוספים
50	- הריון
51-52	- תשובות מתוך שו"ת
53-66	- הלכות נישואין ומנהגי החופה
67-71	- "תכנון החתונה שלי"
72	- דוג' ללו"ז חתונה
73	- רשימת חפצים לקחת לאולם
74	- רשימות והערות שלכם

אירועים וסידורים בסדר כרונולוגי

3	וורט
4	מסיבת האירוסין / חתימת התנאים
5-7	סיכום ההכנות לחתונה
8	השבוע שלפני החתונה
9	שבת חתן
10	שבת כלה
11	יום החופה
12	החתונה
13	אחרי החתונה
14-15	טבלת סיכום + זמנים
16	פירוט הסידורים וההכנות
	אולם
17-18	- נקודות חשובות לבירור וידיעה
18	- אחראי אולם
18	- אחראי מתנות
19-20	- מה לברר מול אולם/גן
	- טלפונים : ארגון שמחות, קיטרינג,
21	תרומות
22	- אישורי הגעה וסידורי הושבה
23	- עיצוב שולחן + טלפונים של פרחים
	חופה
24	- נקודות חשובות
24	- עיצוב חופה - טלפונים
24	- אחראי חופה
	להקה
25	- נקודות חשובות
25	- אחראי להקה
26	- טלפונים
	צלם
27	- צלם תמונות
28	- צלם וידאו
28	- טלפונים
	הזמנות וברכונים
29	- נקודות חשובות
29	- טלפונים

וורט

"וורט" זה הלילה בו מסכמים סופית ומודיעים על האירוסין. בד"כ האירוע נערך בבית הכלה, עם כיבוד קל. כמו-כן נדון עניין תאריך החתונה וההשתתפות הכספית של ההורים.

- **הסכם ההורים** : יש לשאול את ההורים במהלך הערב (לפני שבאים ידידים וחברים וכו') אם הם מעוניינים לשבת לבד, ולתת להם מקום פנוי לסכם את העניינים הכספיים. אם ההורים מתכוונים לעזור במימון ההוצאות השוטפות יש לזכור בחישוב ההוצאות (חוץ מהוצאות החתונה וריהוט הבית) תשלום שכר דירה, ביטוח לאומי, קופת חולים, חשמל, מים, ארנונה, גז, מיסי ועד בית, טלפון/פלאפון. לעיתים כדאי להציע שתקנו ותקבלו רהיטים יד שניה, והכסף שיועד לקניית אותם מוצרים יישמר בצד לצורך קנייתם לאחר שהמשומשים יצאו מכלל שימוש. כדאי לזכור שלעיתים בשנים הראשונות עוברים דירה מספר פעמים, וכל מעבר דירה עלול להזיק לרהיטים ולמוצרי החשמל.
- **לחתן** : כדאי להכין דבר תורה – אולי יבקשו שתדבר. זכור כי לפעמים תחילת הקשר עם חמיד וחמותך נותן את הבסיס לכל החיים. חייך, והכן דבר תורה יפה. ☺
- **להודיע לאנשים** : להכין רשימת טלפונים של אנשים חשובים, שרוצים להודיע להם.
- **מוזמנים** : יש המזמינים מראש כמה חברים להגיע ולשמח. חישבו איך יוכלו החברים והחברות לשמוח ולרקוד בצניעות.
- **לא-מוזמנים** : במהלך הערב בד"כ נכנסים קרובים, ידידים, ושכנים להגיד מזל טוב.
- **תאריך** : תאריך החתונה נקבע בהסכמת כל הצדדים – לילה יש מילה אחרונה על התאריך מפני שרק היא יודעת מתי היא טהורה, אם כי כיום רוב הכלות לוקחות לפני החתונה כדורים שמסדרים זאת (ליתר ביטחון). לכן אם היא אומרת "אי-אפשר בתאריך פלוני אלמוני" לא לשאול אותה למה, ההסבר עלול להיות לא נעים בשבילה. יש הנוהגים שלא להתחתן בתאריכים מסויימים בחודש, ורוב העולם אינו נוהג בזה. לקחת בחשבון : עונות השנה, מבחנים (לסטודנטים...), אירועים נוספים ותאריכים שלא מקיימים בהם חתונות כגון : חגים, צומות, ספירת העומר, בין המצרים, ימי זכרון לאומיים ועוד. יש אומרים שלא כדאי להאריך את תקופת האירוסין מעבר למינימום גם מבחינה הלכתית ובעיקר מצד הקשיים שיהיו לכם בד"כ כתוצאה מכך.
- **זר פרחים** : במקומות ובקהילות מסויימות מקובל שהורי החתן שולחים זר פרחים למשפחת הכלה לכבוד האירוע.
- **שבת לאחר הוורט** : בשבת שאחרי יש נוהגים שהחתן נמצא בבית הורי הכלה.

מסיבת האירוסין או "מעמד חתימת התנאים"

(גם מי שלא נוהג כדאי שיקרא)

מקובל ברוב המקומות שמלבד ה"וורט" יש גם מסיבת אירוסין (אך אין חובה). יש נוהגים שבמהלכה של המסיבה חותמים על שטר הנקרא "תנאים". ב"תנאים" מוסכם על תאריך לחתונה, כמו-כן מסכימים לכבד את החתן והכלה במלבושים נאים לכבוד החתונה, ומסכימים על חלוקה שווה של נכסי החתן והכלה ביניהם. יש עוד משמעויות ורצוי לעיין לפני כן.

לאירוסין בדרך כלל מזמינים משפחה מצומצמת או מורחבת וכמות מצומצמת של חברים. על התנאים מתחייבים כל הצדדים: החתן, הכלה והוריהם ו"מקבלים קניין" – קיבוע ההתחייבות על ידי הרמת סודר (=מטפחת/עט או כל דבר אחר).

כמו-כן יש הנוהגים שהאמהות שוברות צלחת חרס בזמן חתימת התנאים, או ללא כל קשר אליהם, במהלך הערב.

- **לחתן:** גם כאן – הכן דבר תורה.
- **התנאים:** יש הנוהגים שלא לעשות תנאים כלל, יש הנוהגים לעשות תנאים רק סמוך לחופה, ויש במסיבת האירוסין. שטרות תנאים ניתן לקנות בחנויות ספרים. הסברים נוספים אפשר לקרוא בספר "הנשואין כהלכתן". כדאי ורצוי לעבור על הנוסח לפני האירוע עם הכלה על מנת להבין על מה חותמים בעצם.
- **טבעת:** יש הנוהגים לקנות לכלה טבעת עם יהלום (אפשר גם זרקון, זה הרבה יותר זול, מצד שני זה לא יהלום אמיתי). יש שאינם רוצים להכביד על הכלה ונותנים לה לבחור בעצמה את הטבעת. כדי למנוע בעיה של סבלונות (הבעיה חריפה יותר בטבעת שהרי היא דומה לטבעת נשואין) יש נוהגים שהטבעת לא תהיה שייכת לחתן, והיא בעצם מתנת הורי החתן. כמו-כן יש כאלו שמקובל אצלם שאין החתן נותן לכלה את הטבעת אלא אימו. יש כאלו שמקובל אצלם לקנות לכלה, בנוסף או במקום טבעת, שעון זהב (או תכשיטים אחרים).
- **מתנות:** בחלק מהמקומות והקהילות מקובל שהורי הכלה נותנים לחתן שעון זהב, וגם כאן יש שאינם רוצים להכביד עליו ונותנים לו לבחור בעצמו.
- **צלחת:** מביאים קערת/צלחת חרס לשבירה. יש הנוהגים לקחת צלחת משומשת או סדוקה משום איסור בל-תשחית. יש המעטרים את הצלחת. יש האוסרים לכתוב פסוק שלם על הצלחת מכיוון והיא מיועדת לשבירה.
- **שינה באותו בית:** בין האירוסין לחתונה – נוהגים שהמאורסים לא ישנים יחד באותו בית. הדבר מעוגן בפסקי הרמ"א. יש נוהגים לא לישון יחד באותו בנין.
- לאחר האירוסין מקובל לתת **מתנה לשדכנית**. המנהג בציבור הדתי לאומי הוא בין כמה עשרות שקלים לכמה מאות שקלים.
- לא לשכוח את **החברים הרווקים**! לאחר מסיבת האירוסין כדאי לשאול בעדינות אם מישהו מצא חן בעיני החברה, או למשל לארגן רשימה מסודרת של כל החברים והחברות שעדיין רווקים וכאשר יש זמן וחשק יושבים באופן מסודר ומדברים מי מתאים למי.

סיכום וקיצור ההכנות לחתונה

מיד לאחר הוורט מתחילים בהכנות לחתונה. אפשר גם להתחיל לפני מסיבת האירוסין.

- **רשימת מוזמנים.** עריכת רשימה מיד לאחר האירוסין יכולה לעזור בהכנת התקציב לחתונה והחלטה על גודל האולם. עוד יהיו שינויים אבל זה נותן תמונה כללית.
- **הכי חשוב: לתפוס יום באולם!** אפילו לפני קביעת מקום מגורים. לאחר מכן – **להקה, קייטרינג** (אם לא לוקחים מהאולם), **וצלם**. אם החתונה קרובה יש להזדרז להזמין גם **רהיטים**. זמן הגעתם – כחודש.
- **קביעת מקום מגורים.** אם קונים – מתחילים לחפש כמה שיותר מוקדם. אם שוכרים – מספיק חודשיים לפני כי המודעות הן מעכשיו לעכשיו. בשכירות הדירה יש להיזהר מטעויות בתנאי החוזה ולהתייעץ לפני עם שוכרי דירות. לסכם איזה חשבונות בעה"ב משלם (ועד בית, ארנונה, טלפון, חשמל, גז, מים). לצלם את החוזה כמה פעמים.
- **קניית תכולת דירה.** הדברים הבסיסיים הם מקרר, תנור (עם כיריים או בנפרד), מכונת כביסה וריהוט בסיסי (מיטות, שולחן, כסאות) ואחר כך כיד הדמיון הטובה. כדאי לדבר עם ההורים על מימון (לפעמים הסבים או הדודים מממנים).
- **הכנת הדירה.** רצוי להשתדל לקבל את הדירה תקופה סבירה לפני החתונה, כדי שיהיה ניתן לארגן את הדירה לפני; אח"כ פעמים רבות אין זמן. לבדוק מזוזות או לקנות חדשות. להכשיר את המטבח ולרסס לפני הכנסת הציוד לדירה. אם מתקינים דברים חדשים כמו נקודות גז או קו טלפון – רצוי לעשות את זה מספיק זמן מראש כי לעתים זה לוקח זמן (בייחוד ביש"ע – לפעמים אפילו שבועיים!). לאלו שנוהגים שלא להפגש שבוע לפני החתונה, מומלץ לתאם זאת במיוחד כשהדבר נוגע לסידור הדירה.
- **ארנונה** – מיד לאחר שנקבע מקום המגורים, כדאי לבקש הנחת ארנונה מהמועצה או העירייה (כדאי לבקש כמה שיותר מוקדם כי בד"כ לא מקבלים רטרואקטיבית).
- יש הפותחים **חשבון בנק** משותף, במיוחד אם קיבלו מתנות כספיות באירוסין.
- **ת.ד.** – כדאי להזמין ת.ד. כבר כעת (לגרים בישוב). תוכלו להשתמש בו כבר כעת לשליחת תעודות אחריות, לתעודת הזהות, וכו'.
- **להרשם לנישואין ברבנות** בין 3 חודשים ל-45 יום לפני החתונה (שלפעמים יש שביתות אז לא כדאי לדחות...). נרשמים באחת הרבנויות של מקום מגורי בני הזוג. צריך להביא ת"ז מעודכנת כולל ספח, 3 תמונות פספורט של החתן והכלה, יתכן שידרשו גם כתובה/תעודת נישואין של ההורים. אם אחד מבני הזוג אינו גר בעיר בה נרשמים לנישואין, עליו להביא תעודת רווקות. גובה האגרה הוא 600 ₪, אך יש הנחה של כ-40% לבחורי ישיבה, חיילים בשירות חובה, בני/בנות שירות לאומי, סטודנטים (יש להביא אישור לימודים) ועוד. חלק משירותי הרבנות – נתינת כתובה והעתק כתובה (כדאי לבדוק את הנוסח אצל ראש הישיבה או במשפחה, כל אחד לפי הכתובה שנהגו בעדתו, לשים לב אם הכתובה אשכנזית או ספרדית). יש לשמור את תעודת הרישום לנישואין, יתכן ותצטרכו אותה. מומלץ להתעדכן באתר משרד הדתות - רישום לנישואין: <http://www.dat.gov.il/נישואין/נהלי+רישום+נישואין/default.htm>
- **תעודת רווקות** – מוציאים ברבנות של עיר המגורים (בשכנוע אפשר גם במקום הלימודים, אם אומרים שראש הישיבה אומר שהפנימייה היא ביתם של הבחורים). צריך שני עדים (מכרים - גברים), לא קרובי משפחה. נוסף לכך – ת"ז, 2 תמונות פספורט, ו-135 ₪. יתכן שיבקשו גם כתובה או תעודת נישואין של ההורים, אלא אם כן הם נרשמו ברבנות של אותו מקום. אם נרשמים לנישואין בעיר של אחד מבני הזוג, בן אותו העיר לא צריך להוציא תעודת רווקות.

- לבחור **רב מסדר קידושין** ועדים. כדאי למצוא גם רב ועדים מחליפים למקרה שמהו יקרה, כבר קרה מקרה שיום לפני חתונה נפטר אחד ההורים של הרב המקדש והוא לא היה יכול להגיע... לקבוע פגישה עם הרב, כדי שיסביר על הטקס, לתאם ציפיות, לברר האם יש דברים שהרב דורש/אוסר. מומלץ לא להפגש יותר מדי מאוחר כי לפעמים יש לו דרישות לגבי הטבעת, הברכות וכו'.
- לבחור את **מברכי שבע הברכות** בחופה. את הברכה הראשונה והשניה מברך אותו אדם. יש דעות שגם את הברכות 4-5-6 לתת לאותו אדם, ויש דעות שכל 6 הברכות לאדם אחד.
- **מדריך/ת חתנים/כלות**. צריך להתחיל ללמוד עם מדריך חתנים בערך חודש-חודשיים (ולפעמים יותר, תלוי בתדירות הפגישות) לפני החתונה. כדאי לקבוע מראש עם מישהו שרוצים, המוכר בתור מדריך. הכלה מתחילה ללמוד קודם כחודשיים לפני, כ-7-8 שיעורים בד"כ. אם היא לא מכירה מדריכה ניתן לפנות אל "בנין שלם" ותמורת תשלום לסדר מדריכה. מומלץ ליידע את המדריכים עפ"י איזה רב אתם נוהגים ולתאם מאיזה ספר ללמוד כדי שלא יצא שכל אחד ילמד פסיקות של רב אחר.
- למי שלא עשה, יש כאלו שעושים **בדיקות גנטיות** כגון טיי-זקס (חינם) וכו'. עמותת דור ישרים לא עושה בדיקות למאורסים (המטרה שלהם היא לבדוק עוד בשלב הפגישות, ולא אחרי שכבר נוצר קשר ורוצים להתחתן).
- **חיסון אדמת**. רצוי (מאד!!!) לעשות חיסון נגד אדמת לפני החתונה (עד לא מזמן ההמלצה היתה לא להיכנס להריון 3 חודשים שלאחר החיסון, אך היום יש דיעות חדשות הסוברות שאין מניעה, וכל אחד סובר אחרת). יש להיוועץ ברופא.
- **גוללות** לסידור המחזור. ללכת לרופאת נשים כ-3 חודשים לפני החתונה כדי לסדר את המחזור לפי תאריך החתונה שנקבע. **חשוב** לא לדחות את ההליכה לרופא/ה.
- קניית **טבעת נישואין**. יש נוהגים מזהב או מכסף (לפי הקבלה). לבדוק עם מסדר הקידושין אם לדעתו מותר שיהיו עליה עיטורים וחריטות.
- **קיטל, טלית ועוד**. בחלק מעדות אשכנז נהוג שהחתן לובש **קיטל**. ישנם מקומות שנהוג שהחתן קונה לעצמו וישנם מקומות שהכלה (או משפחתה) קונה לחתן. כמו כן יש מקומות שנהוג שהכלה (או משפחתה) קונה לחתן **טלית**. ישנן עדות ומקומות שבהם מקובל שמשפחת הכלה קונה לחתן גם **גביע**, ומשפחת החתן קונה לכלה **פמוטים**.
- **שמלת כלה, חליפה וביגוד**. לקנות חליפה/בגדים+נעליים+כיפה לחתן ליום החתונה, לחדש את מלאי הביגוד שלכם לשבוע השבע ברכות, ולקנות כיסוי ראש. יש שסורגות לחתן כיפה לחתונה. שמלת כלה אפשר לעצב, לקנות, לשכור, או לקחת מגמ"ח (בחינם או במחירים זולים מאד).
- לא לשכוח להוריד את **התווית/מדבקה** מהטלית, קיטל והנעליים.
- **לכלה**: מי שנוהגת ללבוש **כיסוי ראש** כבר בחתונה, כדאי כבר לבחור כיסוי ראש ולמצוא מישהי שתבוא להלביש אותה בחדר הייחוד (אם יש צורך). כמו כן לדאוג **להינומה, לסידור שיער ולאפיפור**. מומלץ ללכת לקוסמטיקאית כחודשיים-שלושה לפני החתונה ועוד טיפול כשבוע לפני החתונה. לדאוג **לברכת כלה** (בד"כ חברה מכינה, כדאי לבקש מראש). כמו כן **זר לכלה** (יש שנוהגים שאם החתן קונה את זר הכלה).
- **הסעות לאולם** (וחזור) עבור **בני הישיבה והאורחים** מרחוק. לזכור בחישוב הזמנים שיתכן ויהיו פקקים.
- **מלווה לחתן ומלווה לכלה**. נוהגים שביום החתונה החתן והכלה לא יהיו לבד, ולכן כדאי שיבחרו חבר או חברה טובים שילוו אותם במשך כל היום.
- להחליט מה **סדר האוכל וריקודים** בחתונה: דוג' – אם יש חדר יחוד אפשר שהסדר יהיה: מנה ראשונה (בזמן שאתם בחדר היחוד), ריקודים, חלק ממנה עיקרית (אפשר תוך כדי שיהיה ד"ת וכדו'), ריקודים, מנה עיקרית, צעד תימני והופעות. אפשרות נוספת: להגיש

את כל המנה העיקרית אחרי הריקודים הראשונים, ואחריה הצעד תימני והופעות. אם אין חדר יחוד: חופה, ריקודים, מנה ראשונה, ריקודים שנים, מנה עיקרית, הופעות. יש אומרים שכדאי לעשות את ההופעות מוקדם יותר בשביל האנשים שהולכים מוקדם.

- **צילומים.** להחליט מתי לערוך את הצילומים המשפחתיים. אם יש ילדים קטנים כדאי לפני החופה, אבל למי שנוהג שהחתן והכלה לא נפגשים לפני החתונה - החתן והכלה לא יהיו יחד בתמונות. להיזהר לא לעשות צילומים לפני ההצגות וכדאי על חשבון החברים שלא רוצים להשאיר אולם ריק, ונאלצים לחכות לצילומים. המלצה שקיבלתי מסיון, אחת הקוראות: לפני שהחתן והכלה יצאו מהחדר ייחוד, העדים או הצלם הלכו לקרוא למשפחה ואז הצטלמו כולם מהר. כך כולם יוצאים יפים וחייכנים ולא אדומים ועייפים בסוף הערב...

- **קניות** – לעשות קניה של דברים בסיסים לבית (שמפו, מטאטא וכדו'). יש רשימה בהמשך החוברת (עמ' 32). לא כדאי לקנות דברים שאולי תקבלו במתנות.

- **מתנות.** לפעמים חברים/משפחה שואלים מה לקנות לכם, כדאי להכין רשימת מוצרים ששייך לבקש במקרה כזה. רעיונות יש ברשימת הצידוד לבית בהמשך (עמ' 32).

- **תרומות לנזקקים.** זכרו את דברי הרמב"ם (יום טוב ו', י"ח): "וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים. אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו...". יש היום הרבה בתי תמחוי ששמחים לקבל תרומה עבור סעודה לנזקקים בערב החתונה. ניתן לציין זאת במודעות באולם.

- **לינה במלון.** אם רוצים בליל החתונה לישון במלון (תזכרו שזה לא מקום אישי שלכם ובבוקר יש לחץ לצאת, אבל כל זוג והעדפותיו שלו) לבדוק שהרב מסדר הקידושין לא מתנגד לכך. מומלץ לקחת מפתח מראש כדי לא להתקע בלילה עם קבלה סגורה. **חשוב** - לוודא שהמיטות בחדר יכולות להיפרד! בתי מלון ששומעים שמדובר בזוג שחוזר מחתונה, זה הדבר האחרון שהם יחשבו עליו...

- **שבת חתן ושבע ברכות.** מסכמים אצל מי יערכו 'שבע ברכות' בימים שלאחר החתונה. התייעצו עם זוגות צעירים ותגלו שאצל חלקם נסיעה כל ערב (בייחוד אם אין רכב) היתה מתישה. כדאי להשאיר בבית בחלק מהערבים, או לעשות סעודה סמוך לביתכם.

- **הכנות:** התכוננו רוחנית, הלכתית ורעיונית! (ספרים שאפשר להתכונן בעזרתם:

- **רעיונית:** 'הבית היהודי' – 2 כרכים (הר' שמחה כהן), 'ואהבת לרעיתך כמוך' ו'פרקי אהבה' ו'אחותי כלה' (הר' אבינר), 'איתי מלבנון כלה' (הר' קלנר), 'ברית הנישואין' ו'שכינה ביניהם' (הר' גינצבורג), 'איש אשה' (הר' קנוהל), 'איש וביתו' (הר' אליהו כי טוב), חוברת 'משכן יהודה' (הרב נוימן), 'בישורון מלך'.

- **הלכתית:** 'איש אשה' (הר' קנוהל), 'פניני הלכה' (הרב מלמד, מומלץ), 'נטעי גבריאל' (2 חלקים), 'הנישואים כהלכתם' (2 חלקים), 'שובע שמחות', 'חזון ישעיהו' (גם רעיונית), ועוד. ללמוד הלכות חתונה, 7 ברכות, טלית (למי שלא לבש לפני כן), 'נקי יהיה לביתו' (ספר 'שמחה תמימה'), ספר הכשרות (הרב פוקס), כשרות המטבח וכו'.

- **לדרשות:** 'בישורון מלך', 'שהשמחה במעונו', ספר של הרב שביב (?), ועוד. כדאי ללמוד הלכות 'חופת נדה' (ובעז"ה שלא נצטרך).

- אם רוצים להשתתף בסדרת שיעורים של הרב בורשטיין למאורסים הנערכים מפעם לפעם בירושלים יש להתקשר למכון פוע"ה (לדבר עם טובה טפר 02-6515050. כמו כן כדאי לדבר ולהודיע לעוד מאורסים טריים). יש להם קלטות לחתנים.

השבוע שלפני החתונה

- נוהגים שהכלה והחתן לא ייפגשו במהלך שבעת הימים (או יותר) שלפני החתונה.
- נחמד מאד להכין אחד לשני מכתבים, מתנות או הפתעות שיתקבלו במהלך השבוע הנ"ל.
- לדאוג **לאוכל בסיסי** (פירוט ברשימת הציווד לבית, עמ' 32) **וכלים בסיסיים** (אפשר חד פעמיים, ואם לא - לא לשכוח לטבול אותם) בביתכם לימים הראשונים שאחרי החתונה. וכן לדאוג לאדם שידליק את **הבויילר והחימום** בדירה לפני הגעתכם אחר החתונה (אלא אם כן אפשר לשים על שעון שבת ואז צריך לזכור לסדר את זה ביום החתונה).
- לעבור יחד על **סדר החתונה**, לזכור את מנהגי עדתכם, לראות היכן יש הבדל במנהגים בין החתן לכלה ולתאם מה ואיך עושים. לסכם זאת עם מסדר הקידושין.
- **לחתן**: לעבור על הכתובה, לראות את התחייבויותיך, וכן שאין טעויות. לסכם עם הרב על נוסח הכתובה של עדתך. להביא כתובה נוספת (או לבקש מהרב שיביא).
- כדאי לפני החופה לעבור עם המנחה על **שמות המברכים** בכדי שלא יטעה בהגייתם (בייחוד שמות אשכנזיים עסיסיים...). יש שמורים למנחה להכריז בהתחלה בבת אחת על שמות כל מברכי הברכות, ובכך נמנעים דיבורים בין הברכות, רואים אם אחד המברכים נעדר וכו'.
- לוודא שחברה של הכלה תביא לכסא הכלה את **ברכת הכלה** ושאר התפילות.
- יש מנהג יפה **לכתוב להורים** מכתב אישי שאותו יקבלו כשיגיעו לביתם לאחר החתונה. לזכור שלמרות השמחה גם קצת קשה להם שהילד עוזב את הבית.
- להכין **'טיפים'** במעטפות (שלא יהיה צרות עין). לסכם מראש אל מי פונים הנגנים, הצלמים וכו' לקבל כסף (אדם אחד מוסכם. שלא יהיו כפילויות בתשלומים). לתת לו רשימה כמה צריך לקבל כל אחד (כולל מחיר לשעות נוספות). אפשר להכין מראש צ'קים עם סכום ושם עבורם.
- לארגן **הסעה** עבורכם לדירתכם/למלון לאחר החתונה. יתכן ותעדיפו נהג שאינו מכיר אתכם, כך תוכלו לשוחח ביתר פרטיות ונוחות. לא מומלץ בכלל שתנהגו בעצמכם כיוון שרוב הסיכויים שתהיו עייפים מאד ולא מרוכזים בנהיגה.
- רצוי לדאוג **לרכב** למלווי החתן והכלה ביום החתונה + רכב שיוביל את המתנות לבית + רכב שיביא את הרב מסדר הקידושין.
- **אחראי חתונה** - כדאי לבקש מחבר וחברה טובים (ולא רחפנים) להיות אחראי החתונה שלכם. הם ידעו היכן מניחים את המתנות, היכן צריכה לעמוד החופה ולמי פונים אם היא לא עומדת בזמן, מי מנהל האולם ומי נהג ההסעה. כדאי להראות להם את האולם לפני החתונה. לתת להם מפתחות לחדר המתנות, לחדר יחוד וכו', את הפלאפון של החתן והכלה בחתונה, וכן הלאה. שידעו מי החבר שאחראי על הלהקה, על האולם, וכו'. כמו כן שידאגו שלא ישתמשו בבועות סבון בזמן הריקודים. זה מצטלם מאד יפה אבל זה נשפך, מחליק ומסוכן! גם זיקוקים לא כדאי באולם סגור כי זה עושה ריח רע.
- **להתקשר** לנהגי ההסעות ולכל נותני השירותים ולבדוק שכולם יודעים מתי (תאריך ושעה) ולהיכן **בדיוק** להגיע ולוודא שהם זוכרים. כבר היו מקרים...
- **לכלה**: ללכת למקווה בערב החתונה. יש מקומות שבהם צריך לתאם מראש. כדאי להביא למקווה (או להתכוון בבית): סבון, שמפו נטול שומן, מסרק רגיל ומסרק סמיד, מראה קטנה, ספוגים ומטליות לרחצה, אציטון להורדת לק, משוף או אבן להסרת עור קשה ויבש, מגבת, חלוק, סכין גילוח, מספריים לצפורניים ו/או מקצצי צפורניים. לא לשכוח לקבל מהבלנית אישור מקווה (יש למסור לרב ביום החתונה).
- לדאוג לכל המצרכים החשובים לחופה (כדאי למנות אחד מהמשפחה שיביאם וידאג להם בזמן ובמקום). פירוט בהמשך, וסיכום בעמ' 73.

שבת חתן

מנהג האשכנזים לעשות בשבת שלפני החתונה עליה לתורה וקידושא-רבא בבית הכנסת. (מקורם של מנהגים אלו ניתן למצוא בספר "טעמי המנהגים" ובעוד ספרים). יש אשכנזים שאינם עושים שבת חתן אלא עושים שבת שבע ברכות מורחבת שלעיתים מכבידה על משפחת הכלה. בכל אופן יש אומרים שראוי לעלות לתורה ולעשות איזשהו ציון למאורע. אצל עדות המזרח, שבת חתן מאוחדת עם שבת שבע ברכות שאחרי החתונה. לשבת החתן ההורים מזמינים קרובים, אתה מזמין כמה חברים הממלאים תפקיד חשוב ביצירת אוירה מתאימה.

- אל תזנח את חבריך והשתדל לדאוג שלא יהיו להם בעיות צניעות, וכמה שפחות ביטול תורה.
- אל תשכח להכין את ההפטרה אם אתה צריך.
- בבוקר יש הנוהגים להוביל את החתן לתפילה בשירה ובריקודים, ויש מקומות שיש להם ניגון מיוחד.
- דבר תורה לקידוש לפי מנהג המקום, בטח לא יתנו לך לסיים... דברי תורה לסעודות: אם אין איזה דוד שרוצה/אפשר לבקש שיאמר – בקש מחבריך, והכן בעצמך בכל מקרה.
- יש נוהגים לתת מתנה לכלה לכבוד שבת החתן. אפשר לתת סידור לשבת. לפעמים חברות הכלה מציעות לקחת עבורך את המתנה על מנת להפתיע את הכלה - לא לשכוח להקנות לה את המתנה לפני שבת. יש הנוהגים לכתוב פתקים עבור הכלה לשבת. ואם כבר הזכרנו אז נוסיף מעט בענין: מתנות הם דבר ראוי ומומלץ בכל עת ושעה, העיקר הוא הרגש והיחס ולא המחיר. השתדל על כן לבטא את כשרונותיך (בציור, כתיבה, שירה, ד"ת וכו') מפעם לפעם. אפשר לתת ספר שהיא אוהבת (ספרים שקשורים לחתונה: 'איתי מלבנון כלה' - הרב קלנר, 'ברית הנישואין' - הר' גינצבורג, 'הבית היהודי' - הר' שמחה כהן, 'למען אחי ורעי' או 'מקודשת' - הר' קרליבך וכו') או דיסק (ניגוני חתונה - אליעזר רוזנפלד, וכו') בושם, וכו'.
- זו הזדמנות לנסות את נעלי החתונה ולהתאים אותם לרגליכם.

שבת כלה

זהו אינו ממש מנהג ואפילו לא חלק ממסורת יהודית כלשהי, אלא – מכיוון ומשפחת הכלה מוזמנת לשבת חתן, והכלה לא מגיעה מכיוון שנוהגים שלא להתראות במשך שבוע, הכלה נשארת לבד בבית, ולכן בד"כ היא מזמינה כמה חברות קרובות. לשבת הזו קוראים "שבת כלה".

בדרך כלל החברות של הכלה מכינות מראש כל מיני משחקי היכרות וגיבוש שקשורים לכלה (ולחתן). משחקים לדוגמה ורעיונות נוספים מצורפים **בנספחים**.

מספר נקודות חשובות:

- כשמביאים מתנות, יש לעשות 'קניין' לפני שבת.
- יש מתנות שהן "מוקצה", ולכן – או שמביאים לפני/אחרי שבת (ומספרים בע"פ מה הביאו), או מראש להביא מתנות שהן לא מוקצה.
- צריך לזכור שהעיקר הוא לשמח את הכלה – יש להמנע מלגרום לכלה מבוכה או אי נעימות כלשהי! למשל לא לשיר לה ברחוב אם היא שונאת או מתפדחת מזה...
- לא להכנס לפרטיות שלה ושל החתן ומה שביניהם, בעיקר במשחקים שכוללים שאלות עליהם.
- לא לתת לכלה לעבוד! לעשות הכל בשבילה – לסדר, לנקות, לשטוף כלים, לשאול אותה אם היא רוצה לשתות, לשים לה אוכל בצלחת, ובקיצור ל-פ-נ-ק עד הסוף! (כל עוד זה לא מעיק על הכלה).
- כדאי לבקש מהחתן שידאג לתשומת לב לכלה, כמו לשלוח פרחים, מכתב, ציפורים קטנים... (ובאמת שאין צורך לשאול מה הוא כתב לה במכתב!)
- כדאי להשקיע באווירה ותפאורה – עריכת שולחן מקורית, בלונים, שלטים בבית, קישוט הכסא שלה, וכו'...
- לתת לה ללכת לישון בזמן. היא צריכה כל רגע מנוחה.
- לזכור שהכלה יכולה להיות באטמוספירה אחרת לגמרי, ואולי היא לא לגמרי תשים לב מה שקורה סביבה או לא תתייחס לכולן. נא לקבל זאת בהבנה...

יום החופה

פעם אמרו לי שבימינו "לית כתובה דלא רמו ביה תיגרא" הכוונה היא בין החתן והכלה לבין הוריהם... ביום החופה, וכמה שיותר זמן לפני כן, השתחררו מכל הלחצים וסכמו כל מה שצריך (כולל הויכוחים על הנפרד/מעורב ועל הכיבודים וכו'), לפני היום הקדוש הזה. האשכנזים נוהגים לצום ולהתוודות וידוי של יוה"כ במנחה (יש ימים מיוחדים שלא צמים או אפילו לא מתוודים - פירוט ב'תיק לחתן' של מכון פוע"ה. יש שם גם תפילות לחתן).

- **שיחה מסכמת עם מדריך/ת החתנים/כלות** (יש המעדיפים יום-יומיים לפני). זכרו לשאול ה-כ-ל בלי להתבייש (אחרי החתונה פחות נעים לשאול), אפילו דברים שנראה לכם לא מציאותיים, אין מה להפסיד.
- יש הנוהגים **ללכת לכותל** (כניסה חופשית למנהרות הכותל לחתן ולכלה ומלוויהם אם מציגים הזמנה, רצוי לברר מראש אם זה לא השתנה). מומלץ **לתאם זמנים** שהחתן והכלה מגיעים לכותל (שלא יפגשו...) ולאולם.
- יש הנוהגים **להתברך** מפי רבנים גדולים (ביתם של הרה"ג שפירא שליט"א והרה"ג אליהו שליט"א פתוחים לחתנים. לרה"ג עובדיה יוסף שליט"א ניתן להגיע בשעות 8:00-9:00 בערך ועם סייעתא דשמיא להיכנס). כמו-כן יש הנוהגים **לעלות לקברי צדיקים או לקברי משפחה**.
- **שומרים** – (יש הנוהגים כבר משבת חתן) לקבוע מראש.
- **להסתפר**. יש חתנים שמעדיפים להסתפר יום-יומיים לפני החתונה ולא ביום עצמו.
- לבדוק **שהטבעת (והכתובה - אם הרב לא מביא) אצלך**. לשים אותה בכיס שמור שלך.
- אפשר לסמן **בשלטים** את הרחובות הסמוכים לאולם.
- **לקשט** את רכבי החתן והכלה - למשל בבלונים שלא מתפוצצים בנסיעה, ולהשתמש בסרט הדבקה שלא משאיר סימנים ברכב. להשאיר קצה מקופל של הדבק שישמש כידית להסרתו אח"כ. יש כאלו שמעדיפים לקשור את הקישוטים למקומות שונים ברכב (ידיות, אנטנה וכו') במקום להדביק כי מאד קשה להוריד את הסימנים.
- **לוודא שברכת הכלה** מוכנה והכלה/החברה מביאה לאולם.
- לוודא שמישהו מביא ברכון/סידור עם **זימון לנישואין ולשבע ברכות**.
- אם מביאים **מתנה בחדר ייחוד**, לא לשכוח אותה.
- לא לשכוח עם כל ההתרגשות לקחת את **הגלולה**.
- **לקחת לאולם**: בגדים נוספים לחתן למקרה שאלו יתלכלכו (2 חולצות מגוהצות על קולב+מכנסיים). כיפה נוספת. מי פה (אם צמים). משקפיים רזרביות/ישנות (לפעמים הריקודים קצת פרועים...), נעליים להחלפה לכלה (אם הנעליים לא יהיו נוחות), סיכות ראש, סיכות בטחון, חוט לבן + מחט (לשמלת הכלה), מגבונים לחים (להסרת כתמים), אקמול, פלסטרים, קשיות שתיה (כדי לא להרוס את הליפסטיק), טישו, איפור, רשימת שמות להתפלל עליהם, כסף, דברים למלון/חפצים אישיים אחרונים לבית. מפתחות לבית.
- מיכל, אחת הקוראות, שלחה לי רעיון יפה ל"מתנה" שמשפחת החתן/כלה יכולים לתת לילדיהם: לחלק בין כל בני המשפחה את ספר התהילים ולומר את כולו ביום החתונה, להצלחת הזוג והזיווג.
- **לנוח!** יש לסדר לפני כן את **כל** העניינים ולא להתעסק בשום דבר. מסרו את הפלאפון למלווה, שהוא יטפל בכל דבר. יש לישון היטב בלילה שלפני החתונה.

החתונה

- לא לשכוח מרוב התרגשות **ערבית במניין** (אם לא מתכוונים להתפלל עם כולם, לדאוג לחברים שיעשו איתך מנין אח"כ – רצוי יותר מעשרה, למקרה שחלק ישכחו, ייעלמו או יאחרו).
- **לשים לב** לסבתות וסבים וכו', אם הגיעו, שהם יושבים, רואים את החופה וכו'.
- **לשבור את הכוס עם העקב** (של רגל ימין) כדי למנוע פציעה ח"ו.
- יש שנוהגים לתת **מתנה לכלה** בחדר יחוד. יש הנוהגים לתת תכשיט ויש כלות שאינן רוצות תכשיט, ויש כאלו שאינן רוצות מתנה כלל. שמעתי שיש נוהגים שבחופה החתן יהיה עם כיסים ריקים ולכן אפשר להניח בחדר הייחוד מראש, או לתת לחבר שייתן עם הכניסה לחדר יחוד.
- לשטוף את הפה **במי פה** (אחרי צום...).
- **לסכם על שעה** בה יבוא הצלם ושעה בה תצאו מחדר הייחוד, או לקחת איתכם פלאפון ומספר פלאפון של אחראי שיחכה לצלצול מכס.
- לא לאכול יותר מדי, לשתות הרבה מים, לא לשתות משקאות חריפים מעבר למחויב, לא להתעייף.
- **גמ"ח טרמפים**. יפה להכין שני דפים בצורת טבלה, אחד לנהגים ואחד לטרמפיסטים. בעמודות לרשום: שם הנהג/טרמפיסט, מס' שולחן, יעד, טל' נייד, מס' מקומות. לתלות על דלתות האולם או ליד המחיצה, במקום שנגיש גם לגברים וגם לנשים, יחד עם כמה עטים קשורים בחוט. לבקש מהתזמורת להודיע כל חצי שעה (או זמן אחר) שיש דבר כזה ושמי שצריך טרמפ או מציע מקומות יכול לזכות במצווה. הרבה אנשים נעזרים על ידי זה.
- כדאי לנסות **לסיים את החתונה מוקדם**, אינך יודע מה מצפה לך אחר כך (רמז: שבוע מלא שבע ברכות ונסיעות הלוך וחזור). לנוח ולא להתאמץ **מדי** למרות השמחה העצומה.
- **לא להיכנע** לסחטנות בטיפים.
- **לזכור לקחת** לביתכם את הכתובה, אוכל והחפצים האישיים.
- מי שהכין **מכתב להורים** – למסור אותו ולבקש שיפתחו בבית, או להניח לפני החתונה בביתם, להתקשר כשאתם בדרך הביתה, לומר תודה ולומר היכן הנחתם את המכתב.
- לאן הולכים אחרי החתונה?
- **הביתה**: לדאוג שיהיה אוכל בסיסי – קפה/שוקו/תה, עוגה, חלב, שתיה, אוכל מבושל (אפשר לסכם עם האולם לקבל מנות מיותרות), כלים חד"פ וכו' + כל מה שיש ברשימה למלון.
- **מלון**: להזמין חדר ולסדר את התשלום, לוודא שהמיטה נפרדת או שיש עוד מיטה. להביא תיק למלון עם: בקבוק שתייה גדול+כוסות (אם אין שם), איפור+מסיר איפור, מברשות שיניים+משחה, שמפו+מרכך (כדי להוריד את התסרוקת), סבון, קרם גוף+פנים, מברשת שיער, גומיות וסיכות, בושם, עזרה שלישית (אם היתה חופת נידה אולי יהיה צורך בעדי בדיקה), מחסנית וחומר לעדשות, משקפיים, בגדים+כיסויי ראש+נעליים, פיג'מה, גלולות, פלאפון ומטען (הוא לא חייב להיות זמין!!!), סידור, טלית ותפילין. מומלץ לקחת גם את הספר שממנו למדתם את הדרכת החתנים/כלות או את הטלפון של המדריך/ה, למקרה הצורך.

אחרי החתונה

- להכין דברי תורה לכל אירועי השבע ברכות וגם לשבת.
- ללמוד הלכות רלוונטיות יחד.
- לנצל את ימי השבע ברכות לחלוטין. גם המלאכות המועטות שאפשר ע"פ ההלכה לעשות בימים אלו - אפשר להימנע מהם.
- פתחו את המתנות רק אם יש לכם מצב רוח לזה. הפסיקו לפתוח כשזה כבר לא ישמח אתכם, והמשיכו כששוב יהיה לכם זמן וכוח. אל תשתמשו במתנה לפני שראיתם שאין מתנה דומה מאיכות טובה יותר. אם על השקית שבה המתנה מוטבע שם חנות - שמרו על השקית, יתכן ותוכלו להחליף את המתנה באותה החנות גם ללא פתק החלפה. בחישובי הסכומים זכרו לשמור גם לפסח (בשרי וחלבי). אם יש כמה סטים שונים מאותה רשת, לעתים כדאי להחליף סט אחד שיהיה זהה לשני כדי שיהיה סט של 12.
- לדאוג שהעתק הכתובה יגיע לרבנות ומישהו שידאג להוציא תעודת נישואין. צלמו אותה בכמה עותקים (תזדקקו להם).
- להגיע למשרד הפנים (האישה יכולה להגיע לבד) כדי לעדכן לאישה את שם המשפחה. ניתן גם לקחת את ספח תעודת הזהות של הבעל כדי להחליף כתובת ולהירשם כנשוי. צריך תמונות פספורט של האישה. צלמו לפני כן את התעודה הישנה בכמה עותקים.
- להחליף כתובת: בבנק/ים (אפשר בפקס), במשרד הרישוי (אפשר בטלפון), בקופ"ח (בחלקם אפשר בטלפון), בחברת כרטיסי האשראי (בבנק), בצבא וכו'. השינוי במשרד הפנים מבטיח שינוי בביטוח הלאומי.
- לבדוק ביטוח בריאות מקיף (חשוב בעיקר לאישה – ללידה וכדו'), אם היה לפני החתונה, לסכם עם ההורים מי משלם מעכשיו.
- אם רוצים אפשר להחליף קופות חולים בסניפי הדואר (ההחלפה נכנסת לתוקף פעמים בשנה).
- אם אתם לומדים ולא הייתם זכאים למלגה בגלל גובה שכרם של הוריהם וכדו', יתכן ועתה אתם זכאים על רקע כלכלי.
- כדאי לגשת לבנק למשכנתאות ובדקו אם אתם זכאים להשתתפות בשכ"ד ממשרד השיכון.
- יש הנוהגים לשלוח לנותני המתנות מכתבי תודה. לא כדאי 'למרוח' את זה, ולשלוח אחרי 4 חודשים (...). לכן בזמן פתיחת המתנות, כדאי לשבת עם טבלה ולעשות רשימה של מי נתן מה. לפני שנוסעים לקרוב משפחה וכדו' כדאי להציף ברשימה מה המתנה שקיבלתם ממנו ולהודות לו אישית.
- למהר ולהחזיר לגמ"חים/משאילים את כל מה שלקחתם מהם (נעליים, תכשיטים, שמלת כלה, אביזרים לחופה וכו'...). הגמ"חים צריכים את זה חזרה, אך לא נעים להם להתקשר ולהטריד זוג טרי.
- לפעמים מרגישים עייפות במשך חודש - חודשיים, אין מה להיבהל, זה עובר.

טבלת סיכום + זמנים מומלצים

✓	מטלה	לו"ז מומלץ
	לקבוע מסגרת תאריך לחתונה	מיד לאחר האירוסין
	לקבוע מסגרת תקציב	מיד לאחר האירוסין
	להתחיל להכין רשימת מוזמנים	מיד לאחר האירוסין
	לקבוע ולמצוא מקום מגורים	מיד לאחר האירוסין
	סידורים טכניים (בקשת ארנונה, הזמנת ת.ד., פתיחת חשבון בנק)	לאחר קביעת מקום המגורים
	בחירת טבעת אירוסין	לפני/אחרי האירוסין
	לבחור אולם	לחתונת קיץ – רצוי כ- ½ שנה מראש לחתונת חורף – 2-3 חודשים מראש
	לבחור קייטרינג	מיד לאחר בחירת האולם
	לבחור להקה	מיד לאחר בחירת האולם
	לבחור צלם וידאו + סטילס	כ-3-4 חודשים לפני החתונה
	ללכת לרופאת נשים (לגלולות)	כ-3 חודשים לפני החתונה (לא פחות)
	שמלת כלה + נעלי כלה	כ-2-4 חודשים לפני החתונה (תלוי אם תופרים או לוקחים מוכן)
	לבחור מסרקת ומאפרת	כ-3 חודשים לפני החתונה
	לבחור מעצבת פרחים/שולחנות/חופה	כ-3 חודשים לפני החתונה
	להזמין רהיטים ומוצרי חשמל	כ-2-3 חודשים לפני החתונה
	קוסמטיקאית	כ-2-3 חודשים לפני החתונה
	רישום לנישואין ברבנות + תעודת רווקות אם צריך	כ-1.5-3 חודשים לפני החתונה
	חיסון אדמת לבלה	כ-1-3 חודשים לפני החתונה
	בחירת טבעת נישואין	כ-2-3 חודשים לפני החתונה
	מדריך חתנים ומדריכת כלות	כ-2-3 חודשים לפני החתונה
	חליפת חתן	כ-2 חודשים לפני החתונה
	קניית בגדים, כיסוי ראש וכו'	כ-2 חודשים לפני החתונה
	לעצב ולבחור הזמנות	כ-2 חודשים לפני החתונה

לבחור ברכונים/מזכרות אחרות	כ-2 חודשים לפני החתונה
לתכנן שבת-חתן/שבע ברכות	כ-2 חודשים לפני החתונה
זר כלה	כ-2-1 חודשים לפני החתונה
עריכת רשימת מוזמנים סופית + שליחת הזמנות בדואר	כחודש לפני החתונה
לבחור רב מקדש + עדים + מברכי שבע הברכות	כחודש לפני החתונה
מלווים לחתן והכלה	כחודש לפני החתונה
כתובה (אם רוצים מיוחדת)	כחודש לפני החתונה
להזמין הסעות	כחודש לפני החתונה
ברכת כלה	כחודש לפני החתונה
להכין לו"ז משוער לחתונה כולל זמני צילומים ולעדכן את הצלם + לתאם עם הלהקה ניגונים לחופה.	כשבוע עד חודש לפני החתונה
הכנת הדירה + קניות לבית	כשבוע עד חודש לפני החתונה
לבחור אחראי חתונה/מתנות/חופה	כשבועיים לפני החתונה
תיקונים סופיים לשמלת כלה + לקחת אותה	כשבועיים לפני החתונה
אישורי הגעה + סידורי שולחנות סופיים	כשבוע לפני החתונה
לתאם עם המקווה	כשבוע לפני החתונה
תכנית ליום החתונה	כשבוע לפני החתונה
להכין את הדירה להגעה הביתה (להציע מיטות, לקנות חלב, וכו')	יום-יומיים לפני החתונה
ליצור קשר עם כל הספקים	יום לפני החתונה
להכין את הדברים שיש להביא לאולם לנוח....	יום לפני החתונה
להעביר את היום כפי שתכננתם	ביום החתונה
ליהנות מכל רגע...	ביום החתונה

פירוט ההכנות והסיידורים...

מומלץ להיעזר ברשימה המפורטת שנומצאת בסוף הנספחים – "תכנון החתונה שלי", כדי לדעת מה לשאול ולברר, כדי להשוות בין שירותים שונים, וגם כדי לסכם את הפרטים שסגרתם בסופו של דבר.

חשוב לזכור לוודא עם נותני השירותים את כל הפרטים שיוזכרו כאן **לפני** שחותמים איתם על העסקה (שלא יבואו אח"כ בטענה ש"מה שאתם רוצים עולה יותר").

אין דבר כזה "לסכם": הכל צריך להיות כתוב בחוזה חתום ומוסכם על שני הצדדים, וכמו שכבר אמרו: "חוזה בעל פה לא שווה את הנייר עליו הוא כתוב". לא כדאי שעל זה יפלו דברים!

חשוב להשאיר אצלכם סכום כסף רציני (או לשלם בצ'יק דחוי) עד שתקבלו את המוצר אליכם עם כל מה שביקשתם. לא לסמוך על אף מוכר. רק כסף יבטיח שהוא יעמוד בהתחייבויותיו.

מומלץ מאד לבקש מחברים ומכרים **המלצות** על שירותים שונים, ולא לסגור עם נותן שירות לפני ששמעתם עליו המלצות טובות מאנשים שאתם סומכים עליהם.

טיפ: להדפיס את הדפים של מה לבדוק באולם/צלם וכו' ולהביא לפגישה איתם.

טיפ של יעל, אחת הקוראות: גוגל מציעה שירות מסמכים מקוונים ומשותפים – GoogleDocs. לדוגמה, אפשר לפתוח קובץ אקסל של המוזמנים בגוגל-דוקס, וכך הקובץ זמין גם לחתן וגם לכלה מרחוק ואפשר לעדכן אותו בזמנכם החופשי ולעדכן שמות, כתובות, אישורים, הזמנות שחולקו וכו'. או למשל לפתוח קובץ עם רשימה מפורטת של משימות שיש לבצע וכל אחד שעושה משהו – מעדכן. יש עוד הרבה דוגמאות לשימושים.

אולם

הדבר הראשון שיש לתפוס זה אולם, במיוחד בחודשי הקיץ בהם התאריכים נתפסים הרבה זמן מראש. רצוי להכין רשימת מוזמנים כללית כדי לדעת את מס' המוזמנים ומה גודל האולם הרצוי. תקנת החתונות שפרסמו ראשי הישיבות הודפסה ב'עיטורי כהנים' 160, יש ראשי ישיבות שלא משתתפים בחתונה שעברה את תקנת החתונות. בציבור החרדי (וכעת גם אצלנו) יש שנוהגים להזמין לחופה ולסעודה שאחריה רק משפחה וחברים קרובים מאוד, ולהדפיס הזמנה נוספת לשכנים וחברים בה מצוין רק "שמחת חתן וכלה החל מהשעה...". כל אלו מגיעים רק לריקודים, שבצידם יש מזנון קל לרוקדים.

- ניתן להשיג חלק מהאולמות במחירים מוזלים דרך ארגונים של ארגון שמחות כמו "כלולס", "מצהלות חתנים" ועוד (יש רשימת טלפונים בהמשך).
- יש שמזמינים לחברי וחברות החתן והכלה 'מנות משמחים' זולות יותר (רק במקום שזה לא נתפס כזלזול בהם). באיזור הצפון בעלי האולמות לא ממש מכירים את זה אז אפשר במקום זה לנסות להתמקח על שולחנות גדולים יותר במחיר מופחת לחברים וכו'.
- לוודא שיש באולם מספיק מקום לכמות המוזמנים ולשתי רחבות ריקודים סבירות.
- לוודא שיש לאולם (ובייחוד בגני אירועים) רישיון עסק, ובעיקר בעונות החמות מבחינת חשמל – גנרטור חירום. יש לא מעט אולמות וגני אירועים מוכרים ומפורסמים שעובדים ללא רישיון ובכל רגע עלולים להוציא להם צו סגירה, גם יום לפני החתונה שלכם!
- לבדוק את הכשרות באולם. אם אתם מעוניינים במשגיח מטעמכם ("כושרות" וכדו') סכמו זאת מראש עם בעל האולם. ציינו בשלטים באולם את הכשרות של האוכל (רבנות, כושרות, וכו') כדי שאנשים לא ימנעו מלאכול. יש אורחים שאוכלים רק 'גלאט', לבדוק אם יש מנות עבורם. חשוב לדעת שיש את ההשגחה שיש באולם ויש את ההכשר שיש על המוצרים ולפעמים זה לא אותו דבר.
- לוודא שיש אבטחה באולם.
- לדאוג לחימום וקירור האולם. למלכודות יתושים אם החתונה בחוץ (לבדוק שזה כלול בתשלום).
- לסכם כמה זמן האולם שמגיע לכם (בדו"כ כחמש שעות). כשהאולם באיזור מגורים יתכן ושעות פעילותו מוגבלות עד 11 בלילה. לבדוק שאין אירוע לפניכם ושהאולם יהיה מוכן בשעה שתקבעו.
- לראות חתונה בסדר גודל דומה, לשים לב לפרטים ולהסיק מסקנות.
- לבדוק שרחבות הריקודים לא מחליקות מדי.
- לסכם שמלצר אחד לא יהיה אחראי על יותר מ 2-3 שולחנות.
- לבדוק שסידור השולחנות לא צפוף מדי, ושגם יהיה מקום מספיק לרקוד.
- להדגיש שמעוניינים באוכל טרי בלבד.
- להדגיש שהמלצרות יהיו בלבוש צנוע (לא כל השמלות צנועות!), ואם החתונה נפרדת - שבחלוקת האוכל יגישו מלצרים לגברים ומלצרות לנשים. יש שמבקשים שהמלצרים יהיו עם כיסוי ראש, ויהודיים.
- לבדוק שיש מספיק מחיצות, שהן טובות (חשוב לראות אותן במקום ולא לגלות בחתונה שהן לא מסתירות כלום או שאין מספיק מחיצות), ולסכם מתי ואיפה יועמדו.
- לברר האם כלולים פרחים/קישוטים לשולחנות, פרחים ועיצוב לכסא כלה ולחופה. להזמין סידור פרחים, שלא יהיו ישנים ולא טריים.

- אם הישיבה מעורבת, לבדוק אפשרות למקומות נפרדים בצד ושולחן רבנים במקום צדדי ובין גברים, חברי החתן וכדו'.
- לסכם תאריך ושעה של תשלום (כבר היו מקרים שבאו לפני החופה "או שאתה משלם עכשיו או שאני עוצר הכל").
- לחשב מנות (יש שמחשבים כך: 75% מהמוזמנים שבטוח יגיעו, ו - 50% מהשאר). לחשב שולחן לנהגים, נגנים, צלמים וכו'.
- לתאם שמיד אחרי המנה העיקרית יחולקו הקפה והעוגה. אורחים רבים עוזבים אז.
- לסכם האם תוכלו לקחת אוכל שיישאר בסיום החתונה ושיארזו שתי מנות בשבילכם.
- לבדוק שיש סימון ברור היכן האולם. לבקש מעטפות להזמנות עם הדפסה של מפה.
- אם מעוניינים בכך - לסמן שולחנות בשלטים כלליים ('צבא' 'חברות הכלה' וכו'). ויש שמסמנים מקומות לכל אדם (זה הרבה כאב ראש איך להתאים את כולם זה לזה, וגם הפסד כסף כשאדם לא מגיע). במקרה כזה יש להציב בכניסה שולחן עם פתקים עם השמות לפי א-ב בכתב קריא, ולהכין רשימה מקבילה שתהיה בידי אדם שידע היכן מצוי כל שולחן שיעמוד שם ויעזור למתקשים, שידע היכן השולחנות הרזרביים במידה ויגיע אדם שלא חושב ברשימות. אפשר לתלות רשימה נוספת בכניסה לאולם. לדאוג שסידור השולחנות לפי סדר עולה וכך יקל למצוא את השולחן שמחפשים. לסמן שולחן לנהגים, צלמים ונגנים.
- במידה ואין חניה צמודה - לסכם שיהיה מלצר שיכוון אורחים לחניה סמוכה. לסכם שבכל זמן הארוע תהיה תאורה במגרש החניה ויהיה נוכח לפחות סדרן חניה אחד.
- לסכם שהשירותים ינוקו במהלך החתונה. ושיהיה נייר טואלט, מגבות נייר ונטלות.
- להיכנס לחדר-ייוחד. לבדוק את מיקומו, כשרותו (סגור, בלי חלון פתוח, בעל מנעול) נקיונו, מראהו (לזכור שיתכן ותעשו שם תמונות סטודיו). לסכם שיביאו לשם אוכל לחתן ולכלה. לדאוג למפתח לאחראי האולם.
- לבדוק את כסא הכלה, האם הוא מקושט יפה וכו'.
- לסכם לו"ז שלבי החתונה.

אחראי אולם : למנות אדם (או שניים) שיהיה אחראי על כל מה שקשור באולם ביום החתונה: לקבל מפתח לחדר היחוד לדעת את מיקומו (לבדוק שהוא נקי). יש נוהגים לקנות את חדר היחוד מבעל האולם והם עושים קניין לפני החתונה. אחרי החופה להזכיר לרב המלצרים להגיש לשם אוכל ונטילת ידיים (ומגבת). לבדוק שירותים, מגבות, נטלות. לתלות שלטים באיזה הכשר האירוע וכן שלטים שבמקביל יש סעודת עניים בבית תמחוי. לבדוק שכמות השולחנות תואמת, ושכל שולחן מלא כסאות. למלא שולחנות באורחים לפני שפותחים שלחן חדש (רצוי בעניין זה שהאחראי יהיה אדם נייטרלי ולא מהמשפחה). לחלק את הברכונים (כבר בתחילת הארוחה, למי שהולך). לבדוק שאכן הגישו את התפריט שהוזמן. להורות למלצרים להגיש נטילת ידיים לשולחן החתן והכלה כשיגשו לאכול. אולי שהאחראי ידאג גם לתת נדבה מטעמכם לעניים שפוקדים את האולמות.

אחראי מתנות: תפקידו לקבל מפתח לחדר או ארון המתנות, להראות למוזמנים היכן להניחם, לדאוג שאף אדם לא נוטל אותם, לשמור עליהם גם בזמן החופה וגם בסיום החתונה. להעמיס אותם ברכב המיועד לכך. כל הנ"ל חשוב פי כמה לגבי הצ'קים. לוודא בסוף החתונה שלא נשארו מתנות (וחפצים) באולם.

מה מבררים מול גן/אולם: (נערך מתוך החוברת "מתחתנים")

- כתובת + מיקום מדויק:
- טלפון ופקס:
- זמן נסיעה מנקודה מוכרת סמוכה:
- הערות על הגעה (לדוג' שביל משובש, יש סימון נוח? האם יש מכווני דרך?)
- סוג אולם: אולם / גן סגור / גן פתוח / שילוב (האם תמורת תוספת תשלום? מתי מורידים קירוי?)
- מקסימום/מינימום אורחים בכל אחת מהקומבינציות והעונות (חורף / קיץ, פתוח / סגור)
- האם יש כמה אולמות? אם כן, כמה אירועים במקביל? איך הם מופרדים (שילוט, אקוסטיקה וכו')
- האם המקום חבר באיגוד בעלי האולמות (האם יש לו רשיון תקף?)
- האם יש ביטוח צד ג'?
- האם יש תעודת כשרות? איזה?
- האם יש גנרטור חירום?
- האם יש ריסוס נגד חרקים (חשוב בגנים ובמקומות עם מים לפני כניסת האורחים יבוצע בגן ארועים ריסוס נגד יתושים) ואיזה?
- האם כולל מפות / מעטפות?
- האם כולל כספת ועגלה למתנות?
- האם כולל דברים נוספים?

חניה:

- מיקום יחסית לאולם, סלולה / כורכר / אחר, גישה לאולם מהחנייה.
- סדרנים: כן / לא (איך הם לבושים? איך הם מכוונים את התנועה? האם צריך להוסיף להם טיפ?)
- מס' מקומות חניה:
- חניית נכים: כן/ לא, ומיקום ביחס לאולם
- בכל זמן הארוע תהיה תאורה במגרש החניה ויהיה נוכח לפחות סדרן חניה אחד.

מתקנים ושירותים:

- האם יש גישה לנכים?
- מס' סועדים לשולחן
- האם האולם נותן קישוטים לשולחנות? אם כן איזה?
- האם האולם/גן דואג לשילוט ברור להכוונת האורחים לאולם/גן?
- האם האולם/גן דואג למעטפות בכניסה ל אולם/גן?
- האם בכניסה לאולם/גן יהיה סדרן מקומות אשר יתן לאורחים את מספר השולחן?
- האם האולם/גן מציב כספת וארגז למתנות בקבלת הקהל וידאג להצפינם בחדר נעול החל מהחופה עד סיום הארוע בנוכחות איש הקשר של בני הזוג לפי סיכום מראש?
- מספר תאי שירותים (גברים / נשים)
- האם יש מנקה לאורך האירוע אשר ידאג לנקיון ולציוד?

החופה:

- מיקום החופה:
- מס' כסאות מול החופה:
- גישה לחופה:
- גודל החופה: (תחשבו כמה אנשים צריכים לעמוד מתחתיה)
- האם יש עיצוב חופה? מה הוא כולל?

אוכל:

- כיצד סופרים את המנות בארוע?
- האם בכניסת קהל יסתובבו מלצרים בין האורחים עם מגשי שתיה ואוכל?
- סגנון הגשה: מזנון + הגשה לשולחנות / מזנון בלבד / הגשה אמריקאית או רגילה?

קייטרינג:

- של המקום בלבד / אופציונלי של המקום / מרשימת מומלצים בלבד / חיצוני פתוח
- האם עיצוב המזנונים הוא של המקום?
- האם ניתן לשלב הגשה למספר מצומצם של שולחנות ואם כן כמה?
- על כל כמה אנשים יש מלצר?
- על כל כמה אנשים יש מזנון?
- האם יוגש יין לשולחנות? ואיזה?
- בסיום הארוע יעביר הגן את המנות הנותרות לבני הזוג או בני משפחתם.

ריקודים:

- גודל רחבת הריקודים:
- מחיצות - כמה יש ואיזה סוג?
- מערכת הגברה: כן / לא - האם תשלום?
- מערכת תאורה: כן / לא - האם תשלום?
- הגבלת זמן למוסיקה: כן / לא
- הגבלת גובה מוזיקה: כן / לא
- האם יש אופציה לחימום/קרור המקום? (מזגן, מאווררים על הרחבה, תנורים לחורף)

אבטחה:

- מה מספר המאבטחים בארוע. (המשטרה ממליצה מאבטח על כל 100 איש).
- לברר ולבקש שבכל משך הארוע ועד אחרון האורחים יהיה נוכח מאבטח חמוש בכניסה (בתוספת תשלום אפשר לבקש גם בכניסה לחניה).

מחירים:

- מחיר מנה: _____ כולל / לא כולל מע' מ
- *** **חשוב:** הקפאת הדולר או קביעת גג לדולר, או קביעת מחיר שיקלי למנה.
- מחיר מנה לילד (לעיתים ילדים מתחת לגיל 6 אינם נחשבים ל"מנה", בעיקר בקייטרינג חיצוני).
- מקדמה:
- רזרבי: האולם יסדר מספר שולחנות כפי שיוודיע לו הזוג מראש, וכן יהיה מוכן לתוספת של 15% מקומות ומנות נוספות במידת הצורך.
- הזוג ידאג להעביר את שארית התשלום ביום שלמחרת האירוע.

חשוב לברר עוד:

- הזוג ידאג לאיש קשר בין הגן לבני הזוג לפתירת בעיות ולמהלך אירוע תקין ויודיע על כך מראש.
- בכל מקרה של כח עליון הכולל: פגעי טבע, הכרזת מלחמה, פגיעה פיזית בתשתיות הגן אשר תמנע מהלך ארוע תקין, מוות פתאומי במשפחה הקרובה, וכו', יבוטל החוזה וכל ההתחייבויות של שני הצדדים ותוחזר לבני הזוג המקדמה ששולמה.
- במקרה של הפרת אחד התנאים לעיל במידה שתפגע בעצם קיום האירוע או במהלכו התקין יפצה האולם את בני הזוג בסכום שיוסכם.
- החוזה יחתם רק לאחר הטעימות. במידה ולא יסגר חוזה עקב הטעימות יוחזר הפיקדון לבני הזוג.

ב"ה כיום יש מגוון שירותים בסגנונות שונים – מאות אולמות, עשרות צלמים, וכו'. בחוברת הזו קובצו מספר **קטן** של שירותים שאמורים להיות זולים יותר ו/או מומלצים. הרשימה נלקחה מחוברת ישיבתית ישנה וייתכן וחלק מהרשימה אינה מעודכנת, במיוחד הטלפונים הניידים. לעורכת החוברת אין אחריות על אמינות וטיב השירותים. ניתן למצוא פרטים מעודכנים ב"לקראת חתונה" של אתר כיפה, באתר "קול שמחה", בדפי זהב (גם באינטרנט) ובמקומות נוספים.

אם מצאתם פרטים שגויים, שירותים שכבר לא קיימים, או אתם מכירים שירותים זולים נוספים, אנא עדכנו אותי. תודה!

ארגון שמחות

052-8319917	052-8319916	1-800-45-30-45	בשבע	אולם ומלואו
	052-3281793	03-5746378	חגי לוגר	'בשמחות'
מחירים מעולים	052-4833446	03-5745282	שמואל	בשמחות אירועים
		1-800-455-455	יעל	הפסגה
24 שעות ביממה		1-700-700-951		כלולס
	03-6165414	1-700-700-467	בלהה	מורשת-קול שמחה
משרד : 6240666-02	052-8693666	02-5004949	יוני (?)	משמחים
050-7585574 02-5836355	052-8693733 052-4267641	02-6560536 053-302047	שמעון שפיבק	נוי אירועים

קייטרינג

מחירים טובים ואוכל מצוין	052-8891700		מנחם	ארץ חיטה
בד"ץ עדה חרדית	052-2297930/2	02-5800182		דלישס
	052-8319864	02-9975242	חגי כהן	הכוכב
		02-5387711	מנהל: יוסי	מהדרין
כפר חב"ד בנימין	057-7753167	03-9606204		רבקין
בד"ץ עדה חרדית	02-6416865	052-3794532	נתן קניג	תומר
מוטי 0522879437	אלי 0522879637	עפרה 02-9973068		תפוח בדבש

▪ "נופש על רמה" - קשת יעקב 04-6960562 ▪ "קייטרינג חזי" - שברץ 16 רעננה 052-2457637, 09-742159 ▪ בית ישראל - 02-5384534 ▪ נתנאל - 050-5597485 ▪ "קינג סלומון" - 050-7337447	עוד... ▪ "בון אפטיט" - 09-8994407, 052-2518422 ▪ "גלאט קיטרינג" - 052-2882002 ▪ הופמן - תל אביב 03-6965453, 03-6965548 ▪ "מטעמי רחל" - קדומים 09-7921711 ▪ "פיסת בר" - 052-2427535
--	---

תרומה לזקקים

קרן הצדיק – גמ"ח לאיסוף מנות מיותרות שנשארות במטבח ובבר קבלת הפנים בסוף החתונה, במקום שיזרקו לפח. 1-800-20-33-20 02-6513111 [/http://www.khk.org.il](http://www.khk.org.il)

אישורי הגעה וסידור הושבה ליד שולחות

(נערך מתוך חוברת "מתחתנים")

בחלק הראשון מוטלת עליכם החובה להתקשר (כן, להיות קרציות) ולבצע אישור טלפוני מי מגיע, מי עוד לא יודע אם הוא מגיע או לא, ומי לא מגיע בטוח. בד"כ כותבים בהזמנה טלפון לאישור הגעה עד תאריך מסויים, ולאחר תאריך הגג – התקשרו אתם לכל אלו שלא הודיעו כדי לברר. אם לא נעים לכם אפשר לבקש מצד שלישי להתקשר.

בכל מקרה להוריד כ-15% - למשל, אם מכינים שולחן לאנשים מהעבודה ואישורו 30 אנשים אז ערכו ל 26-27 אנשים, ואם הגיע זוג אחד יותר אז צרפו להם כסאות. בדקו באירועים אחרים של המשפחה שיעורי הגעה, כך תהיו מוכנים טוב יותר לבאות באירוע שלכם.

טבלה לדוגמה:

פרטים			הזמנה		ישיבה	
שם	טלפון	צד	כתובת	נשלח?	כמות מוזמנים	אישור הגעה
משפחת כהן	02-1111111	הכלה	אי שם, 4, פה..	נשלח	2	1
					מס' שולחן	3

החלק השני הוא סידור ההושבה של האנשים שהודיעו כי יגיעו. הקפידו לא לסגור את כל השולחנות, השאירו מספר שולחנות עם 7-8 אורחים, כך שאם יפתיעו ואתכם במהלך האירוע מוזמנים, תוכלו להשיב אותם לתוך שולחן קיים. אם נאלצתם לפתוח שולחן בשביל שני אורחים, יהיו מקומות שידרשו מכם תשלום על שולחן מלא (8-10 מנות).

אפשר להושיב בצורה מדויקת (לפרט כל משפחה/זוג/אדם באיזה שולחן הוא יושב), ואפשר לסדר בכלליות "משפחת החתן", "חברים מהישיבה", "חברות מהשירות הלאומי" וכו'.

חשוב לעשות סדר עדיפויות מסוים מבחינת קירבה - מה שמקביל בד"כ למחויבות האורחים להגיע לחתונה:

1. מי שקרוב מאד (משפחה קרובה, חברים קרובים) חשוב לעשות לו סידור הושבה מדויק מתוך הנחה כי כל אחד מקבוצה זה יגיע.

2. למוזמנים הפחות קרובים ומחויבים כדוגמת משפחה רחוקה וחברים של ההורים ממקומות העבודה וכו' (הכל בהתאם לאורחים שלכם) במידה והם מאותה קבוצה, לדוגמא מקום עבודה של ההורים, נניח ואישורו 30 אנשים את הגעתם יש לשמור להם לדוגמה שני שולחנות של 12, ולכל אחד מה 30 לתת פתקית לאותם שני שולחנות. במידה וכולם יגיעו אז יפתחו להם שולחן רזרבה או לחילופין יושיבו אותם במקומות של המובטחים שלא באו לבסוף.

3. במידה ויש כאלה שלא אישורו סופית, יש לקחת את הקבוצה של כל אלה שלא אישורו סופית, (נניח ויש 20) ולתת לכולם פתק הושבה לשולחן אחד. כך כביכול גם מתחייבים ל 10 מקומות ובמידה וכולם מגיעים פותחים להם רזרבה או מושיבים אותם בחורים של המובטחים שלא הגיעו. כך מנצלים פחות או יותר את הרזרבה.

❖ וודאו כל הזמן כי ברשותכם (או ברשות אדם נוסף שיהיה אחראי) הרשימות המעודכנות.

❖ וודאו כי בקבלת פנים יהיו לפחות קרוב אחד מכל צד שיוכל לזהות את האנשים ולפתור בעיות ואי-וודאויות.

רעיונות לעיצוב שולחן

- ❖ נרות דקורטיביים.
- ❖ סידור פרחים חמוד בתוך וואזה.
- ❖ קערית זכוכית עם נרות צפים.
- ❖ פלטה ועליה נרות שונים.
- ❖ לפזר פוטיפרי מסביב.
- ❖ לפזר עלי ורדים טריים.
- ❖ קערית קטנה עם עדשים צבעוניות (פרווה) עם פתקית עם שם החברה וחותמת הכשרות.
- ❖ קערת פירות העונה.
- ❖ סידור של פרחים מיובשים.
- ❖ עלים במחיר 60 ₪ לקילו (בחנות קטנה בנחלת בנימין).

פרחים			
03-5783532		רשב"ס 15 בני ברק	גינונים
03- 6195842	03-748455	מימון 46 בני ברק	דבורה ברוק
052-8384610		נחלים	ולמן
03-9491579		בנימין 18 רחובות	ורה שלוסברג
09-7921525		חברוני, קדומים	סידורי פרחים
054-3090663		מיכל שלו מעלה שומרון	סידורי פרחים, משלוחים, זרים, עציצים ומתנות
03-9320080		מושב מזור	פרחי ברנט
03-9338883		קניון סרקין פ"ת	פרחים שכאלה
03-9335404	054-5464184		שלומית כהן

ארגון החופה

- רצוי שתהיה על במה מוגבהת. שיהיה שביל אליה (עמודי פרחים וכדו') וכך יוכלו כולם לראות אותה, לצלמים יהיה מקום וכו'. לראות שיש מספיק תאורה במקום החופה.
- יש מנהגים לאיזה כיוון פונים החתן והכלה וצריך לחשב את זה כשמחליטים היכן היא תעמוד.
- כדאי שעמודי החופה לא יעוטרו ביותר מדי פרחים וקישוטים כדי שלא יסתירו את הטקס.

❖ **עיצוב חופות ואולמות :** 09-7962993 אוסנת וגיא.
❖ **עיצוב חופה :** טל 0507550044 או עם אליק 050242543

אחראי חופה :

- לדעת מתי קורה כל דבר. מתי מתעטפים בטלית, שמים אפר, הרב אומר ד"ת, איזה שירים הלהקה מנגנת בכל שלב, ולהזכיר אם שוכחים.
- רשימת דברים שצריך לבדוק שישנם (אפשר לקחת מגמ"ח – יש המון, בעיקר בריכוזים חרדים בבני ברק וירושלים):
 - ✓ החופה עצמה (מוטות ופרוכת) - אם צריך.
 - ✓ שני גביעים (אם יש אחד - לשטוף אותו בין הקידושין לנישואין) – אם האולם לא מביא.
 - ✓ בקבוק יין שכשר גם לחתן וגם למסדר הקידושין. יש המקפידים שלא מיץ ענבים. יש כאלו שנוהגים דווקא יין/מיץ ענבים אדום. לאלו שלא נוהגים - כדאי מיץ ענבים לבן/יין לבן למניעת כתמים מיותרים... לדאוג שישאר יין גם לשבע ברכות שבסוף החתונה, לא תמיד האולם מספק.
 - ✓ הכתובה + עט + מטפחת או חפץ אחר לקניין.
 - ✓ הטבעת!
 - ✓ טלית (לנוהגים) (להוריד את התווית).
 - ✓ קיטל (לנוהגים) (להוריד את התווית).
 - ✓ כוס זכוכית לשבירה (לעטוף היטב למניעת נזק) – אם האולם לא מביא
 - ✓ נרונים לשובינים (לנוהגים), נרות וגפרורים.
 - ✓ רשימת המברכים (מסדר קידושין ועדים).
 - ✓ מומלץ להשיג את הישבע ברכות מודפסים בגדול, כל ברכה בנפרד.
 - ✓ אפר (לנוהגים). אפשר לשמרו אצלך בכיס, או אצל הרב.
- לקחת בסיום החופה את כל המצרכים הנ"ל ולשמור אותם. יש שאוספים את הכוס השבורה ומשתמשים בה להכנת תמונה.
- כדאי לברר מראש מי אחראי על כל חפץ, לדוג' – ייתכן והרב מביא את האפר ואין צורך להכין, ייתכן והאולם מספק את הגביעים והכוס, וכו'.

להקה

- גם להקה של שלושה נגנים (שאחד מהם זמר) יכולה להיות מצוינת ומהנה. לפעמים נגן כלי נשיפה מביא כמה כלים. להקה מתחילה שמנגנת טוב (תבדקו אותם) תעשה שמחה לא פחות מלהקה אופנתית וידועה שתעלה לכם כ7000 ש"ח (!!!) ויותר.
- לברר כמה נגנים, כמה כלים ואילו כלים.
- לחשוב לכמה שעות צריכים את הלהקה ולבדוק מחירים עבור מספר שעות זה. לסכם מראש שמשלמים להם מהרגע שהם מתחילים לנגן ולא מהרגע שמגיעים לאולם. לקבוע מחיר מראש ולשלם בסוף הערב. לעיתים הם רוצים מקדמה לפני החתונה.
- להציג בפניהם אחראי מטעמך שרק הוא ייתן להם הוראות. שלא ישמעו לפקודות בעל האולם שרוצה להגיש את המנה הבאה ויקטעו את הריקודים וכן הלאה. להציג בפניהם את האדם שבסוף הערב ישלם להם.
- יש להקות שמתעקשות להגביר את הווליום גם בניגוד לרצון המשפחה, לכן רצוי להכניס בחוזה סעיף שלמשפחה/האחראי יש זכות לשלוט בעניין.
- לבדוק שיש רמקולים חזקים עבור כמות המוזמנים ושיגיעו גם לנשים. אם הצלם וידאו רוצה להקליט את הלהקה - לדאוג שיש להם חיבור להקלטה. לבדוק שיש להם מיקרופון ורמקול שמגיעים עד מקום החופה (אם היא לא בתוך האולם). אפשר ורצוי לבקש למזכרת הקלטה של החתונה.
- לתת להם רשימת שירים שאתם אוהבים. לסכם איתם מתי שרים כל שיר (שיר לכיסוי הכלה, להולכת החתן, להולכת הכלה, 7 הקפות, "אם אשכחך", בדרך לחדר יחוד), מתי מזרחי, חסידי, צעד תימני וכו'.
- יש זוגות שמתאמים ביניהם שירים שיסמנו לכלה לבוא לעזרת הגברים (רצוי לומר לחברה שתזכיר לכלה. רצוי גם שהיא תדע מי אחראי הלהקה).

אחראי להקה : לתאם בין זמני הגשת המנות לבין הלהקה. להיות ליד החתן אם הוא ירצה שיר מסוים (או להיפך), ירצה שהכלה תבוא וכדו'. להודיע על זמני יציאת הסעות. להזכיר ללהקה איזה שיר הם צריכים לשיר בשלבים הקריטיים (כיסוי הכלה וכו'). ליידע את החברה של הכלה לפני שמביאים אותה לעזרת גברים. לדאוג שאחראית השירים של הכלה תדע מי אחראי הלהקה.

להקות

7 נגנים	050-5647487	09-7922751	איציק וייס	איילת השחר
	052-8870567		יוסי	אדרן
תזמורת עם חיליק	054-617017		שניאור	אזמרה
	054-5943994		אביחי פז	
		02-5380849	אריאל אלורו	אריאל אלורו
6 נגנים	050-8225009			בקרב אצלך
www.live-music.co.il	050-5592673			הכצקתה
7 נגנים דרך 'משמחים' כ- 1250 דולר		02-9941667	אליעזר רוזנפלד	הניגון שבלב
04-8624580	052-2613140	04-8663910		חיים בנט
אריאל האמרגן	052-8439571			חיים דוד
03 - 6746555	052-4833446	03-5745282	שמואל	ירמיהו
כדאי להגיע דרך אתר שמח		09-7675790		ישראל דגן
	052-2631597	02-9918871	יחיאל	להבה
6 נגנים, 3 זמרים, כלים אלטרנטיביים	052-2308699		אבישי	לכתחילה
	052-3421306	03-9361120	אבנר	מבראשית
	052-2725307	03-9362082		מוסא ברלין
6 נגנים	052-2646838		דורון	מקדם
	054-4998067		שלומי	מקדם - הר ברכה
אמתי 052-8397334	054-5320198		יאיר	מקום בלב
	052-2776964			משה תורג'מן
6 נגנים + זמר	0506406400			נועם מיכאל
מיכאל: 050-7434178, 6 נגנים + זמר	050-7456794	02 - 9923079	אבנר שגב	עטרת
תזמורת	054-5321878	03-5704054		עמירן דביר
	052-2769385	08-9459775	נעם	ענבי הגפן
	052-2764624		נתנאל	ענבי הגפן
	050-5706954	08-9390515	עקיבא	ענין אחר
		02-9973028		עקיבא מרגליות
נגן אורגן מהר המור	050-787390		יפעד זגלמן	קול התור
6 נגנים (יש זמר אבל כולם שרים)	054-7891835		יואב	קומי אורי
	050-7843273	09-7920387	עמיחי קופל	רני ושמחי
אלעד: 051367841, 039362340	052-8834547	054-608059	בני	שיר פשוט
	052-2229727		ספי	שירו למלך
052-2711286	052-8263400		רפי	שירת הלב
	052-2631597	02-9918871	יחיאל	שלהבת
	052-3377545			שמייס
	052-8369476			תפארת

▪ "צלצלי שמע" - 02-6540855 ▪ "קול מבשר" - 052-3804961 ▪ "רונבי" - מאיר 052-2636084 ▪ יוסי קראוני - 050-5290790 ▪ "כרמי שיר" - שרון 052-3707807 ▪ "הדר" - בן ציון 052-2404111 ▪ "שבת אחים" - 054-6582540	▪ "שיר חדש" - עמיחי 0528454917 ▪ "אחי ורעי" - בועז 050-5304486 (רק נפרד) ▪ "אליבא דאבא" - אריאל 052-8439571 ▪ בני פרידנר - 02-5638840 ▪ "הטריק הבא" - 052-3857192 ▪ נשמה - 052-2677750 ▪ רגעים - מנחם 052-5816617

צלם תמונות

- לבדוק שהוא מצלם טוב. לראות עבודות קודמות שלו ולקבל המלצות ממי שצילם אצלו – גם על התמונות וגם על היחס והאמינות.
- לסכם שהאלבומים כלולים בתשלום.
- לסכם שתקבלו את כ-ל התמונות, כולל אלו שבחרתם לא לפתח, על דיסק.
- רצוי לסכם מראש על מס' תמונות. בחתונה של 500-600 מוזמנים מספיקות בד"כ 300 תמונות.
- לבקש שלא יהיה ה'אמרגן' של הערב, שלא ינהל אותו, ימשוך את החתן וכלה לצילומים וכו'. שלא יידחף בחופה בין המכובדים. וגם לא בריקודים בין הבנות.
- אם החופה בחוץ - לידע אותו, שיביא תאורה מספיק חזקה.
- בד"כ אם הצלם תמונות והצלם וידאו מאותה חנות המחיר יורד.
- אם רוצים, לברר אם יש אפשרות לאלבום אומנותי.
- אם הצלם מסדר עבורכם את האלבום, לדאוג שלא ישים תמונות כפולות במקומות שונים, ושיסדר לפי סדר החתונה.
- לראות אם יש לו רקעים לחדר הייחוד, לתמונות עם ההורים וכו'. לברר לגבי תמונות בנוף ותמונות סטודיו.
- לבקש שיצלם כמה שפחות תמונות עם נוף דומה.
- לתאם מתי הזוג מצטלם.
- להנחות אותו שאין צילומים פרטיים.
- למנות אחראי על הצלם - שמכיר את בני המשפחה כדי לא לפספס אף אחד בתמונות ולהיכן מראש רשימה של אנשים שחשוב להצטלם איתם ושהאחראי (שמכיר את המשפחה) שיביא אותם אל החתן-כלה יחד עם הצלם – לצלם אין מושג את מי צריך לצלם!
- לכתוב **הכל** בחוזה חתום. מה שלא כתוב – לא קיים.

צלם וידאו

- יש וידאו בכבלים (עורכים את המיקסר במקום) ויש על בטריות (עריכה באולפן. יש אומרים שאיכות הצילום שלו פחות טובה. נייד ולא מפריע לרוקדים).
- יש שמקפידים שיהיו קלטות נפרדות לגברים (שאין בה ריקודי נשים) ולנשים (שיש בה הכל). יש ששוכרים צלמת וידאו לנשים (אם היא מאותה חנות - זה יותר זול), יש שפוסקים שאין צורך.
- כדאי לבקש מהצלם לראות עבודות שלו בעבר וע"י כך לסכם איתו על הצילום המתאים לכם, בלי אפקטים מיושנים, צוות צלמים מקצועי, וכדו'.
- לבדוק שיש לו אפשרות להקלטת הלהקה בצורה איכותית.
- מקובל לבקש בתחילת הקלטות תקציר ("קליפ") של החתונה (וידאו קליפ עם הקטעים הכי יפים. אין תמיד לכולם סבלנות לראות הכל...). אפשר להכניס בהתחלה תמונות ילדות של החתן והכלה או כל רעיון אחר.
- להכיר לו קרובים וחברים חשובים שיתרכזו בהם.
- אפשר לבקש: שלא יכסה בעריכה את הרוקדים, שלא יצלם יותר מדי אנשים כשהם אוכלים, שיצלם את החופה בשלמותה (לא יקטע באמצע ברכה וכדו'), שיתמקד גם בחתן ולא רק בכלה, שיביא חוט מספיק ארוך שיגיע לחופה ולחדר היחוד.
- לבקש שלא יסנוור בחופה את החתן והכלה.

צלם		
054-5794046	02-9709346	אלנתן גוטווריט
052-8614784	08-6411087	דוד פרידמן
066-318613		רחלי פריז (צלמת)
054-5489902	02-9709208	חני (צלמת)
050-7973104	02-9943379	יניב ישר
055-680033	02-9975694	אלי כהן - ארזי
050-7494501	02-6518548	נחשון פיליפסון
050-6443113	03-9344499	הלל לדרמן
050-5306873	03-9305189	רפי פריימן
054-4286064		רימון
	09-7461234	זום 10 - איתמר
054-5244030		אלעזר בן שלמה
050-5636434		עומר לנדוי
050-5319516	08-9940047	עמי אנטמן
052-3664690		בועז כהן
054-4654707	03-6195766	ברכיה שמעון
052-2592677		יגאל
054-4354034		יורם כהן
052-2728277		רן הצלם
052-2889642		שמעון
054-5640537		ניר קמינסקי
052-3955798	08-6603106	פוטוגני (חיים)
052-8789874		רגעים מנצחים

הזמנות וברכונים

- יצור ההזמנות לוקח בד"כ עד שבוע. חיפוש הכתובות לוקח גם הוא זמן. יש לחשב זאת בלוח הזמנים.
- כמה הזמנות וברכונים להכין? בד"כ אין הפרש רציני במחיר אם מגדילים את כמות ההזמנות המודפסות. כדאי להזמין כמות עודפת ולא להיתקע בסוף בלי הזמנות. אם נחלקים על הנוסח ניתן בד"כ להזמין 2 נוסחים בתשלום קטן נוסף. לעומת זאת בברכונים צריך להדפיס כמות פחותה ממספר המנות שהזמנתם ולהוסיף את כמות הברכונים שצריך לשבת חתן ושבת 7 ברכות.
- כדאי שבברכון יהיה זימון לנישואין ולשבע ברכות.
- לעתים עדיף להשיג באופן פרטי את הנייר (עם הטרחה הכרוכה בכך) ולהביא לבית דפוס – יתכן כי שימוש בנייר של בית הדפוס יהיה יקר יותר.
- יש בתי דפוס שמשאירים לך את מלאכת הקיפול.
- מה לכתוב בהזמנה? אם צריך כדאי לרשום "נא לבוא בלבוש צנוע". אפשר לרשום קווי אוטובוס שמגיעים לאולם או לצרף מפה (אלא אם כן האולם נותן מעטפות עם המיקום של האולם). יש האוסרים לרשום חלקי פסוקים בהזמנה ומתירים רק בצורה מיוחדת, ויש שאסרו כתב אשורי. יש שרושמים כשהחתונה נפרדת את העובדה. יש לרשום "בדיוק" אם אכן מתכוונים לעמוד בזמנים. כדאי לכתוב טלפונים בהם יש לאשר הגעה.
- כדאי לחשוב מראש על נוסח ולהראות אותו לכל הצדדים לאישור. זה יכול לחסוך הרבה זמן של תיקונים מול הגרפיקאי ועוגמת נפש מכל הצדדים.
- לחפש במשפחות מישהו מסודר שיש לו רשימת כתובות וטלפונים, וכן לשמור את הרשימות שלכם למען הבאים בתור (חתונה, בר מצווה וכו').
- צריך לשלוח זמן מספיק לפני החתונה (לפעמים הדואר שובת), כחודש לפניה – לנמענים שמחוץ לעיר, כשבועיים לפניה – בתוך העיר.
- לא להכניס את כל ההזמנות לאותה תיבת דואר, ולערוך סקר קטן שההזמנות אכן הגיעו לייעדן. הכי טוב זה לגשת לדואר, לתת את כל המעטפות, לומר שהן מבוטלות והם ישלחו בעצמם – אפילו לא צריך לעמוד בתור.

בתי דפוס			
א. גרינשטיין	הזמנות	03 - 6747737	זול. בני ברק.
אזמרה		02 - 6273360	מאוד זול, רח' מאה שערים 110
בית דפוס		03-6881063	רח' לבנדה 19 פינת לוינסקי
ברכונים לשמחות		02 - 9978738	העיר העתיקה
דפוס אלון שבות	ברכונים ומזכרות	02 - 5388121	אלון שבות
דפוס אלמוג		02 - 5382232	5381216
דפוס המכון		02-5382583	מאה שערים
דפוס פלוס	הכל! מחירים טובים!	03-5794141	אבני נזר 5 בני ברק
השושנים		02-5389968	ירושלים
רפי ויעל - 'עטרת'	הזמנות וברכונים	050 - 7395343	
שימל, בני ברק 03-6182547			
גריפיק2000, נורוק 7 בני ברק 03-5704969, 050-5397748			
דף ואות, פרישמן 14 ב"ב 03-5225566			
"יהלום" - "מרכז הספר הספרדי" ב"ב 02-5373077			
הזמניה - יהודה הלוי 131 ת"א 03-6851666			
בית דפוס שמעסיק אנשים בעלי צרכים מיוחדים וגם מוסיף פתק בהזמנה כדי לתת הד לעניין כך שעוד אנשים יתוודעו למצווה חשובה זו. דנה גבאי 02-5693320 דוא"ל : adm@icelp.org.il			

רהיטים ומוצרי חשמל

- **חשוב מאוד** לברר לפני הקניה עם חברים שהתחתנו בשנה האחרונה. תגלו שהדבר יחסוך לכם הרבה זמן וסיבובים בחנויות, ובעיקר - הרבה מאוד כסף.
- בדקו שכתוב בבירור "**משווק מורשה**". אל תלכו לחנויות לפני שבדקתם עם חברים איזה דגמים יש להם, האם הם מרוצים מהם, ומה המחיר שהם שילמו עליהם, אחרת המוכרים ייסובבו אתכם עם דגמים ששווה להם למכור ויתנו לכם מחירים יקרים. מוכרים לא רוצים לתת הצעת מחיר בלי שיש לך מחיר של מתחרה, לכן בדקו עם חבר שהתמקח וקנה בזול כמה הוא שילם על הדגם שאתם רוצים לפני שתבואו לחנות.
- הרבה פעמים עם קצת חשיבה ניתן להשיג מוצרים טובים (בעיקר ריהוט) מדודים, שכנים וכו'.
- אפשר גם לחפש באתרי יד שניה כגון "אגורה", "יד2" ועוד.
- כשקונים יש לבדוק שיש הובלה (כלולה בתשלום! אא"כ אתם מארגנים הובלה משלכם) ושירות למקום מגורכם (בעיקר אם הוא ביש"ע).
- כדאי לבדוק מראש שהרהיטים עוברים בדלת הכניסה לבית ובחדר המדרגות (נוטים לשכוח..). כדאי לחשוב גם האם הרהיטים יוכלו לצאת מהבית אם מתכננים לעבור אחרי זמן מה, והאם מחירי הובלות מיוחדות <כמו מנוף> הם כדאיים גם לפעם הבאה שתעברו דירה.

מקרה: יש שקונים דוקא עם פיקוד שבת ויש שלא (זה הרבה פעמים לא טוב למוצרים, כי המקרה לא עובד על טרמוסטט אלא לפי שעות). יש מקררים עם שכלולים שהם בעייתיים מבחינת שבת וכדאי לברר עם רב או לבדוק בתעודת ההכשר. במקומות שיש הפסקות חשמל לקנות מפסק למקרר. הגודל המקובל למקרר (שגם יתאים לכשתהיו משפחה) הוא באזור ה-500 ליטר.

תנור: עם תא חלבי ותא בשרי. ל'בלרס', 'בקו', 'דלונגי', 'סאוטר' ו'קינג' יש תעודות כשרות (שיש רבנים שלא מצריכים אותם). יש שמעדיפים תא אחד+טוסטר אובן. יש שקונים תא אחד ומכשירים את התנור לפני שמשנים מבשרי לחלבי. יש שקונים גם חצובות לפסח. לקנות אך ורק כיריים עם אמצעי בטיחות!!! הילדים יגיעו בע"ה לפני שתצטרכו להחליף תנור...

מכונת כביסה: בדקו מה הגודל המתאים לכם (5 ליטר? יותר?). פתח מלמעלה יותר נוח אך מונע אפשרות להניח מעליה מכונת יבוש. אם קונים מכונת יבוש יתכן שכדאי שנפח הכביסה יהיה שווה בשניהם. אחד הקוראים כתב לי שיתכן שעדיף שקיבולת המייבש תהיה גדולה יותר כדי למנוע קימוט יתר של הבגדים.

מוצרי חשמל נוספים: מייבש, חימום (רדיאטור - בטוח מדליקה, צריך אותו בהמשך בשביל חדר הילדים; תנור נפט - יותר חסכוני, יותר מסוכן). שאר הדברים: מגהץ, מיקרוגל, טוסטר, מערבל וכו' – מקבלים הרבה פעמים במתנות וחבל לקנות מראש.

רהיטים: אל תקנו במכרז/באינטרנט לפני שראיתם את הדגם בחנות ובדקתם אותו. שבו על הכיסאות ליד השולחן התואם ובדקו את ההרגשה והנוחות. התאימו את צבעי הרהיטים זה לזה. זכרו את ערכה ואמינותה של עבודה עברית ושל חנות מוכרת שתהיה אמינה ולא תמכור לכם זבל. יש גם אתרי יד שניה מצויינים כגון "יד2", "אגורה" ועוד - ראו נספחים.

יש כמה סוגי עץ: הכי טוב (והכי יקר) עץ מלא, אח"כ יש סנדוויץ אדום, סנדוויץ רגיל, סיבית (מתפוררת יחסית מהר), MDF. הסיבית וה-MDF נפגעים ממים ולכן כדאי בריהוט שעלול להיפגע ממים לא לקנות מסוג זה. כשקונים - כדאי לשים מתחת לארונות חתיכות עץ שימנעו ממים להגיע לארון. לחשוב טוב אם לקנות זול, לפעמים זה לא משתלם לאורך זמן. מצד שני אם תעברו דירה עוד כמה פעמים לפעמים עדיף לדחות קניה של עץ מלא כדי שלא ייפגע סתם בהעברה ובינתיים להשתמש במשהו זול.

הריהוט כולל:

שולחן סלון וכסאות - זכרו שהשולחן מכוסה במפה, שולחן משומש או ממתכת ופלסטיק עולה הרבה יותר זול ונראה אותו דבר. **שולחן למטבח וכסאות** (מתכת הרבה יותר זול).

ספה וכורסאות - מצרך לא קריטי. אפשר לחכות עד שמשיגים משומש.

ספריה - לספרים. אם מכינים לבד יוצא הרבה יותר זול (אפשר מלבנים של אקרשטיין). לא לקנות מסיבית – זה יקבל בטן מהר מאד! **ארון בגדים** (ואולי שנים).

מיטות ומזרונים - לדאוג שיהיו בריאים ולא (רק) מנופחים – לא לקנות לפני שבודקים פיזית! לזכור לקנות 2 מזרונים יחידים ולא אחד זוגי. יש 2 סוגים של מיטות נפרדות: 2 מיטות נפרדות לחלוטין או מיטה זוגית שמורכבת משני חלקים כאשר אחת המיטות נעה על צירים/גלגלים ויכולה להיפרד.

רהיטים			
04-2738957 , 0522738957	03-9325886		אריה גוטליב
ברוריה רבינוביץ (אמא של דסי ז"ל)	02-9931356		גמ"ח
	02-9933503	דבורה כהן	גמ"ח
	02-6416546	בירושלים	גמ"ח
תמר ואלי רבינוביץ	09-7742859 054-5392205	רעננה	גמ"ח
050-6433523	02-9975654	בית אל, אבנר הכהן	גמ"ח רהיטים יד שניה
	050-6658124	ניר אפרתי	מזרונים
זולים והמון מבחר	02-5002536	ליד בר אילן	מחסן המזרונים
03-5165666	03-5173826	אילת 7 ת"א	מיטות "פוטון" (נפרדות)
גמ"ח רהיטים ועוד, בתשלום מוזל ימי א', ד' 14:00-19:00	09-7654005	בכפר-סבא	מלבי
זול - לוודא איכות	050-7624610	דוד	עולם הרהיטים
	03-6181475		עת לשמוח
זול מאוד, לפעמים בעיות באספקה	02-5826080	רח' מאה שערים	רהיטי הבירה
חנות המפעל של הרבה מוצרים			רהיטי עמק אילון
	057-7444434	"מזרון ועוד"	רהיטים
מחסן חרדי. פתוח בשעות מצומצמות. די זול. מאחורי בעלז.	02-5386340	תורת חסד 4	שפיץ

רשימת ציוד לבית

רצוי לעבור על כל החדרים והארונות בבית ההורים ולרשום מוצרים שאין כאן ברשימה. יש כאן דברים שאולי תקבלו לחתונה אז כדאי לרכוש מהם רק את המינימום שצריך להתחלה, אם בכלל. גם אם בסוף לא תקבלו אותם, יתכן ותוכלו להחליף בחנויות תמורת מתנות אחרים שתקבלו. אם חברים שואלים מה לקנות, כדאי מלכתחילה להציע להם מתוך רשימת הדברים ש"אולי תקבלו", כדי שבטוח תקבלו... יש דברים שיתכן ותצטרכו כבר בהתחלה (במיוחד אם חוזרים הביתה מיד אחרי החתונה, כמו קומקום) אך יתכן שתקבלו את זה כמתנה, לכן כדאי לשאול את ההורים/חברים אולי יש להם דברים לתת בהשאלה לכמה ימים עד שתראו אם קיבלתם או לא. אם עוד לא הזמנתם גז כדאי לקחת ממישהו בהשאלה כירה חשמלית שהוא כרגע לא משתמש בה. לא לשכוח שצריך כלים לחלבי, בשרי, פרווה ופסח, ולפעמים כדאי גם סטים של 12.

מטבח: מתקנים לייבוש כלים ולסכו"ם, סקוטש לכלים (חלבי, בשרי, פרווה, לשבת)+מתקן, ניילון נצמד, נייר כסף, מגבות נייר, מטליות, מפיות, פח אשפה, שקיות זבל, שקיות סנדוויצ'ים, נטלה, סבון כלים, מגבים לשיש, סינר, כפפות בד מבודדות חום, שעווניות, פותחנים, קיסמים, קולף ירקות, קרש לחיתוך ירקות, פומפיה, מערוך, נפה, סכינים שונים (לממרחים, לחיתוך ירקות, בשר וכו'), מסננת לכיור, קופסאות אחסון, פטיש שניצלס, קערות בגדלים שונים, מסננת לאטריות/פסטה, פלטה, סלסלה לירקות, תחתיות להגשה, כלים חד פעמיים (בעיקר להתחלה, עד שטובלים), מגנטים למקרר ☺, מזון לסוגיו.

דברים שאולי תקבלו: מפות, ספלים+תחתיות, כוסות, צלחות, סכו"ם, סירים, מחבתות, כלי מטבח שונים, קומקום, מיחם, כלים לתבלינים, מלחיה ופלפליה, נטלה יפה, טרמוס, מכשירי חשמל קטנים (טוסטרים למשל), קרש+סכין לחלות/לחם, מפית לחלות.

שירותים ומקלחת: כסא אסלה, נייר טואלט, נייר טואלט חתוך לשבת, מטהר אוויר, מברשת לאסלה, נטלה, מתקן לסבונים, פח, סבון, סבון נוזלי, משחת שיניים ומי פה, מספרי/קוצצי צפרניים, וילון אמבטיה+מוט לוילון, מתלים למגבות, מגב, מגב לשיש, שטיח לרגליים, מראה, תנור אמבטיה.

חדר שינה: מנורת לילה, מתלים, שעון מעורר, מראה (אפשר לבקש מתנה).
דברים שתקבלו: כלי מיטה (לקנות מינימום!) – בד"כ מקבלים לאירוסין.

ניקיון וכביסה: סל וגיגית כביסה, אטבים, אבקת כביסה, מרכז כביסה, מסיר כתמים, חומרי ריסוס, מגב, מטאטא+יעה, חומרי ניקוי (לכלים, רצפה, שירותים, חלונות, אקונומיקה, מסיר שומנים), סמרטוטים, דלי.

כללי: כלי עבודה (דיבלים, מסמרים, ברגים, מברג, פטיש) כבל מאריך, מפצל לחשמל, נרות שבת, גפרורים, נר הבדלה+בשמים, כלי תפירה (מחטים, מספריים, חוטים בצבעים בסיסיים, גומי...), שעוני שבת, גומיות, עזרה ראשונה (פלסטרים, מדחום, תרופות בסיסיות כמו אקמול), פומפה, פתקים, כלי כתיבה, מספריים, סלוטייפ, יומן טלפונים, סלסלות, נורות חשמל, תאורת חירום, שטיח לכניסה לבית, קולבים.

דברים שאולי תקבלו: עציצים, מגהץ, קרש גיהוץ, כלי עבודה, תמונות, מתקן לקלטות ודיסקים, מגבות רחצה, מגבות מטבח.

אוכל: כדאי שיהיה לימים הראשונים: עוגות ועוגיות לפינוק, שוקו/קפה/תה, סוכר, מלח, חלב, לחם, קורנפלקס, קופסאות שימורים, ממרחים שונים, מעט ירקות ופירות, מזון שניתן לחמם או לבשל במהירות (מזון מוכן/קפוא, פסטות, אורז, ביצים), קטשופ, שמן.

שמלת כלה ונעלי כלה

עצות לבחירת שמלה

(נערך מתוך חוברת "מתחתנים")

- לנסות גזרות שונות – גם מה שלא נראה כאופציה ממבט ראשון.
- לסגור שמלה לפני שיער ואיפור.
- את זכאית למלוא תשומת הלב של המוכרים או המעצב/ת במקום בו החלטת לרכוש/לשכור שמלה. אם לא מתייחסים לבקשותייך או מנסים לדחוף לך סגנון שאינו לטעמך, חפשי מקום אחר.
- אין ויכוח על חשיבותה של המקוריות, אך שמלה כבדה, לוחצת או מתנפנפת מדי יכולה להעיק עלייך בזמן הריקודים ובמהלך הערב כולו.
- קני את השמלה לפי מידה מדויקת, ואל תבני על תכניות דיאטה שלפני החתונה. במקרה הצורך, התעקשי על ביצוע תיקונים הכרחיים כדי להגיע להתאמה מושלמת.
- אל תתפתי להצעות, מבצעים או הנחות הניתנים דווקא לשמלות שלא הולמות לא אותך ולא את טעמך.
- מומלץ לבחור שמלה שתהיה נוחה, לא רק יפה. אותו הדבר עם בגדים תחתונים ותכשיטים, שיהיו נעימים ולא יפריעו.
- תמיד אפשר "לתחמן" עם התפירה. למשל, במקרה של זרועות עבות, לא הולכים על שרוולים חלקים אלא שוברים את הבד עם תפרים קטנים שיוצרים אשליה של משהו צר יותר. ידיים שמנות אפשר להסוות ע"י שרוולים טיפ-טיפה יותר מנופחים או שרוולים רפויים מתחרה (ללא ביטנה). כדאי להתייעץ עם התופרת.
- לבן לכאורה נחשב לצבע משמין, אבל אם הולכים רק עם לבן, בלי שבירות של צבעים אחרים, העין רואה את השלם ונוצרת ויזואליות של גוף יותר דק וארוך חשוב גם למצוא את "הלבן" שלך ולנסות להתרחק מגוון שדומה לצבע העור. אפשר לשחק עם הטקסטורה והמרקם של הבד, ולבחור, למשל, בד לבן שמוטבעים בו פסים לאורך.
- להזמין זר שמתאים לשמלה.

נקודות לבירור למול התופרת:

- המחיר לשמלה כולל מע"מ.
- מה המחיר כולל?
 - עיצוב שמלה אישי לקנייה.
 - אביזרים: הינומה, צעיף, כפפות, תכשיט, זר בהשאלה.
- מספר מדידות ותאריכים.
- השמלה תהיה מוכנה עד שבוע לפני החתונה, לאחר תיקונים אחרונים.
- אם השמלה שכורה – לסכם מי אחראי על נקיונה.

טיפים למדידת השמלה:

- מומלץ לבוא בלבוש נוח, בגדים שקל לפשוט וללבוש ונעלים נוחות, להסתובבות ארוכה בין החנויות.
- כדאי להביא איתכן זוג נעלי עקב (לא חשוב הצבע, העיקר הגובה) למדידות. עדיף את אלו שתלבשו בחתונה, ואם לא – אז בגובה המתוכנן.
- לא מומלץ להגיע למדידות עם שכבת איפור משמעותית: המייק-אפ והליפסטיק נוטים להימרח על השמלות הלבנות ולהשאיר כתמים לא נעימים.
- לא מומלץ לבוא עמוסה בתכשיטים. משתי סיבות: ראשית, עגילים, צמידים ושרשראות עלולים להיתפס בבגדים (במיוחד בשמלות כלה עתירות בדים ומלמלות) ושנית: עדיף למדוד את השמלה "נטו" בלי הפרעות ואביזרים עודפים, מקסימום להביא את מה שתלבשי לחתונה (אם כבר יש לך) ולשים עליך אחרי שמדדת שמלה שמוצאת חן בעיניך.
- כדאי ללבוש בגדים תחתונים נוחים ותומכים, עדיף עם כאלו שתלבשי גם בחתונה. אם צריך – גם מחטב או חגורת בטן.
- כשאת הולכת למדוד שמלות כלה, לכי עם מישהו שמבין בתחום, ושלא יתבייש להגיד לך את האמת.
- כשאת באה למדוד, אל תתביישי לשבת, לקום, לצעוד, לרקוד, להתכופף, ואפילו לקפוץ קצת. השמלה צריכה להיות נוחה לך לאורך כל הערב, גם במהלך הריקודים. בהשכרת שמלת כלה, זכרי שיתכן והיא עברה כבר כלה או שתיים, ונערכו בה שינויים. חשוב לבדוק את כל חלקיה בנפרד.
- כדאי לסכם מראש על המועד בו תקבלי את השמלה, לא פחות מ-3 ימים לפני החתונה.
- **חוק ברזל שאסור לשכוח:** כל הכלות נראות טוב. עם ההינומה, השמלה, הנעלים, והאושר על פניכן – אתן מקסימות, אבל הכי חשוב – החיוך!

נעליים

- אפשר שיהיו בצבע של השמלה, אך היום מקובל מאד שנועלים נעליים לאו דווקא בצבע לבן אלא גם בחום בהיר, בז', אופוויט, ואפילו נעליים חומות או בצבע אחר.
- ללכת יום שלם עם הנעל כדי להתרגל, ואפילו כמה ימים לפני – כל שבת שנמצאים בבית לפני החתונה – לשים את הנעליים (ולשמור עליהן). לא לצאת איתן החוצה כדי שלא יהרסו.
- לשים פלסטר איפה שמשפשף.
- לשים גומי על הסוליה כדי למנוע החלקות.
- לרקוד עם הנעל בבית כדי לנסות ב"live". יש כלות שקונות נעלי ספורט לבנות לחתונה, וכך אפשר גם לרקוד.
- יש כלות שנועלות נעליים יפות (ופחות נוחות) לחופה, ולאחר מכן מחליפות לנעליים נוחות/נעלי ספורט לריקודים.
- אם הנעליים חדשות ויש מדבקה למטה – להוריד את המדבקה.

שמלת כלה

שם	בעלים / מקום	טלפון	פלאפון	הערות
אדיבה רום	ירושלים	02-6426287		משולם ראט 4 בית וגן י-ם
אהבה	תל אביב	03-5461495		דיזנגוף 231
אלה	רמת אביב	03-6425711		תופרת
אסתי בוקר	ירושלים	02-6248062		מעצבת ותופרת
אתי	רעננה	09-7486966		
גמ"ח	באפרת	02 - 9931356		ברוריה רבינוביץ (אמא של דסי ז"ל)
גמ"ח בתשלום	בעפרה (רותי אטיאס)	02-9973046 02-9974196	054-7940380	מבחר גדול ויפה.
הילה כהן	ביתר	02-5802543	057-3199993	גמ"ח
זיקלין	נתניה	052-4651776		מומלצת
חנה גינזבורג	ירושלים	02-5372285		
חנה לוי	קרני שומרון	09-7929119		
יד אברהם		03-5170573		חינם תמורת ניקוי בלבד
יד בתיה	ירושלים	02-5817499		
לטיציה		08-9353594		תופרת - נפתלי בן אפריים 10\19
מיכל יונגרייס		08-9263896	050-9726652	057-7707441/2, 054-6356742/1
מיכל תיק	נתניה	09-8848580	050-7246348	גמ"ח ע"ש דקלה אלוואי
רחל בן-ברוך	רחובות	08 - 9459234		כ1000 ש"ח לשמלה. מבחר גדול!
רחל ויסמן	כפר חב"ד	03-9606993		
רינה אוחיון	רחובות	08-9458145	054-5770235	הפלמ"ח 1\9
רינה חדד	רחוב מ"ג 22, ירושלים	02-5370111	057-3170111	יש גם נעליים ומחלקה של גמ"ח, איפור וסירוק.
שירה הנדלר	ירושלים	02-6428221		
שש וארגמן	חשמונאים (יעל גינדי)	08 - 9765275	054-4445194	http://www.calot.net

אביזרים לשמלה

אבגד	תל אביב	03-5601451	החשמל 3 תל אביב (יש עוד סניפים בארץ)
------	---------	------------	--------------------------------------

נעלי כלה

גמ"ח נעליים בהקמה	הדס שומר	09-79215081	מחפשים תורמות
גמ"ח נעליים	משפ' קדוש	03-5700253	השלושה 10 בני ברק
גמ"ח נעליים	משפ' מוזס	052-8395507	קרני שומרון
נעלי קורל	http://www.naleykoral.ybay.co.il		בנתניה. אפשר להרכיב נעל מתאימה ולהזמין בדיוק מה שרוצים במידה שלך!

גמ"ח של נעמי וייל לכיסויי ראש לכלה שנוהגת לצאת בכיסויי ראש מחדר ייחוד, בהשאלה:
(לע"י בתה שנהרגה בשבוע השבע ברכות בתאונת דרכים), בקדומים: 09-7928296

טבעת

(נערך מתוך כתבה באתר Ynet)

בני פדני, מנכ"ל פדני תכשיטנים, מייצג לזוגות הטריים איך לבחור טבעת נישואין ואיך לשמור עליה.

מה חובה, מה כדאי:

- לפי חלק מהדיעות טבעת נישואין צריכה להיות חלקה (בלי כתובות או חורים) אולם לאחר הטקס ניתן לשבץ בטבעת אבנים או לחרוט עליה. רצוי לשאול את הרב המקדש בנוגע לטבעת כדי שלא יהיו אי נעימויות.
- אסור שיהיו בה שיבוצי אבנים, כדי למנוע מראית עין של מחיר גבוה (כלומר – הכלה צריכה לדעת מה הערך של החפץ שבו היא מקודשת, ויתכן שהיא תעריך את שווייה של האבן יותר מכפי שהיא). זה הפרט הכי חשוב בטבעת ואין חולקים עליו.
- הטבעת צריכה להיות עשויה ממתכת אחת (כלומר לא שילוב של זהב וכסף), אך מותר מכמה סוגים של זהב (לדוג' זהב רגיל עם זהב לבן). יש מחלוקת אם הטבעת אמורה להיות מזהב (לפי ההלכה) או מכסף (לפי הקבלה). בד"כ קונים טבעת עגולה, אך לפי הקבלה יש גם עניין לטבעת בצורת עיגול בתוך ריבוע.
- רצוי להזמין טבעת כמה שבועות מראש (לפחות 3) כדי שניתן יהיה להתאימה למידה הרצויה.
- כדאי לוודא שהטבעת מושחלת בקלות מעבר לפרק האצבע התחתון ושאינה צמודה מדי לבסיס האצבע, כדי שהטבעת לא תלחץ על האצבע במקרה של שינויי טמפרטורה, המשפיעים על רוחב האצבע.
- הטבעת צריכה להיות שייכת לחתן (כלומר להיקנות בכסף, או שההורים ישלמו ויעשו קניין כדי שיהיה שייך לחתן) ולהיות משולמת עד יום החתונה.

איך לשמור על טבעות:

- יש להסיר את הטבעת לפני שטיפת ידיים כדי למנוע פריחה בעור הנובעת מהצטברות לחות.
- אין למרוח קרם ידיים על הטבעת - הדבר פוגם בברק של הטבעת ושל האבנים המשובצות בה.
- חומרי ניקוי עלולים לגרום לטבעות נזק בלתי הפיך. הסירו אותן בזמן ניקיונות. 4. נשיאת משאות כבדים ואחיזה חזקה בהגה בזמן נהיגה עלולות לעוות את מראה הטבעת ולעיתים לגרום לנפילת אבנים מהטבעת.
- טבעות משובצות מומלץ לנקות אחת לחודשיים. מעט "פנטסטיק" או סבון כלים בכוס מים עשויים להספיק, מעט פנינים אותן יש לנקות בחומר מיוחד המותאם להן. פנינים מומלץ לנגב במטלית לחה, להרטיב אותן ולמרוח אותן במעט שמן תינוקות. יש להפריד תכשיטי פנינים משאר התכשיטים ולשמרן במקום מוצל ומאוורר.

אם רוצים בעיצוב אישי – טליה 03-9220689

רותי - 052-3979852

איפור ותסרוקת

נקודות חשובות לבירור למול הספרייה:

- מחיר תסרוקת נסיון כולל מע"מ - האם מתקזז מהסכום הסופי?
- תסרוקת ביום החתונה לפני הצילומים החל משעה: _____.
- תיקונים לאחר הצילומים, בערך בשעה: _____.
- תסרוקות ל-2 מלוות/בנות משפחה, בעלות של _____ למלווה.
- כל המחירים כולל מע"מ.

נקודות לבירור למול המאפרת:

- מחיר איפור נסיון כולל מע"מ - האם מתקזז מהסכום הסופי?
- מחיר האיפור ביום החתונה כולל מע"מ.
- האם יש תיקון איפור לאחר הצילומים.
- סידור ציפורניים לכלה ביום החתונה, בתוספת תשלום של _____.
- עלות איפור ל-2 או 3 מלוות/בנות משפחה, כולל מע"מ.
- היכן יעשה האיפור (בסלון/בבית הכלה)

טיפים לאיפור ניסיון:

- לבוא לנסיון עם חולצה לבנה, האיפור מקבל מעין "הארה" והוא נראה שונה כשאת בבגד לבן מאשר בגד צבעוני.
- אם יש לך סגנון מסוים שאת אוהבת, או צבע, או תמונה אל תתביישי! קחי איתך לנסיון ותבקשי לנסות את זה על עצמך.
- אף פעם לא "להנעל" או לשלול מיד לבדוק את האיפור תחת תאורה ובחוף, מומלץ לקחת מצלמה לנסיון לצלם בחוף, באור, כשהעיניים סגורות ולהחליט בבית עם המשפחה והחברות.
- איילינר לא ממש מומלץ לחתונה, זה נותן מראה יומימי כזה, עדיף איפור עיניים בצלליות יש היום שפע גוונים וסוגים לצלליות.
- לכל מי שמתכננת טיפול קוסמטי עדיף חודשיים לפני החתונה כדי שאם יש תופעות כתוצאה מרגישות בעור הן תחלופנה עד החתונה, כמו שאתן יודעות - עם כל הכבוד לאיפור - מאפר הוא לא קוסם, הוא לא יכול להעלים אלא רק לטשטש או להוריד מיקוד מפגם מסויים.
- לא לתת למאפרת לאפר לכן חצי פרצוף כדי "לראות את ההבדל". זה טיפשי ומיותר, ברור שיש הבדל בין עם ובלי איפור. במקום זה בקשו איפור ב-2 גוונים - עין אחת בצבע אחד ועין שניה בצבע אחר ואז תחליטו מה יותר יפה.

מימי (איפור ותסרוקת) – 02-5660473 אורה, ק.משה - 050-7258667 שלומית - 054-4378004 (באה לבית) שימרית - 054-7804810 (באה לבית) נועה מריאן - 04-6600123 תהילה שרמן - 054-5276877 אביבית – 052-3976038	טל- שחר גרינפלד 054-5505248 (באה לבית) יונית מויאל (מאפרת ומסרקת) 02-6782189 (לאיו ויסמן 1 דירה 3 בית וגן, י-ם) עדי רצהבי מסרקת, טירת צבי (באה לבית) 046078101, 0505528055 אסנת דרוקר 09-7743192, 052-3567599 אתי זורובסקי - 03-9325672 אלעד (דרך אתר שמח)
--	---

עוד לכלה:

- **תכשיטים** לחתונה/שבע ברכות
- **תיק קטן** עם טישו, איפור, חומר לעדשות, קופסא לתכשיטים (מורידים לפני החופה)
- **כובעים וכיסויי ראש** (לא לקנות הרבה לפני החתונה! לקנות כמה בסיסיים לשבע ברכות ועוד 2-3 לחול, לא יותר. רק אחרי החתונה תגלי באמת מה נוח ויפה לך)
- **בגדים לשבת חתן, 7 ברכות וכו'.**
- **ברכת כלה** (בד"כ חברה מכינה, רצוי לבקש מראש)
- **זר לראש** (מי שרוצה) **וליד** (ראי "פרחים" בעמ' 22)
- **לסרוג כיפה לחתן** (מי שרוצה)
- **מדריכת כלות** (המלצה: חשוב ללכת למדריכת כלות שתתאים לך. רצוי לברר מראש - אמנם תמיד אפשר לעבור למישהי אחרת אבל כדי למנוע אי נעימות... אפשר למצוא דרך בנין שלם ומכון פוע"ה. כמו כן כדאי לשמור על קשר עם המדריכה אחרי החתונה ולהיעזר במקרה הצורך).
- **לבחור מלווה ליום החתונה**
- **שעווה, קוסמטיקאית וכו'**

רצוי לעשות כושר. בתוך כל הלחץ של ההכנות, לפעמים שוכחים מהגוף, ואפילו שוכחים לנשום כמו שצריך. אפילו הליכה מהירה של עשר דקות פעם ביום, או חצי שעה פעם ביומיים-שלושה, תועיל מאוד לגוף ולנפש וגם להוריד קצת את הלחץ.

לקחת לסלון כלות:

- חומר לעדשות/משקפיים + קופסת/נרתיק אכסון
- טלפונים חשובים (צלם, נהג וכו')
- חולצה מ-כ-ו-פ-ת-ר-ת (או עם ריצ'רץ' מקדימה) כדי שאח"כ תוכל להחליף לשמלת הכלה מבלי להרוס את האיפור והתסרוקת.
- חברה טובה מצויידת במצלמה ☺
- מעט שתיה ואוכל (אם לא צמים)
- סידור תפילה/ מחזור ליו"כ/ הספר "תפילת נשים" (יש שם תפילות לכלה) / תהילים
- גלולה - אם השעה נופלת על זמן ההתארגנות.

ולחתן:

- **חליפה, נעליים, כיפה, עניבה**
- **מדריך חתנים** (ע"ע מדריכת כלות בעמ' הקודם)
- **מלווה ליום החתונה**
- **סידור עם וידוי ליום החתונה**

עוז – כללי

- **כתובה** – אמורים לקבל כשנרשמים לנישואין, או אצל הרב המקדש. יש נוסחים שונים. אפשר גם לקנות כתובה מעוצבת ומיוחדת:
 - ❖ כתובה אומנותית - "מרכז היהדות" בר יוחאי 2 ת"א 03-6827430
 - ❖ "ברכה והצלחה", אילנה ודניאל 03-6814882, 03-5563656
- **אביזרים לחופה** - גמ"ח של גבי יפה פורת מירושלים, 02-5817960 (לעלוי נשמת אמה, ברוריה ז"ל). המזוודה כוללת בין השאר: מפית לקניין, מחזיקי נרות דקורטיביים, שני גביעים ו"שבע ברכות" מודפסים בגדול ועוד. יש גמ"חים רבים נוספים גם בריכוזים דתיים וחרדיים כמו בני ברק.
- **רופאות נשים דתיות - פרטי**: (אם הולכים למישהי מהקופה, לקבל עליה המלצות קודם)
 - ❖ בת שבע הרשקוביץ 02-99750162
 - ❖ חווה שרייבר 02-6536854 קוטלר 8 גבעת שאול י-ם
 - ❖ חנה קטן 02-6514259 י-ם, 03-6194315 ב"ב
 - ❖ מכון "פוע"ה" 02-6515050, מידע על רופאי קופות חולים דתיים ועוד.
 - ❖ "בניין שלם" 02-6423850
- **חיסון אדמת לכלה** (למניעת פגיעה בעובר).
- **בודקות טהרה** - אם יש צורך:
 - ❖ מירי 02-9996569, 050-744199
 - ❖ ד"ר בוגד 03-6181193
 - ❖ ד"ר ברקאי 03-6187418
 - ❖ דינה גוטליב 03-5703014
 - ❖ גב' וידר 03-5705212
 - ❖ שלם 03-5785671
- **בדיקת טיי זקס** – חינם, ממומן ע"י המדינה
 - ❖ תל השומר ביתן 19א'
 - ❖ ירושלים - בני ברית 22, בניין המתנ"ס תחנת אם וילד
 - ❖ באר שבע - בי"ח סורוקה מרפאות חוץ, מרפאה לייעוץ גנטי
 - ❖ חיפה - רחוב הפרסים 15, לשכת הבריאות
 - ❖ תל אביב - בלפור 14, בית הבריאות שטראוס
 - ❖ עפולה - מרפאת עומר – קופ"ח כללית, רחוב שינבאום
- **בדיקות גנטיות** נוספות במכונים הגנטיים שבבתי החולים.
- **דור ישרים** - 02-5372111 / 02-5373744 מלאכי 6 ירושלים (לא עורכים בדיקות לזוגות מאורסים או נשואים). מדי פעם יש מבצעים מסובסדים באזורים שונים בארץ. יש החזרים מקופ"ח. תוצאות הבדיקה מגיעות לאחר חודשיים-שלושה. ניתן לקצר את זמן ההמתנה ע"י תשלום נוסף.

נוספים...

תוכן:

- תפילות ותחינות ליום החופה
- משחקים ורעיונות לשבת כלה
- אתרים וחברות ועזרים נוספים על ארגון חתונה
- הריון
- תשובות מתוך "שאל את הרב" בעניין הכשרים, צלם בחתונה, ומעשרות.
- הלכות נישואין ומנהגי החופה – הרב אליעזר מלמד
- "תכנון החתונה שלי" – רשימה מפורטת
- דוגמה ללו"ז חתונה
- רשימת חפצים לקחת לאולם
- רשימות והערות שלכם

תחינה לאט הכלה קודם החופה

ריבון כל העולמים. היום הזה הוא ראש שמחתנו מכל ימי חיינו, כי על כן זכינו להוליך ביום זה את בתנו אל חופתה, עם החתן אשר ייעדת לה לפני צאתה לאוויר העולם. על כן אני פונה אליך בתפילה בדמעות חמות ובלב נשבר, אב הרחמים שלח ברכתך ממרום על הזיווג של החתן והכלה הנכנסים היום בברית הנישואין להיות איש ואשה. ושלח את מלאכך הטובים ללוותם אל החופה ופתח לפני בתי את שערי החן והחסד מלפני בעלה כאשר עשית לאסתר המלכה ושתמצא מרגוע בביתה החדש. חיים שקטים ושלווים, שלא תהיה ביניהם שום קטטה ושנאה, שיהיה זיווגם זיווג של קיימא ויזכו לזרע של קיימא, שלא יפרדו זה מזה, אב רחום תן לילדים פרנסתם מכף ידך, שלא יצטרכו למתנת בשר ודם ויתפרנסו בכבוד בברכה ובהצלחה, ושלא תשלוט בהם עין רעה ושנזכה אני ואישי לראות בהם רב נחת, ותמלא משאלות לבנו עליהם לטובה ושילכו לחופה בשעה מוצלחת.

אמן.

תחינה לאט החתן קודם החופה

ריבון כל העולמים. היום הזה הוא ראש שמחתנו מכל ימי חיינו, כי על כן זכינו להוליך ביום זה את בננו אל חופתו, עם הכלה אשר ייעדת לו לפני צאתו לאוויר העולם. על כן אני פונה אליך בתפילה בדמעות חמות ובלב נשבר, אב הרחמים שלח ברכתך ממרום על הזיווג של החתן והכלה הנכנסים היום בברית הנישואין להיות איש ואשה. שלח את מלאכך הטובים ללוותם אל החופה ופתח לפני בני את שערי החן והחסד מלפני אשתו ולאשתו מלפניו ושימצא מרגוע בביתו- זו אשתו. חיים שקטים ושלווים, שלא תהיה ביניהם שום קטטה ושנאה ושלא יפרדו חלילה זה מזה, שיהיה זיווגם זיווג של קיימא ויזכו לזרע של קיימא, שלא יפרדו זה מזה, אב רחום תן לילדים פרנסתם מכף ידך, שלא יצטרכו למתנת בשר ודם ויתפרנסו בכבוד בברכה ובהצלחה, ושלא תשלוט בהם עין רעה ושנזכה אני ואישי לראות בהם רב נחת, ותמלא משאלות לבנו עליהם לטובה ושילכו לחופה בשעה מוצלחת.

אמן.

תפילה לחתן

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתה בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו לייחדא שם יי-
הזיה ביחודא שלים בשם כל ישראל, הריני מוכן לישא אישה בקידושין, לקיים
מצוות בוראנו יתברך, ליקח אישה בכתובה וקידושין, וזו הכנה לקיים מצוות פרו
ורבו וכל מצוות עשה ולא תעשה הנלוות ונמשכות מלקיחת אישה.

והנה עשיתי הבא מידי, ואתה ברוב רחמין תיטע אהבה ואחוה, שלום ורעות
בינינו על דבר כבוד שמך, ותזכנו לקיים מצוות פרייה ורבייה, וכל המצוות
הנמשכות, ותברכנו מברכותיך. ותקיים בנו מקרא שכתוב: "לא תאונה אליך רעה,
ונגע לא יקרב באהליך".

והריני מוכן לקדשה בטבעת זו כדת משה וישראל, ולהיותנו תחת חופה בזמן שבע
ברכות, וקודם להם ברכת ארוסין. וידענו כי כל פרט ופרט רבו סודותיו ורמזיו,
ובשר אנחנו, ולא בינת אדם לנו. ויהי רצון מלפניך ה' אֱלֹהֵינו ואֱלֹהֵי אבותינו
שתקבל מעשי המצוות והברכות האלו כאילו כיוונו בכל הכוונות הראויות לכוון,
בדרך כלל אנו מכוונים בכל לתקן את שורש מצוות אלו במקום עליון, לשם ייחוד
קודשא בריך הוא ושכינתה, וברוב רחמין תשמרנו מכל חטא ויהיו כל מעשינו לשם
שמיים, ובפרט בשבעת ימי המשתה, ולא יארע לנו שום תקלה ושום מקרה רע,
ותצילנו מיצר הרע, וחסד ה' מעולם יהי עלינו סיתרה, צינה וסוחרה. ויהי נועם ה'
אֱלֹהֵינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

תפילה אחת וכלה
(יש הנוהגים לחלק לציבור שיקרא כלמן החופה)

ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך:

רבנו של עולם, אדון השמחה והחדווה אשר השמחה במעונך, וברחמיך הרבים בראת ששון ושמחה, חתן וכלה, גילה ורינה, דיצה וחדווה, זכני ברחמיך הרבים שאזכה לקיים מצוות הכנסת כלה לחופה בתכלית השלמות בקדושה ובטהרה גדולה, ואזכה בכל עת לשמח חתן וכלה, לשמחם בכל עוז וחדווה, להרבות בכל מיני שמחה לפניהם, ולרקוד לפניהם בכל כוחי בשמחה וחדווה גדולה, ואזכה ע"י הריקודין להמתיק כל הדינים מעלינו ומעל כל ישראל. ותיתן שמחה בלבי עד שיתנשאו רגלי ע"י שמחת הלב לרקוד הרבה לפני חתן וכלה ולפזז ולכרכר בכל עז לפניהם, ואזכה ע"י הריקודין להמשיך ה' (החמש) אלפין שבבינה, להמתיק ע"י זה כל הש"ך דינים, ויתהפך הדין לרחמים פשוטים, ונזכה להמשיך עלינו כל הה' (החמשה) קולות הקדושים, ויקום מהרה מקרא שכתוב: "עוד ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, קול אומרים הודו את ה' צבאות כי לעולם חסדו". ואזכה תמיד לעסוק בתורה ותפילה וצדקה ומעשים טובים בשמחה וחדווה גדולה, עד שאזכה לייחד ולחבר חתן וכלה עליונים. ותרחם על כנסת ישראל עם קודשך, רעיתך המשוכה אחריך, כלה קרואה ונעימה באהבתך ובחמלתך, ותמתיק ותבטל כל הדינים מעל כל עמך בית ישראל בגשמיות וברוחניות, ותשמחנו בישועתך תמיד ותמהר ותחיש לגואלנו, ותעלנו בשמחה לארצנו ותבנה בית קדשנו ותפארתנו, ויקום מהרה מקרא שכתוב: "אז תשמח בתולה במחול ובחורים וזקנים יחדיו והפכתי אבלם לששון וניחמתים ושמחתים מיגונם." ונזכה לראות בנעם זיווך בעת שתתעטר בעטרת תפארת ע"י מעשים טובים של כל ישראל עמך, כאמור: "צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעיטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו". במהרה בימנו אמן.

(כ' נחמן מברסלב)

יֵשׁ נֹסְחִים שְׁנֵי לַפְּרָכָה, לַהֲלֹךְ כְּמֵה מִתְּפִלָּה:

אלקים מושיב יחידים ביתה ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ויברא אלקים את האדם בצלמו, בצלם אלקים ברא אותו, ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה אל האדם. ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו ומלאו את הארץ. אתה הוא ה' האלקים האֵל הגדול הגבור והנורא, אתה עשית את השמים ואת הארץ, אתה הוא יוצר האדם, ונפחת בו רוח ונשמה ובראת איש ואישה, ורשמת בהם שמך הקדוש יו"ד באיש וה"א באישה, למען דעת וללמד אותם לאמר: זכו, שכינה בינהם. לכן אני _____ הניצבת לפניך היום, ה' האלקים, אלקים קדושים, המוכנה ומזומנה בקדושה ובטהרה כדת משה וישראל עבדיך ליכנס לחופה עם החתן _____ הנני מפלת תפילה ותחנונים לפני כסא כבודך בעת ובעונה הזאת, שאתה מוחל לי ולבעלי על עוונותינו וחטאינו ואשמותינו ככתוב: מצא אישה מצא טוב ויפק רצון מה' ועוונותינו מתפקקין על ידי תשובה ומעשים טובים וחופה.

ויברא אלקים את האדם בצלמו, בצלם אלוקים ברא אותו. ויבן ה' אלוקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה, ויביאה אל האדם ויאמר להם: "פרו ורבו ומלאו את הארץ". ריבונו של עולם, הריני באה לפניך בשמחה גדולה להודות לך על שהחייטני וקיימתני והגיעתני לזמן הזה וזיכיתני להכנס לחופה עם _____ חתני המיועד לי. שמח ליבי על אשר הודיעתני על ידי עבדיך החכמים שביום חופה מוחלים לכל העוונות. הנה כי כן, הריני מתחרטת חרטה גמורה על כל מה שעשיתי נגד עבודתך עצתך הטובה ואני רוצה בלב שלם ובנפש חפצה לשוב בתשובה שלמה לפניך ולעבדך באמת מכאן והלאה תמיד. אבי שבשמיים – אני האשה _____ בת _____ הניצבת לפניך היום בקדושה ובטהרה כדת משה וישראל עבדיך, מוכנה להכנס לחופה עם החתן _____ בן _____ בעלי, הנני מתפללת לפניך שתמלא ברחמים עלינו בשעה קדושה זו, ותזכנו להקים בית נאמן בקדושה ובטהרה לעבודתך, ותרבה אהבה ואחוה ושלוש ורעות ביננו, ותזכנו לחיים ארוכים ומאושרים, חיים של טובה וברכה, חיים של אושר וכבוד. ותזכנו למצוא חן וחסד בעיניך ובעיני כל רואינו, ותתמיד בריאותינו, ותשמרנו מכל דבר רע, ותזכנו לזרע של קיימא, ותשלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידינו, ותטע בליבנו אהבתך ויראתך לעשות רצונך ולעבדך בלבב שלם. ותזכנו להיות בשמחה כל חיינו, ותברכנו ברכה שלמה ברוב עוז ושלוש, כדבר שנאמר: "יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום" חנני וענני ושמע תפילתי כי אתה שומע תפילת כל פה, אמן, כן יהי רצון.

אדון יחיד מלא רחמים, צופה ומביט עד סוף כל הדורות, המנהיג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים, תהא השעה הזאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך. ריבונו של עולם, הרי אני באה אליך בשמחה רבה, להודות לך על שהחייטנו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, ויגל כבודי.

ובשעה הקדושה הזו, עת מוחלים כל העוונות, הריני מתחרטת חרטה גמורה על כל מה שעשיתי נגד רצונך הטוב, ועל כל מה שקיצרתי בעבודתך, ואני רוצה בלב שלם ובנפש חפצה לעבדך באמת מכאן והלאה לתמיד. "לב טהור ברא לי אלוקים ורוח נכון חדש בקרבי"

ותפילתי בעת הזאת לבנין ביתנו, בנין עדי עד מתוך יושב, טהרה וענווה. ונזכה לבריאות הגוף ולאור עליון, ותרחם על כנסת ישראל עם קדושך. ותבטל ותמתיק כל הדינים מעל כל עמך בית ישראל, בגשמיות וברוחניות.

אבינו שבשמים, אני _____ בת _____ הניצבת לפניך היום מוכנה להינשא ל _____ בן _____ בקדושה ובטהרה ע"י חופה וקידושין ושבע ברכות.

יהי רצון מלפניך שתתן לי את האיש שאני נכנסת לחופה עמו בסימן טוב ובמזל טוב לאורך ימים, ונזכה לדור באהבה ובשלום, בקדושה ובטהרה כרצונך באמת, נגילה ונשמחה יחד בבנים ובבנות ורוב טוב.

"שמח תשמח רעים אהובים כשמחך יצריך בגן עדן מקדם"

אמן בן יהי רצון

"שיר המעלות לשלמה אם יי לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם יי לא ישמור עיר שוא שקד שומר: שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא: הנה נחלת יי בנים שכר פרי הבטן כחצים ביד גבור כן בני הנעורים: אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער:"

רבונו של עולם הריני מודה לפניך על כל הטובות שגמלת עמי מיום הולדי ועד עתה. ובפרט היום הזה שאתה מזכני להכנס לחופה יחד עם חתני המיועד לי _____ בן _____ .יהי רצון לפניך יי אלקי ואלקי אבותי, אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב שתתמלא ברחמים עלינו היום הזה בשעה קדושה זו ותזכנו להקמת בית נאמן בקדושה ובטהרה לעבודתך. ותרבה אהבה ואחוה שלום ורעות בננו ותזכנו לחיים ארוכים ומאושרים חיים של טובה וברכה חיים של אושר וכבוד. ותזכנו למצוא חן וחסד בעניך ובעיני כל רואנו ותתמיד בריאותנו ותשמרנו מכל דבר רע. ותזכנו לזרע קדש של קיימא ותשלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידינו ותטע בלבנו אהבתך ויראתך לעשות רצונך ולעבדך בלבב שלם.

ותזכנו להיות בשמחה כל ימי חיינו ותברכנו ברכה שלימה ברב עז ושלוש כדבר שנאמר: "יברכך יי וישמרך, יאר יי פניו אליך ויחנך, ישא יי פניו אליך וישם לך שלום".

חנני וענני ושמע תפילתי כי אתה שומע תפלת כל פה, אמן, בן יהי רצון.

משחקים ורציונות לשבת כלה

בדרך כלל החברות של הכלה מכינות מראש כל מיני משחקי היכרות וגיבוש שקשורים לכלה (ולחתן). משחקים לדוגמה (תודה ל"הילולים" מכיפה ולאילה מ.):

- ❖ **כתרים 1** - לכל משתתפת כתר אותו היא לא יכולה לראות ועליו רשומה דמות שקשורה לחייה של הכלה (חיית מחמד, אחיו, דמות אהובה בספרות/קולנוע, דמות שקשורה לאירוע משעשע, ועוד), כל משתתפת צריכה לנחש מי הדמות שרשומה על הכתר שלה רק באמצעות שאלות של כן ולא. אפשר לשדרג מדמויות לחפצים, מושגים, מקומות...
- ❖ **כתרים 2** - לעשות לה כתר וכל פעם לשים עליו שם של אישיות מחיי הכלה (גננת, מורה, חברות לשעבר, חברים מבני"ע, אנשים מש"ל ומכלל הפעילויות שבהן היא לקחה חלק) כדי להגיע לכל האנשים כדאי לשאול עוד לפני השבת את הבנות המוזמנות מה הן יכולות לתרום למאגר השמות.
- ❖ **נוסטלגיה** - רושמים על כרטיסים חרוזים על תקופה מחיי הכלה והיא צריכה לנחש על מה מדובר. [האולפנא, ההדרכה, הלימודים באוניברסיטה, החתן וכו'] אחרי שהכלה מנחשת היא מקבלת משימה שקשורה לנושא (למשל בנושא החתן - המשימה יכולה להיות שאלון).
- ❖ **תוספת** (לכל משחק עם משימות/חידות): אם היא מצליחה את המשימה היא מקבלת מתנה [שקשורה לנושא או סתם] או מכתב [אפשר שקשור לנושא] ואם הכלה לא הצליחה את המשימה - היא צריכה לספר פדיחה שקשורה לתקופה...
- ❖ **"המסיבה"** - הכלה עומדת במרכז החדר, והיא מחכה לחברותיה שיגיעו לחתונה. כל חברה מקבלת פתק ועליו סגנון של דמות ("פמיניסטית מושבעת", "בעלת פיצול אישיות" וכד'), כל משתתפת מציגה את הדמות בסיטואציה הזו (של כלה מקבלת את חברותיה לחתונה) והכלה צריכה לנחש איזה דמות מציגה המשתתפת.
- ❖ **משחק מונופול** - למשקיעניות בלבד: מכינים לוח מונופול כמו הלוח המקורי, רק שבמקום חברת החשמל יש טבעת נישואין, במקום רכבת יש אוטו, במקום ערים יש דברים כמו שמלת כלה, רהיטים לבית, אולם ועוד.. המטרה היא לקנות לבני הזוג כמה שיותר דברים.. זה יוצא ממש ממש חמוד.
- ❖ **משחק מסלול** - למשל "סולמות וחבלים":
 - מטילים את הקוביה, ולפני שמתקדמים: 1. שואלים את הכלה שאלה ששאלנו מראש גם את החתן. 2. הקבוצה מהמרת אם הכלה תענה כמו החתן. 3. רק אם הקב' הצליחה בהימור - היא מתקדמת.
 - *מוסיפים "?!"- שאלות ב"ידע כללי על הזוג". אם הקב' עונה נכון = תור נוסף. (באיזה מגמה הכלה היתה, כתובת החתן, מס' אחים לחתן, 3 ספרים שהכלה קראה, סרט אחרון שראתה בקולנוע, הגן הראשון שלה, מי ילווה אותה ביום החתונה, וכו'..).
 - *מוסיפים "!!"- משימות: לשיר שיר חתונה שעדיין לא שרו השבת, לספר בדיחה על חמות, למדוד כיסויי ראש, להרים את הכלה, כ"א תספר איך שמעה שהתארסה/ שיש לה חבר/ על הסיפור הכי ותיק ששמעה מהם/עליהם, ברכה ספונטנית בחרוזים - כ"א מהקב' אומרת שורה, סבב ברכות לכלה במילה 1 לפי סדר הא"ב.
- ❖ משחק "רביעיות" על חייה של הכלה.
- ❖ **משחק זכרון** (אפשר שזוגות הכרטיסים יהיו מדברים מקבילים אצל החתן והכלה, למשל כרטיס עם שם הכלה יהי בן הזוג של הכרטיס עם שם החתן).
- ❖ **בינגו** על מקומות ואנשים מחיי הכלה (לחשוב על דרך שאפשר לשחק את הבינגו בשבת - בלי לקשקש ובלי לקרוע).
- ❖ **פנטומימה** - להציג בפנטומימה ספר/סרט/פתגם שבאיזשהו אופן קשור לכלה, לחתונה, לאהבה וכו' (להכין מראש את הפתקים).

- ❖ משחקי "של מי השורה הזו" - שני משתתפים מנהלים דו שיח (נושא כמו החתן והכלה רבים מי מוריד את הפח) בכל מיני צורות, למשל:
 - * בסגנונות: בכי, צחוק, דיכאון, התלהבות, בצעקות, לחישה, תוקפנות..
 - * שפות ומבטאים: ספרדית, רוסית, יידיש, אנגלית, אמהרית..
 - * דמויות: תינוק, זקנה, בייניש, מורה..
 - * לפי הא"ב / ABC.
 - * לדבר רק בשאלות
 - * כשמישהו טועה מישהו אחר מחליף אותו.
- ❖ רעיונות לסיטואציות: דייט ראשון, סתימה בכיור בבית, ויכוח בין הכלה לחמות על צבע המפיות בחתונה, 2 האמהות פותחות את המתנות, בוחרים טבעת, עושים קניה- האישה רוצה לקנות מלא והבעל מתקמצן, מתווכחים להורים של מי ללכת השבת.
- ❖ חבילה עוברת עם משימות ושאלות על החתן והכלה. צריך להיזהר לעטוף בלי להדביק כי אסור לקרוע בשבת, בפרט בנייר עיתון ומדובר בקריעת אותיות.
- ❖ "בחני את עצמך: האם את מוכנה לחתונה?" עם שאלות בנושא בישול, ניקיון, ניהול חשבון בנק וכו' ולבחון את הכלה המיועדת - והכל בהומור!
- ❖ טאבו.
- ❖ משימות - לתקוע קיסמים במנה העיקרית שעליהם יהיו פתקים עם משימות.

❖ ברכות:

- מביאים ספרים מסוגים שונים - אנציקלופדיות, ספרי ילדים, ספרי טיולים, רומנים, ספרי שירה וכו' וכו'. כל בת מקבלת ספר. הכלה אומרת שני מספרים שקשורים אליה ואל החתן (נניח, הגיל של כל אחד מהם), המספר הראשון יהיה העמוד, והשני השורה. כל אחת פותחת בעמוד ובשורה האלה, מקריאה את המשפט שיצא לה, וצריכה לברך את הכלה בהקשר אליו...
- עוברים לפי הא"ב וכל אחת מברכת ברכה שמתחילה באות שיצאה לה.
- אוספים שקית עם שטויות וכל אחד מברך לפי החפץ שבחר.
- אפשר לאפות עוגיות ולהכניס בתוכן פתקים עם מילים (כל מילה מתקבלת!). כל בת לוקחת עוגיה (או יותר), ועליה לברך את הכלה בברכה שמכילה את המילה שהיא קיבלה. זה מאד משעשע ומצחיק!
- לאפות חלה ולהכניס לבצק, לפני האפיה, פתקים של מזל טוב מחברות, בני משפחה, פתקים שהחתן יכול לשלוח לכלה ועוד... תזהרו לא לאכול את הפתקים.

❖ מכתבים:

- לבקש מכל מיני נשים בחייה של הכלה (אמא, סבתא, חמות לעתיד, גיסה לעתיד, אחות, בת-דודה, חברות נשואות, מורה, מדריכת כלות וכ"ו) לכתוב עצות ולחלק בין הבנות שכל אחת תקריא לה אותן כשהיא צריכה לנחש מי כתב לה (חשוב להדגיש מראש שזה ייקרא בקול כדי שלא יכתבו דברים אישיים)
- לבקש מכל מיני אנשים בחייה לכתוב לה מכתבים לקראת נישואיה. הכלה תנחש את זהות הכותב ע"י שאלות כן ולא בלבד, ולאחר שתנחש נכון – היא תקבל את המכתב ותלך לקרוא בזמן שהחברות מתכוננות ומחליפות מידע על כותב המכתב הבא בתור. מאד מאד מומלץ ומרגש (מניסיון!), במיוחד כשמביאים מכתבים מאנשים חשובים שלא יצרו איתם קשר מזמן (כמו מורה מהיסודי, חברה מתקופת הילדות...).

❖ מתנות (מתאמים בין כל החברות לפני השבת):

- לפי נושא - בוחרים נושא וכל אחת קונה מתנה קטנה לפי הנושא, נניח שבחרתן 'ניקיון' אז אפשר לקנות מטליות, סבון כלים וכו'. רעיונות לנושאים: משהו שקשור לשם שלה (למשל- לדבורה נקנה בנושא "חיות"), מתנות כתומות לכלה ג'ינג'ית, כ"א רוסמת לה מתכון ומביאים מתנה שקשורה למתכון, כ"א מביאה באות של השם שלה.

- או: מתנות לפי הא-ב או מתנות לפי משפט שרוצים לאחל לה או מתנות לפי השמות שלהם. או: כל בת מקבלת מקום שקשור לבני הזוג (לדוג' - ל"רמת גן" אפשר להביא בובה, כי זו רמה של גן... וכו').

- כל בת מקבלת אות מהשם של הכלה (או הכלה והחתן, או כולל שם המשפחה - תלוי במס' האותיות ומס' הבנות שבאות) וצריכה להביא מתנה קטנה וסמלית שמתחילה באותה אות. נגיד ששם הוא: מירב ועמוס - מ=מגבת ידיים; י=יעה (של המטאטא); ר=מגנט למקרר בצורת רימון או כל דבר אחר שמתחיל בר'; ב=ברווז לאמבטיה; ו=וו (מתלה); ע=עציץ (קטן וחמוד); מ=מלחיה ופלפל; ו=ו... אין הרבה אפשרויות באות ו' לכן אפשר עם הדימיון להשתמש בו' כו' החיבור. לדוגמא: ונטלה לנטילת ידיים... (זה מצחיק ונחמד ולפעמים גם חוסך הרבה כאב ראש...); ס=סחבה (של השטיפה...).

- היא צריכה לנחש מה הנושא.

- היא צריכה לנחש מה כל מתנה לפני שהיא פותחת אותה. אם היא ניחשה אז היא יכולה לפתוח ואם היא לא ניחשה היא צריכה להכניס מסטיק עגול לפה (צריך להצטייד בקופסא של מסטיקים) ואז לפתוח. ככה בכל פעם שהיא לא מנחשת נכון מתווסף עוד מסטיק, כאשר בסוף היא לועסת מסטיק ענקי!

- היא צריכה לנחש ממי כל מתנה, ויכולה להעזר בשאלות של כן ולא בלבד. כשהיא מנחשת ממי המתנה היא מקבלת אותה...

- להביא מתנה סמלית - ולאחל משהו שקשור למתנה.

- להחביא בבית סוכריות וכל פעם שהיא מוצאת סוכריה להביא לה מתנה.

❖ לחבר "סיפור חסידי" על הזוג ולספר בסעודה שלישית...

❖ דפים עם שירים לסעודה שלישית (עם קטעים יפים לחתן-כלה, ע"ע "מקודשת" של ר' שלמה קרליבך)

❖ שירונים לסעודה שלישית ו/או שאר הסעודות. דפים עם קטעים יפים לשים על השולחן לפני הארוחה או להביא בכל מיני רגעים אחרים...

❖ אפשר לבקש מכל בת לחפש קטע יפה על אהבה, זוגיות, חתונה וכו', ובסוף כל ארוחה מקריאים כמה קטעים..

עזרים נוספים:

פורומים וקהילות

- פורום חתונה באתר "סרוג": <http://www.saroog.co.il/fwedding>
קהילה של נשואים, מאורסים ומדוייטים. הכל על חתונה, נשואים ומה שביניהם.

אתרי ארגון חתונה לדתיים

- אתר "שיהיה במזל" <http://www.bemazal.co.il>
- אתר "כל שמחה" <http://www.kol-simcha.co.il>
- אתר "שמח" <http://www.sameach.co.il>
- אתר "לקראת חתונה" <http://www.kipa.co.il/wedding>

אתרים שונים

- מתחתנים למען מתחתנים <http://www.mit4mit.co.il>
פירוט בתי העסק השונים עם המלצות טובות ורעות הנכתבות ע"י הגולשים עצמם מנסיונם האישי. ניתן להשוות מחירים, המלצות, ועוד. כמו כן ניתן להכין באתר רשימת V בה תוכלו לסמן עם מי ועל מה סגרתם. **מומלץ מאד!**
- אתר "עתים" <http://www.itim.org.il/>
המון מידע וייעוץ על אירועים שונים (חתונות, בר מצוות וכו').
יש להם רשימה ארוכה של פסוקים שאפשר לשלב בהזמנה:
<http://www.itim.org.il/?CategoryID=206&ArticleID=617>
וגם אפשר לשלוח להם מייל עם השמות שלכם ולקבל פסוקים מתאימים.
- מתכנן החתונה שלי: <http://www.wedplan.co.il>
פורטל מקיף לכל הקשור לארגון חתונה.
- החנות למתחתנים:
http://inspot.co.il/products/wedlist/wedlist_home.htm
מוצרים לחתונה, תוכנה לניהול חתונות וגם מאמרים וטיפים.

אתרי יד שניה ולוחות (לרהיטים, דירה וכו')

- יד שניה (יש גם דירות) www.yad2.co.il
- winwin (דירות, יד שניה ועוד) www.winwin.co.il
- הומלס (דירות, יד שניה ועוד) www.homeless.co.il
- מד"ס (דירות, יד שניה ועוד) <http://www.madas.co.il>
- אגורה – דברים למסירה www.agora.co.il

חברות ועוד:

- חוברת 'חופה וחידושים', יש חוברת מקבילה לכלות.
- תיק לחתן – מכון פוע"ה.
- דף הדרכה של ישיבת בית אל.

הריון

כמה הדרכות בסיסיות לשבועות הראשונים, כמובן שאין להסתמך רק עליהן.

- בשם הרב בורשטיין (מכון פוע"ה) ועוד, נמסר **שעז שנה** (ויש אומרים שנה וחצי) מהחטונה, אם אין בעיה ידועה (כמו מחזור ארוך/קצר מדי ועוד), זה **נורמלי לחלוטין** שאין הריון. בכל מקרה, תמיד ניתן להתייעץ עם 'מכון פוע"ה' (02-6515050) או רופא (לדוגמא, לפעמים הזוג לא מודע שזמן הביוץ יכול לחול אצלם לפני ליל הטבילה וכדו'). לעתים יש יתרונות להריון לאחר זמן, מבחינת הזוגיות, המוכנות וכו', וכמו כן יש יתרונות להריון מהיר, ומכל מקום - הכל משמים!!!
- יש בדיקות ביתיות **לוידוא הריון** בבתי המרקחת, שהן אמינות בכ-99% (לעתים הן עלולות לא לזהות הריון, במיוחד כאשר הוא בשלב התחלתי מאד). כמו כן יש בדיקת דם (שתוצאותיה מדוייקות ב-100%) בקופות החולים.
- **בשבוע החמישי-שביעי** לערך של ההריון יש לבקר אצל רופא/ת נשים כדי לקבל מידע, לבצע מעקב וכו'. אם זו פעם ראשונה של האישה אצל רופא נשים והיא חוששת, מומלץ להקפיד בפעם הראשונה על הדברים הבאים: רופאה אשה ולא רופא גבר (בד"כ מרגישים יותר בנוח ומתביישים פחות), שידוע שהיא נחמדה, עדיף לבוא בצורה פרטית כך שיהיה לה זמן להסביר בנעימות ולא לבוא דרך הקופ"ח שכל תור הוא דקות ספורות ויש לחץ זמן (למרות המחר. אין צורך ללכת לרופאה מומחית ויקרה, רופאה פשוטה טובה מספיק. לפעמים יש החזרים מהקופ"ח), ו - לומר לה במפורש שזו פעם ראשונה אצל רופאת נשים בכדי שהיא תבין את חששותיכם ותסביר, תרגיע אתכם וכו'. בשאר הפעמים אין חובה הלכתית ללכת דווקא לרופאה-אישה (אלא אם כן יש אופציית בחירה ואז זה עדיף וגם כי לאישה יותר נוח כך), במיוחד אם יש רופא גבר שהוא מקצועי יותר ואז בוודאי אין עדיפות דווקא לאישה.
- רצוי לקנות **ספר טוב** שעוסק בנושא (לדוגמא: 'להיות לאם' של אביבה רפפורט או 'בשעה טובה' מאת מיכל פינקלשטיין, או 'המדריך הישראלי להריון ולידה' שהוא הכי מקיף שיש אבל מכיל איורים/תצלומים לא ממש צנועים כך שזה שיקול שלכם והוא גם קצת יקר). יש גם המון חומר מעודכן באינטרנט, כגון אתר "דולה", "יולדת", "מאמי" ועוד.
- אם יש תופעות חריגות (לא עייפות והקאות קטנות), חום, חולשה גדולה וכו' להתייעץ מיד ברופא (זו סיבה נוספת לקנות ספר – כדי לדעת מה נחשב חריג...).
- **מתי לספר?** זו בחירה אישית שלכם. כמובן שכשאשה רואה שאו-טו-טו יראו ממילא שהיא בהריון, כדאי לספר מהר לפני שמישוהו יפגע שלא סיפרתם. לפני שלב זה, יש כאלו שמרגישים לא נוח לספר (במיוחד כי בשליש הראשון יש סיכויים גבוהים להפלות ל"ע), ויש כאלה שמרגישים ש"אין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי מן העין", אך מכל מקום כדאי לספר בשלב מוקדם יותר להורים מתוך הכרת הטוב, כדי לשמח את לבם, וגם כדי שיהיו מי שיעזרו וייעצו לכם.
- בכל נושא לא ברור ניתן לפנות **למכון פוע"ה**, לבקש את אחד הרבנים המשיבים ולהתייעץ עמו.
- ההריון מביא עמו גם עייפות גדולה של האשה, בחילות, רגישות מוגזמת לריחות ולטעמים, מצבי רוח מתחלפים ועוד, ובעקבות כך – גם הרגשה רעה על כך שכל התופעות האלו קורות לה, וחוסר נעימות מהבעל שהכיר אותה כרעננה ומלאת מרץ ופתאום הוא רואה אותה במצב כזה. אז אל תדאגו – זה קורה לכולם, ולמרבה הפלא – זה גם עובר... וככל שתהיה תמיכה ושיתוף בין בני הזוג כך יהיה קל יותר!

תשובות מתוך 'שאל את הרב' באתר yeshiva@org.il

שאלה:

לאחרונה נפוץ בחתונות ארגון "כושרות" השולח פקחים לשהות במטבחי האולם ולהכשיר את האירוע. האם אין זה מהווה פגיעה בסמכות הרבנות הראשית לישראל? האם יש הצדקה למחיר הגבוה מאד שנדרש החתן לשלם כשגם ככה הוצאות החתונה הן רבות?

תשובה:

אני משמש כרב העיר צפת, חבר מועצת הרבנות הראשית וחבר ב"ועדת הכשרות הארצית". אני יכול ליצג בפניך משהו מ"הרבנות". ראיתי את פעולת ארגון "כושרות" כמה וכמה פעמים ואין לך דבר יותר חשוב מזה. הם עוזרים לנו הרבנים שעסוקים במלאכה מאוד. לפעמים הם מאירים את עינינו על טעויות. לפעמים הם עוזרים לגלות רמאויות. תמיד הם נותנים לנו כוח להעלות את הרמה של הכשרות.

מה שכתבת על עלות מחיר פיקוח על אירוע, אינני מבין כלל. המחיר הזה הוא מחיר אפסי. אם רוצים לעשות מערכת פיקוח יעילה יש חובה לעשות אותה כלכלית. אם היא תהיה על בסיס התנדבותי היא לא תחזיק מעמד. במצב הזה כל ההתנדבות מתועלת לכלים מעשיים והיא יכולה להתפתח ולהועיל בכל כוחה. לו היו שואלים אותי הייתי אומר להם לקחת מחיר גם על הנסיעה וגם על שעות העבודה הרבות וגם על הפיקוח. **ירבו כמותם בישראל.**

הרב שמואל אליהו.

בהמשך לתשובת הרב שמואל אליהו מצ"ב תגובת ארגון "כושרות" לשאלה:

- א. ארגון כושרות עומד בקשר רציף, יומיומי עם כל מנהלי מחלקות הכשרות ברבנות הראשית.
- ב. ספר ההנחיות של הרבנות הראשית להפעלת אולמות, מסעדות, קייטרינג וכו', הוא נר לרגלי הפועלים במסגרת ארגון כושרות.
- ג. ההדים שהננו מקבלים מגורמי הכשרות הרשמיים הינם, שעבודת הארגון תורמת רבות להעלאת קרן הרבנות הראשית ולשיפורים משמעותיים ברמות הכשרות בכל מקום שיד הארגון מגעת.
- ד. בהסכמה עם גורמי הכשרות הרשמיים, הארגון איננו עוד בד"ץ כשרות, אלא "פיקוח באירועים", כלומר פיקוח שישמרו הנחיות הרבנות הראשית באירועים הללו.

רבני ישיבת בית אל.

שאלה:

האם מותר שצ'לם (גבר) יצ'לם בחתונה בריקודי הנשים?

תשובה:

"ברור שאם יש אפשרות צריך לדאוג לכך שתהיה צלמת לנשים בחתונה. אבל זה אינו חיוב, זו עדיפות, ואם זה כרוך בעלות גבוהה, אזי היום שיש כל כך הרבה הוצאות והכל ביוקר, אין צורך להחמיר עד כדי כך".

הרב דב ליאור.

מעשר כספים

"... שכר לימוד של סטודנטים באוניברסיטה - אם המשפחה אינה עשירה, ואינם מבזבזים כסף על מותרות, ובלא עזרת ההורים לא יוכל ללמוד מקצוע ולהתפרנס, מותר לתת ממעשר כספים עבור הלימודים באוניברסיטה. ואתן כמה דוגמאות למשפחות שאינן יכולות לעזור מכספי מעשר הכספים לילדיהם לצורך לימודים גבוהים, מפני שהן עשירות או שמבזבזות כסף על מותרות: למשל, אם יש לבן מכונית, אין לעזור לו מכספי מעשר כספים. וכן אם הוא גר בדירה יקרה יחסית, אין לעזור לו. כנ"ל משפחה שעורכת או מתכוונת לערוך חתונות יקרות. וכן משפחה שמסוגלת לעזור לילדיהם בכמה אלפי דולרים לצורך קניית דירה במקום שאינו זול מאוד, כמו בהתנחלויות או בפריפריה, אין להם להוציא את כספי המעשר על לימודי ילדיהם."

הרב אליעזר מלמד.

הלכות קניין הנישואין / הרב אליעזר מלמד

ספר 'פניי הלכה', הלכות נישואין.

1 - נישואין מהם

מושג הנישואין על כל המשמעויות ההלכתיות והרוחניות שלו, הוא מושג שהתחדש על ידי התורה. לפני מתן תורה, הנוהג היה, שאם איש ואשה נפגשו ברחוב, ומצא חן בעיניהם לחיות ביחד, היו יכולים להכנס לבית משותף ולהתחיל לחיות חיי אישות ללא שום טכס של חופה או קידושין, וכך היו הילדים נולדים. וגם גירושין רשמיים לא היו, אלא בזמן שאחד מבני הזוג רצה להפר את הקשר שביניהם, מיד היה יכול להפרד וללכת לו לדרכו ומכיוון שנתנה התורה לישראל, נצטוונו במצוות עשה, שאם ירצו האיש והאשה לחיות ביחד, יעשו זאת רק לאחר קידושין וחופה (רמב"ם הל' אישות א, א). וכן אם ירצו להפרד, יעשו זאת על ידי גט כריתות.

החופה והקידושין, על כל פרטי הלכותיהם המרובות, מבטאים את היחס הנכבד של התורה לחיי הנישואין. וכן מן הצד השני, זוג שמקיים את הנישואין כהלכתם, מראה בכך שלנישואין שלהם יש משמעות ערכית רוחנית הרבה מעבר לסתם איש ואשה שמנהלים ביחד חיים גשמיים עכשוויים. אם הרצון הוא להגיע לקשר עמוק של אהבה, שמבוסס על הרבדים העמוקים של הנפש, ושדורש התמסרות ולפעמים אף הקרבה - הוא חייב להיות מעוגן במעשה הקידושין. זוהי משמעות המצווה לעגן את היחסים שבין בני הזוג בחופה וקידושין, שבהם בני הזוג מתחייבים באופן המוחלט ביותר להיות זוג נשוי, ומתוך כך יש לקוות שיבנה בית מלא באהבה ונאמנות, ומתוך כך יגדלו בו ילדים טובים.

2 - ארוסין ונישואין

החתונה מורכבת משני שלבים, קידושין וחופה, ובמלים אחרות, ארוסין ונישואין. וצריך לציין שמה שאנו קוראים היום ארוסין אינו מה שהתורה קוראת ארוסין, כי בלשונינו אנו קוראים מאורסת למי שהחליטה להתחתן עם מישהו, אבל באמת על פי ההלכה מאורסת היא אשה שהתקדשה לאיש על ידי קידושין גמורים. הקידושין יוצרים את הזיקה שבין החתן והכלה, והם נעשים בדרך כלל על ידי קניין של נתינת הטבעת ואמירת הנוסח: "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל", ועל ידי כך הזוג נעשה מאורס. והעמידה תחת החופה היא הביטוי ההלכתי לתחילת חיי הנישואים המשותפים, כלומר החופה יוצרת את הנישואין.

בעבר היו נוהגים להמתין שנים עשר חודש בין הקידושין לחופה, כלומר בין הארוסין לנישואין. באותם שנים עשר חודשים היתה האשה נקראת מאורסת אבל לא נשואה, והיתה לזה משמעות הלכתית על פי התורה, ובסוף השנה היו עורכים את החופה, ומיני אז נחשבה האשה לנשואה.

נפרט מעט יותר, תחילת ההתקשרות שבין בני הזוג נעשית על ידי קידושין, שהם מעשה קניין שעל ידם נוצרת זיקה בין בני הזוג. ובשלוש דרכים ניתן לקדש אשה, וכיום נוהגים הכל לקדש את האשה בקניין כסף, שנעשה על ידי נתינת הטבעת לאשה. ומרגע נתינת הטבעת שהיא מעשה הקידושין, נעשית האשה מקודשת ומיועדת לבעלה, והיא נקראת מאורסת. כדרך אגב כדאי לציין, שעונשה של נערה מאורסת שזנתה חמור, על פי דין התורה, במעט יותר מעונשה של אשה נשואה שזנתה. כלומר הזיקה שבין בני הזוג מוחלטת ומחייבת, ואם ירצו להיפרד יצטרכו לעשות זאת על ידי גט. אלא שעד לחופה שהוא זמן הנישואין, אסור לזוג המאורס לגור ביחד ולקיים חיי אישות.

כפי שהזכרתי, בעבר היו נוהגים להמתין שנים עשר חודש בין הארוסין לנישואין, דהיינו בין הקידושין לחופה, ובאותה שנה היו בני הזוג מתכוונים לחתונה, הן מבחינה נפשית והן על ידי הכנות מעשיות, כגון הכנת הבית, הבגדים וסעודת החתונה.

לא קשה להבחין ביופי המיוחד שבהמתנה הממושכת בת השנה, של הזוג המקודש והמאורס, שהיה מצפה ומייחל ליום החתונה, ליום שבו יתחיל לחיות יחד. וודאי שאותה שנה היתה מעמיקה את היחס הנפשי והרוחני שביניהם. אבל במשך הזמן והגלויות נתרבו סיבות שהביאו לאיחוד הארוסין עם הנישואין, ראשית, קרו מקרים שבין הארוסין לנישואין, נאלצה משפחת החתן או הכלה לברוח ממקומה, וכך נשארו בני הזוג קשורים ביניהם בקשר של קידושין בלי יכולת לממש את הקשר על ידי נישואין, וגם ללא אפשרות להתירו על ידי גט. ועוד קרו מקרים שבין הארוסין לנישואין לא הקפידו בני הזוג על שמירת הצניעות ביניהם. מסיבות אלו נתקבל בכל ישראל המנהג לאחד את הארוסין והנישואין לזמן אחד, שהוא יום החתונה. וכך בעת החתונה נערכים גם הארוסין - שהם הקידושין על ידי הטבעת, וגם הנישואין - על ידי העמדת החופה.

3 - קניין הקידושין

אחד ההבדלים המרכזיים שבין היהדות לשאר הדתות, שהיהדות חותרת לתיקונו השלם של העולם, שאר הדתות התייאשו מתיקון העולם הזה על כל מרכיביו הגשמיים, והן קוראות למאמיניהן להתנתק מחיי העולם הזה, ולברוח אל עולם רוחני שעלה בדמיונם, כדי להנצל מהתסכול והצער שיש בחיי העולם הזה, אולם היהדות חותרת לתיקון העולם הזה על כל מרכיביו. ולכן גם כריתת ברית הנישואין, אינה מתבטאת רק על ידי דיבורים יפים, או הבעת רצון נאצל, תוך תלישות וניתוק מהצדדים המעשיים והממשיים של העולם, מה שעלול בסופו של דבר לגרום לאיבוד האהבה והקשר העמוק שבין בני הזוג, אלא כריתת הברית בין החתן והכלה נעשית על פי התורה בקניין קידושין. מעשה קניין שנותן ביטוי ממשי ומחייב לאהבה ולחלומות שנרקמו בליבם של בני הזוג. וכמו שכל שינוי במעמד של אדם או חפץ נעשה על ידי מעשה קניין, כך גם החתונה והמעבר של האשה ממעמד של פנויה למעמד של אשת איש נעשה על ידי קניין, קניין שנקרא קידושין, משום שעל ידו הכלה מתייחדת ומתקדשת לבעלה. ואמנם אמרו חז"ל שבשלוש דרכים האשה יכולה להתקדש, בכסף, בשטר ובביאה, אבל למעשה נוהגים הכל לערוך את הקידושין אך ורק על ידי קניין כסף שנעשה על ידי נתינת הטבעת. ומאחר שכסף לא צריך להיות דווקא מטבע, אלא אפשר להשתמש גם בשווה כסף, לכן נהגו לקדש את האשה בטבעת שתוכל לעונדה תמיד על ידה, ותשמש לה זיכרון לקידושה (ספר החינוך תקנ"ב).

4 - קידושין בשווה פרוטה

כדי להסביר את משמעות קניין הקידושין שעל ידו נוצרת הזיקה שבין הכלה לחתנה, ראוי להקדים תחילה הקדמה כללית. תפיסת העולם האחדותית של התורה, היינו שיש בורא אחד לעולם על כל מרכיביו הרוחניים והגשמיים, מחייבת שלכל רעיון רוחני יהיה ביטוי ממשי ומעשי בעולם, ולכן יש בתורה מצוות מעשיות. וכך העולם על כל מרכיביו החומריים מקבל משמעות וערך, וכן הערכים הרוחניים שוב אינם מנוכרים ותלושים מהמציאות שהרי יש להם ביטוי ממשי על ידי המצוות המעשיות. ולכן על פי מצוות התורה (דברים כב, יג) גם כריתת ברית האהבה המקודשת שבין החתן לכלה לא תחול עד שתקבל ביטוי ממשי ומוחשי על ידי קניין הקידושין. קניין הקידושין נעשה כיום על ידי כך שהחתן נותן כסף לכלה ובתמורה לזה היא מתקדשת לו. ובפרוטה אחת בלבד אפשר לקיים את הקידושין, כלומר יכול החתן לקחת פרוטה ולתיתה לכלה ולומר לה: "הרי את מקודשת לי בפרוטה זו כדת משה וישראל", ואם הכלה תקבל את הפרוטה ותסכים להתקדש - תהיה מקודשת, והטעם לכך הוא, שכסף הקידושין לא נועד להיות תשלום עבור ערכה של הכלה, שהרי שום סכום כספי לא ישווה לערכה.

העניין הוא שצריך שיהיה ביטוי קנייני ממשי לקידושין, וכבר בפרוטה אחת ניתן לבצע קניין, אבל דבר שערכו פחות משווה פרוטה אינו נחשב בעיני האדם, ולכן אי אפשר לבצע בו קניין, ועל פי זה קבעו חכמים שהסכום המזערי שעל פיו ניתן לקיים את הקידושין הוא פרוטה או שווה פרוטה, וכאן המקום להדגיש שאין הקידושין חלים ללא הסכמתה המלאה של הכלה, ואפילו אם ישקול אדם לידי אשה מליארדי שקלים ויאמר לה: "הרי את מקודשת לי במליארדי שקלים אלו כדת משה וישראל", כל זמן שהכלה לא תסכים להתקדש, אין הקידושין חלים, ולעומת זאת בפרוטה אחת אפשר לקיים את הקידושין אם הכלה תסכים להתקדש. וכל זה מחדד את מה שאמרנו, שכסף הקידושין אינו צריך להיות שווה ערך לכלה, אלא הוא רק מבטא באופן קנייני ממשי את המעבר של האשה למעמדה החדש, ואת כריתת הברית שבין החתן והכלה.

5 - פריטי הלכות בקניין הטבעת

אף שמצד הדין ניתן לקיים את קניין הקידושין על ידי שהחתן יתן לכלה כל דבר ששוויו למעלה מפרוטה, מכל מקום נהגו הכל לקדש כיום על ידי טבעת. על פי רוב המנהגים עשויה הטבעת מזהב טהור (מרדכי, ועיין בנישואין כהלכתם ז, ו), ויש שנהגו בטבעת כסף (בן איש חי ש"א שופטים ח').

כדי שהקניין יתבצע בשלימות, ראשית צריכה הכלה להסכים לקידושין, והסכמתה מתבטאת בכך שהיא מושיטה את אצבעה ומוכנה שהחתן יענוד עליה את טבעת הקידושין.

נהגו שהחתן והכלה לא ישתו משקה חריף בכל יום החתונה, כדי שהסכמתם לקידושין תהיה בדעה צלולה. אחת הסיבות למנהג לצום ביום החתונה, הוא כדי לשמור על הדעה הצלולה, ולא להשתכר באותו יום, כפי שנוהגים חלק מהחתנים שאינם יהודים. ועוד צריך, שלא תהיה שום טעות בהבנתה של הכלה את קניין הקידושין, שאם למשל תחשוב הכלה שהטבעת שווה אלף שקלים, ובאמת שווה בסך הכל חמישים שקלים, יתכן שהקידושין פסולים, מפני שדעתה של הכלה להתקדש על ידי טבעת יקרה ולא על ידי טבעת פשוטה. ולכן נהגו לקדש בטבעת ללא פיתוחים וללא אבנים יקרות, שהאפשרות לטעות בשוויה מצומצמת. ועוד נוהגים, שהרב שואל את העדים בנוכחות הכלה האם הטבעת שווה לפחות פרוטה, והם

עונים בחיוב, וגם הכלה מסכימה, ועל ידי כך ברור שאין שום טעות בקידושין, משום שללא ספק טבעת מזהב שווה לכל הפחות פרוטה.

6 - הלכות וכוונות בענייני קידושין

כפי שכבר הסברנו הקידושין נעשים על ידי פעולת קניין של נתינת טבעת מהחתן לכלה, ובשעה שהטבעת שהיתה שייכת לחתן עוברת לרשותה ולבעלותה של הכלה, באותה שעה הכלה מתקדשת לאשה. ולכן ברור שהטבעת חייבת להיות שייכת לחתן. ואם הורי החתן הם שהלכו וקנו את הטבעת מכספם, עליהם להעבירה לרשותו, על ידי שיתנו לו את הטבעת במתנה גמורה, והוא יכוון מצידו לקנותה מהם על ידי "קניין הגבהה", כלומר יקנה מהם את הטבעת בזה שיגביה אותה בידו לגובה של שלושים סנטימטר לפחות מעל לרצפה. ועוד צריך לשים לב, שהחתן ישלם למוכר עבור הטבעת עוד לפני החתונה, כי כל זמן שלא שילם עבורה, עדיין אין הטבעת שייכת לו בקניין גמור מן התורה, ואם כן הקידושין אינם שלמים (אבני מילואים כח, לג).

כמובן שכל קניין הטבעת אינו שווה כלום ללא הבנת משמעות הקניין המיוחד הזה שהוא הקידושין, ולכן צריך החתן לומר לכלה: "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל", ואז כשיתן את הטבעת לשם קידושין, יחולו הקידושין. וראוי שהחתן והכלה יכוונו בעת חתונתם לקיים את מצוות הקידושין שהיא מצווה מן התורה, וכן יכוונו שעל ידי החתונה יוכלו לקיים את מצוות פרו ורבו, ויתפללו שיהיו להם ילדים טובים. וכן יכוונו שעל ידי חתונתם יוכלו לקיים בשלימות את מצוות "ואהבת לרעך כמוך", כפי שכתב האר"י הקדוש, שעיקר קיום מצווה זו, מתקיים בפועל בין האיש לאשתו.

7 - העדים

יתכן שאדם יתן טבעת לחברתו, ויאמר לה: "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל", והיא תסכים להנשא לו ותושיט את אצבעה, והוא יענוד את הטבעת על אצבעה, ובכל זאת אם לא יהיו נוכחים במקום עדים כשרים, הקידושין לא יחולו והם עדיין יחשבו לרווקים. וזהו ההבדל היסודי שבין העדות בדיני ממונות לעדות בהלכות קידושין. כי בדיני ממונות כל תכליתם של העדים היא רק לברר מה היה באמת, האם פלוני נתן הלואה לאלמוני? וכמה נתן? או האם פלוני הזיק לרכושו של אלמוני או גנב? אבל אם לא יהיה ויכוח בין שני הצדדים, אין יותך צורך בעדים. כי רק כשיש ספק מה היה, צריכים העדים לבוא ולהכריע. אבל כשאין ספקות, והצד הנתבע מודה שהוא חייב כסף, עליו לשלם גם כשאין עדים. לא כן הדין לגבי קידושין וגרושין, שבהם נוכחות העדים היא חלק בלתי נפרד ממעשה הקידושין או הגרושין, ואם לא יהיו עדים, אפילו ששני בני הזוג יספרו שערכו קידושין ביניהם, קידושין אלו לא יתפסו. והטעם לכך, שבקידושין או גרושין לא מדובר רק על חיוב ממון מאחד לשני, אלא מדובר על שינוי במעמדו של האיש והאשה, שינוי הנוגע לכל בני האדם. מעתה האשה היא אשת איש, ולמשל, על פי דיני התורה, כל מי שישכב עימה יתחייב מיתה בידי שמיים, ואם יהיו עדים שיתרו בו בעת מעשה, יתחייב מיתה בידי בית הדין. וברור ששינוי כזה במעמדה, מרווקה לאשת איש או מאשת איש לגרושה, לא יכול להעשות ללא נוכחות של עדים. ולכן יש להקפיד שהעדות תהיה כדת וכדין.

8 - עדים פסולים

לאחר שלמדנו שהקידושין חייבים להעריך לפני עדים כשרים, צריך להגדיר מי הם עדים כשרים ומי פסולים. הכלל הוא, שהעדים צריכים להיות אנשים שיכולים להתבונן באופן מבוגר ואובייקטיבי על האירוע, וכן עליהם להיות שותפים לערכים שעל פיהם נעשו הקידושין. ולכן, ילדים קטנים למשל פסולים מלהעיד, מפני שהם אינם מתבוננים באירוע בצורה בוגרת. ורק מגיל שלוש עשרה, גיל בר המצווה, יכולים הנערים להיות עדים כשרים. גם קרובי משפחה של החתן או הכלה אינם יכולים להיות עדים, כי הם אינם צופים בצורה אובייקטיבית באירוע. ונמנה כאן כמה דוגמאות לקרובים הפסולים מלהעיד: אחים, דודים, בני דודים, וכן סבא ואפילו סבא רבה פסול מלהעיד בחתונת נינו וכן פועל שעובד אצל החתן או הכלה, פסול מלהעיד בחתונתם מפני שהוא תלוי בהם במשכורתו. אבל חברים טובים, שאין ביניהם לבין אחד מבני הזוג קשר דם, או תלות כספית, יכולים להיות עדים כשרים לחתונה וכן אדם שאינו מזדהה עם הערכים שעליהם מבוססים הקידושין, היינו עם ערכי התורה, אינו יכול להיות עד בחתונה, ולכן אדם שחוטא בגילוי עריות, למשל מקיים יחסים עם אשת איש, או עם אחותו או

בתו וכדומה, פסול לעדות. וכן אדם שחשוד בגנבה פסול מלהיות עד, וכמובן שאין הבדל בין אדם שמתפרץ לבית חברו בלילה וגונב, לבין מי שמוכר בחנות ומשנה את המחירים או את המשקל לטובתו, או מנהל מפעל שגונב כסף מחשבון המפעל לכיסו, כל אלה גנבים ופסולים לעדות. וכן אדם שאינו שומר שבת כהלכתה, ואינו שותף מלא לכל ערכי התורה, אינו יכול להיות עד למעשה הקידושין שכל כולו מבוסס על מצוות התורה.

9 - מינוי עדים

בכל חתונה בוחרים מתוך קהל המוזמנים שני עדים כשרים, שתפקידם לעמוד ליד החופה ולראות את כל סדר הקידושין. כבר למדנו שאין הקידושין חלים ללא נוכחות של עדים, ואם קידש אדם אשה בינו לבינה, הקידושין בטלים. אלא שלכאורה יש מקום לשאול, הרי ממילא נמצאים הרבה אנשים סביב החופה, וכל אחד מהם יכול להחשב עד, ואם כן מדוע צריך לייחד מתוך כולם שני עדים? כמה תשובות נאמרו בדבר: ראשית, פעמים רבות סביב החופה עומדים קרובי משפחה שהם פסולים מלהיות עדים, ואילו החברים שיכולים להיות עדים עומדים רחוק ואינם מתבוננים בתשומת לב בכל פרטי הקידושין. ואם אין שני עדים כשרים שראו את נתינת הטבעת מידו לידה, ושמעו אותו אומר: "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל", הקידושין פסולים, משום שנעשו ללא עדים כשרים. ולכן מקרבים שני עדים כשרים, שאינם מבני המשפחה, והם יעמדו ליד הזוג ויראו את כל פרטי הקידושין, ועל ידי כך יכשירו את הקידושין.

ועוד, שאנו חוששים לדעת כמה פוסקים שסוברים, שאם בעדות אחת היו נוכחים עדים כשרים ופסולים ביחד, גם עדות הכשרים פסולה. ולכן מייחדים שני עדים, והרב שמסדר את הקידושין אומר להם: "רק אתם העדים", כלומר אל תחשבו שאתם מעידים כאן ביחד עם שאר הקרובים, ועל ידי כך הקרובים לא מצטרפים לעדות וממילא אינם פוסלים אותה.

10 - הברכה והכוס שלפני הקידושין

לאחר שעסקנו בעיקר הקידושין, שנעשים על ידי נתינת הטבעת לכלה בפני עדים, יש מקום להזכיר שחז"ל תקנו ברכה לקידושין, וכמו בקידוש, תקנו לומר את הברכה על כוס יין מלא, דבר המבטא את התפשטות הברכה מהעולמות הרוחניים העליונים ועד לעולם הגשמי, שכן היין מבטא את השמחה הפשוטה והטבעית שבעולם החומר שלנו. וכן אנו מקווים עבור בני הזוג הטרי, שהערכים הרוחניים של קדושה ונאמנות ילוו אותם כל ימי חייהם, יחד עם הרגשות הטבעיים של האהבה השמחה והששון, שמתבטאים ביין. ובסוד ברכת הקידושין מובאות שתי דעות. לדעת הרמב"ם כשם שלפני הרבה מצוות תקנו חכמים לברך ברכה, כך גם לפני מצוות הקידושין תקנו ברכה (רמב"ם אישות ג, כג). ולדעת הרא"ש ברכה זו היא ברכה של שבח והודאה לה', על שהבדילנו מן העמים וקידש אותנו במצוותיו על ידי שנתן לנו הדרכה אלוקית כיצד לבוא בברית הנישואין (כתובות פ"א סימן י"ב).

הרב מסדר הקידושין הוא זה שמברך את ברכת הקידושין ותחילה הוא מברך על היין, ואחר כך מברך את ברכת הקידושין: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצוונו על העריות, ואסר לנו את הארוסות, והתיר לנו את הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין, ברוך אתה ה', מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין".

לאחר סיום הברכה טועמים החתן והכלה מהיין, ולאחר מכן מתבצעים הקידושין, ונוהגים לכבד את ההורים במסירת הכוס לחתן ולכלה. וכך הוא הסדר, הרב מסדר הקידושין נותן את הכוס לאבי החתן והוא נותנו לחתן לטעימה. לאחר מכן לוקח הרב את הכוס מהחתן ומוסרה לאם הכלה, והיא נותנת אותה לכלה לטעימה. והחתן אינו מוסר בעצמו את הכוס לכלה, משום שעדיין הם נמצאים רק בשלב הקידושין. במאמר מוסגר כדאי לציין, שמנהג זה הוא רק בנוגע לכוס של ברכת הקידושין, אבל את הכוס השנייה שעליה אומרים את שבע ברכות הנישואין, ימסור החתן לכלה בעצמו, משום שאז כבר נסתיימו הנישואין, ואז מתאים שהקשר ביניהם יעשה ללא מתווכים, ואפילו אם הם הורים.

11 - הכתובה

יחד עם כל השמחה והברכות על כוס יין שיש בחתונה, ההלכה במבטה האחראי והמפוקח לא שכחה לדאוג לזכויותיה של האשה במידה והשידוך לא יעלה יפה. ולצורך זה כותבים את הכתובה, שהיא מגילת הזכויות של האשה.

בכתובה מתחייב החתן כלפי הכלה בכמה עניינים, אבל העיקר הוא ההתחייבות של הבעל לתת לאשה סכום כסף במקרה שהשידוך לא יעלה יפה, והם יתגרשו. או במקרה שהבעל ימות לפני אשתו, אף אם

בצוואתו הוא יוריש את כספו לקרוביו האחרים, מכל מקום האשה תקבל עוד לפני היורשים את הסכום שנרשם בכתובתה. וזאת כדי לעזור לה להתחיל את חייה החדשים כגרושה או אלמנה. ועוד תפקיד מרכזי יש לכתובה, והוא למנוע גרושין שאינם הכרחיים. שעל ידי שהבעל המרוגז יזכור את הסכום שעליו יהיה לשלם לאשתו אם יגרשנה, תתקרב עליו דעתו, ויחשוב, אולי בכל זאת עדיף לנסות לחיות ביחד בשלום ואהבה, במקום לשלם את הכתובה. וכפי שאמרו חז"ל: "כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה" (כתובות לט, ב).

וכדי להבטיח עוד יותר את זכויותיה של האשה, תיקן שמעון בן שטח, שכל נכסיו של הבעל יהיו משועבדים לתשלום הכתובה אם יתגרשו. היינו שגם אם אין לבעל מזומנים, מכל מקום ירדו לנכסיו, ויגבו מהם את שווי הכתובה. וכמובן גם תקנה זו נועדה בין השאר כדי לעכב בעלים כעסנים מלהתגרש בחופזה (כתובות פב, ב).

12 - סכום הכתובה

נחלקו התנאים בשאלה האם כבר התורה חייבה את הבעל לכתוב לאשתו כתובה שתגדיר את סכום הפיצויים שיצטרך הבעל לתת לאשתו במקרה שיתגרשו, או שזו תקנת חכמים (כתובות י, א). ולמעשה, לכלה לא משנה אם הכתובה היא מן התורה או מדברי חכמים, בכל מקרה אם תתגרש או תתאלמן - תקבל את סכום כתובתה, סכום הכתובה נקבע על פי שלושה מרכיבים, עיקר הכתובה, הנדוניה, ותוספת הכתובה. עיקר הכתובה הוא סכום קבוע של מאתיים זוז, שהוא סכום המינימום שנקבע לכתובה, וזהו סכום שניתן היה להתקיים בו במשך שנה לפחות. החלק השני הוא הנדוניה, דהיינו עושים חשבון של הכסף והרכוש שהצד של הכלה העביר לרשותו של החתן, ומאחר שהחתן זכה בו, עליו להוסיף את שוויו בכתובה, כדי שאם יתגרשו, רכושה לא ישאר ברשותו. והחלק השלישי הוא התוספת שהחתן היה מוסיף משלו על עיקר הכתובה ועל סכום הנדוניה שקיבל. ומחשבים את שלושת המרכיבים יחד, וזהו סכום הכתובה, היינו, הסכום שהחתן מתחייב לתת לאשתו אם יגרשנה. וכן אם הבעל ימות לפני אשתו, זהו הסכום המינימלי שהיא תגבה מנכסיו, גם אם שמה לא יוזכר בצוואתו.

13 - משמעות סכום הכתובה בימינו

בתקופת המשנה והתלמוד, אכן היתה חשיבות עצומה לסכום שנכתב בכתובה. אבל כיום אין כמעט משמעות לסכום זה, וגם אם החתן והכלה יגיעו חס וחלילה לגרושין, לסכום שנכתב בכתובה תהיה משמעות מועטה. והסיבה לכך היא, שחכמי הראשונים קיבלו את שתי תקנותיו של רבנו גרשום מאור הגולה, שחי לפני כאלף שנה, והיה מגדולי החכמים הראשונים באשכנז. הוא תיקן שאדם לא יוכל לשאת שתי נשים, וכן שהבעל לא יוכל לגרש את אשתו ללא הסכמתה.

תקנות אלו הפכו את הקערה על פיה, עד אז כל הכח היה בידיו של הבעל, הוא היה יכול לגרש את אשתו ללא הסכמתה, ולכן היה צורך לדאוג לזכויותיה של האשה על ידי ההתחייבות שלו בכתובה, שאם יגרשנה, ישלם לה את הסכום הנקוב בכתובה. ובאותם הימים המשא ומתן על הסכום שכתוב בכתובה היה משמעותי ביותר, כי על ידי גובה הכתובה משפחתה של הכלה היתה יכולה להבטיח את עתידה, הן על ידי הרתעת הבעל מלגרש אותה, ואם יחליט לגרשנה יאלץ לשלם לה סכום שיאפשר לה חיים טובים לאחר הגרושין. אולם מקבלת התקנות הללו, לא יכול יותר הבעל לתת לאשתו גט ללא הסכמתה. וכל זמן שלא תסכים להתגרש, לא יוכל להתקשר עם אשה אחרת, הואיל ועל פי תקנת רבנו גרשום אסור לו להיות נשוי לשתי נשים בעת ובעונה אחת, ולכן אף אם כתוב בכתובתה סכום זעום, מכל מקום כל זמן שלא תתרצה להתגרש, לא יוכל הבעל לנתק את קשריו עימה, וכך תוכל האשה לדרוש מבעלה את הסכום הסביר לדעתה תמורת הסכמתה לקבל את הגט.

כלומר, מקבלת התקנות של רבנו גרשום, תלויים הגרושים במשא ומתן שבין בני הזוג, ואם רצונו של הגבר לגרש את אשתו חזק מרצונה להתגרש, בדרך כלל יצטרך לשלם לה יותר ממחיר הכתובה. ואם להיפך, האשה רוצה להתגרש יותר מהאיש, מן הסתם תוותר לו על חלק מהכתובה. ורק במקרים יוצאים מן הכלל, שהאשה בשום פנים לא מוכנה לקבל גט, ולדעת בית הדין המצב המשפחתי שביניהם מחייב גרושין, יתירו לבעל לשאת עוד אשה, בתנאי שמאה רבנים יחתמו על פסק הדין שיתיר לו לשאת אשה שנייה בעודו נשוי לאשתו הראשונה.

וגם במקרה של התאלמנות, מצבה של האשה לא יקבע על פי הכתובה, משום שעל פי החוק האשה מקבלת חצי מהרכוש המשותף, שזה בדרך כלל יותר משווי הכתובה. ולכן כיום, אין סיבה שמשפחות החתן והכלה יתווכחו ביניהם על גובה סכום הכתובה. ורק במקרה שהחתן מציע סכום נמוך במיוחד, או שצד הכלה תובע סכום גבוה במיוחד, יש מקום לחשוב שסכומים אלו יהיו בסיס למשא ומתן במידה ויתגרשו, ולכן על הצד שכעד לעמוד ולתבוע שסכום הכתובה יהיה נורמאלי, היינו סכום שמקובל אצל רוב הזוגות.

14 - התחייבויות נוספות בכתובה

כפי שהסברנו המטרה העיקרית של הכתובה, היא הבטחת זכויותיה של האשה במידה והזיווג לא יעלה יפה והם יתגרשו. ומכיוון שכבר עוסקים בזכויותיה של האשה, הוסיפו חכמים וקבעו בנוסח הכתובה את שאר ההתחייבויות שהתורה הטילה על הבעל כלפי האשה. ומקור החיובים הללו נזכר בפסוק (שמות כא, י): "שארה כסותה ועונתה לא יגרע". שארה פרושו מזונותיה, כסותה אלו הבגדים שהבעל צריך לקנות לאשתו, ועונתה פרושו יחסי אישות.

הכתובה עצמה מנוסחת בצורה של הצהרת העדים. ומאחר שבעת ניסוח הכתובה, בימי הבית השני, רוב העם היו דוברי ארמית, לכן תקנו חכמים את נוסח הכתובה בלשון הארמית, כדי שכל החתנים והכלות יבינו במה מדובר. ומאז נשמר הנוסח גם בעת שהלשון הארמית כבר לא היתה שגורה בפי כל. וראוי כיום להסביר לחתן ולכלה לפני הקידושין את נוסח הכתובה. ויש נוהגים לקרוא את הכתובה מתחת לחופה בתרגום עברי, כדי שכל המשתתפים בחתונה יבינו את משמעות הכתובה, ובכללם כמובן גם החתן והכלה. וכדי שהדברים יובנו, נתרגם לעברית את אותו חלק מן הכתובה שעוסק בהתחייבויות של החתן לכלה בעת שהם נשואים, וכך הוא הנוסח: "אנו מעידים, כי החתן פלוני בן פלוני אמר לכלה פלונית בת פלוני: היי לי לאשה כדת משה וישראל. ובעזרת ה' אעבוד ואכבד ואזון ואפרנס ואכלכל ואדאג ללבושך כדרך אנשים בישראל המפרנסים נשותיהם באמת... והריני מתחייב למזונתיך, כסותך וסיפוק שאר צרכיך, ולקיים עמך יחסי אישות כדרך כל הארץ". ולאחר מכן מזכירים את סכום הכתובה, שהחתן מתחייב לתת לכלה במקרה שיתגרשו. ומסיימים העדים ומצהירים: "ונתרתה הכלה לחתן, והייתה לו לאשה".

15 - החיוב לתת כתובה

כבר למדנו ששטר הכתובה הוא מגילת הזכויות של האשה, שבה כתוב כל מה שהחתן מתחייב כלפי אשתו, הן בעת שהם נשואים, והן אם חס וחלילה נישואיהם יעלו על שרטון והם יתגרשו. וכל כך חשוב לעגן את הנישואים בהתחייבויות ממשיות שיתנו בטחון לאשה, עד שקבעו חכמינו ז"ל הלכה, שאסור לאדם לשהות עם אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה (שו"ע אה"ע סו, ג). ואם למשל אבדה לאשה הכתובה, מיד חייב הבעל לכתוב לה כתובה חדשה, ולכן צריכה הכלה להקפיד מאוד על שמירת הכתובה. ובדרך כלל נוהגת הכלה להפקיד את כתובתה בבית הוריה. וכיום בהרבה מן המועצות הדתיות תקנו מנהג יפה לכתוב את הכתובה בשני עותקים, עותק אחד נשאר ברשות הכלה, והעותק האחר מופקד בידי המועצה הדתית. וזה כדי שאם הכתובה שנשארה אצל הכלה או הוריה תאבד, לא יצטרכו החתן והכלה לפרוש זה מזה עד לכתיבת שטר כתובה חדש, אלא יוכלו להמשיך ולחיות ביחד על סמך הכתובה המופקדת במועצה הדתית.

לעיתים קורה שמרוב המתח מתבלבל החתן או מי שהיה מופקד על שמירת הכתובה, ושוכח להביא את שטר הכתובה למקום החתונה. והשאלה מה לעשות, מצד אחד כל המוזמנים עומדים ומחכים, ומצד השני בלי כתובה אי אפשר לערוך את החופה, שהרי למדנו, שאסרו חכמים על החתן לשהות עם אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה. לנסות לכתוב בו במקום את שטר הכתובה בכתב יד, הוא פתרון קשה מאוד, משום שצריך לדעת את הנוסח היטב, וכל טעות עלולה לפסול את שטר הכתובה. ולכן למעשה, אם ניתן להביא במהירות סבירה כתובה חדשה, אזי ימתינו כולם עד להבאת הכתובה. אבל אם הדבר יארך זמן רב, בשעת הדחק אפשר להקל ולערוך את החופה גם בלא כתובה, וזאת בתנאי שהחתן יתחייב בעל פה בפני העדים על כל תנאי הכתובה. כלומר במקום השטר תהיה עדות בעל פה שהחתן קיבל על עצמו את כל חיובי הכתובה, ואם חס וחלילה יתגרשו, יתן לכלה סכום השווה למאתיים זוזים. ואם אפשר רצוי שלפני החופה החתן יקנה לכלתו רכוש בשווי של מאתיים זוז כפקדון עד למתן הכתובה.

16 - דיני כתיבת הכתובה

לאחר שלמדנו על חשיבותו של שטר הכתובה, ברור ששטר הכתובה חייב להערך על פי כל הכללים והדקדוקים ההלכתיים, כדי שלא יהיה ספק בכשרותו. ראשית נתחיל בדיני השטר. שמות החתן והכלה צריכים להכתב בצורה מדויקת, ואם יש להם כמה שמות, צריך להזכיר את כולם. וכן צריך להזכיר את שמות הוריהם, וגם בשמות ההורים יש לדקדק. ואם טעו בכתיבת שמם או שם הוריהם, הכתובה פסולה. וכן צריך לדקדק בכתיבת התאריך של נתנת הכתובה, שאם כתבו תאריך המוקדם ליום הנתנה, הכתובה פסולה. ולכן מדקדקים שלא לערוך את החופה בבין השמשות, שהוא ספק מהיום הקודם ספק מהיום החדש, ואי אפשר לכתוב בכתובה תאריך מדויק. וכן צריך לציין את העיר או הישוב שבו נערכה החתונה, שללא ציון המקום השטר פסול.

ולאחר שהשטר נכתב כהלכתו, צריך לערוך קניין, היינו מעשה שעל ידו מתחייב החתן הלכה למעשה בכל מה שכתוב בכתובה. לא כאן המקום לבאר את משמעותו של הקניין, ורק נציין בקיצור, שזהו קניין חליפין, והוא נעשה באופן שהרב נותן לחתן מטפחת או חפץ אחר, ובתמורה מתחייב החתן בכל מה שכתוב בכתובה. לאחר מכן, מתחת לחופה, יתן החתן לכלה את הכתובה, ובזה היא קונה את הזכויות שכתובות בכתובה.

ועוד לפני מעשה הקניין, צריך לייחד שני עדים כשרים שיראו כיצד נעשה הקניין, וכיצד נותן החתן לכלה את הכתובה. ונוהגים שאותם עדים שמעידים על הקידושין הם המעידים וחותמים על שטר הכתובה. וכל נוסח הכתובה מנוסח בצורה של הצהרת העדים שמעידים איך שראו את החתן מקדש את הכלה, ומתחייב כלפיה בכל מה שכתוב בכתובה. ולכן הם צריכים לחתום בסוף השטר. וכיום נוהגים שגם החתן מצרף את חתימתו לכתובה, אבל חתימת העדים מצד הדין מספיקה.

17 - סדר החתונה

החתונה מורכבת משלושה שלבים, קידושין, כתובה, וברכות הנישואין. הקידושין נעשים בברכה, ולכן מוזגים תחילה כוס של יין ומברכים עליה שתי ברכות, ברכת היין וברכת הקידושין, ולאחר שהחתן והכלה טועמים מן היין החתן מקדש את הכלה על ידי נתינת הטבעת. ומרגע זה הכלה מקודשת ומאורסת, כלומר על פי התורה היא נאסרה על כל העולם כדין נערה מאורסת, אבל עדיין אסור להם לחיות ביחד כאיש ואשה מפני שעדיין לא נישאו.

כדי להנשא צריך החתן לתת לכלה את הכתובה, היינו להתחייב בפניה שיעניק לה את כל הזכויות שעל פי ההלכה צריך הבעל להעניק לאשתו, כגון לפרנס ולדאוג לצרכיה בנאמנות, ושם חס וחלילה הזיווג לא יעלה יפה, יפצה אותה בעת הגרושין ויעניק לה את הסכום הנקוב בכתובה.

לאחר נתינת הכתובה לכלה, עוברים לשלב השלישי של החתונה, שהוא הנישואין עצמם. הנישואין מתקיימים על ידי השהייה תחת החופה ואמירת שבע הברכות של הנישואין. השהייה המשותפת של החתן והכלה תחת החופה, מבטאת את כניסתה של הכלה אל ביתו של החתן, ואת כניסתם לחיים משותפים. אמנם למעשה, נוהגים כיום לערוך כבר את השלב הראשון של החתונה - היינו את הקידושין - תחת החופה, אלא שכל זמן שלא נעשו הקידושין ולא ניתנה הכתובה אין לחופה שום משמעות. רק לאחר שנערכו הקידושין וניתנה הכתובה, ניתן לברך את ברכות הנישואין, והחופה באה לידי ביטוי ממשי, על ידי הפיכתם מזוג מאורס לזוג נשוי.

18 - חופה מהי?

כבר למדנו שמדין תורה לאחר הקידושין, היינו לאחר נתינת הטבעת, האשה נחשבת לאשה מאורסת, ודינה כאשת איש גמורה. אלא שכל זמן שלא נכנסו עדיין לחופה לשם נישואין, מדברי חכמים האשה אסורה על בעלה. ורק לאחר הכניסה לחופה, שמבטאת את כניסת בני הזוג באופן קבוע לחיים משותפים, מותר להם להתחיל לחיות ביחד כזוג נשוי. ופעם היו נוהגים לשהות בין הקידושין לחופה כשנה, אבל היום נוהגים הכל לערוך את החופה מיד לאחר הקידושין. בקיצור, הקידושין יוצרים את הזיקה העקרונית שבין החתן לכלה, והכניסה לחופה מתחילה באופן רישמי את חיי הנישואין שלהם.

אלא שהשאלה היא, מהי בדיוק החופה שהופכת את הזוג המאורס לזוג נשוי? יש אומרים שכניסת הזוג למקום מיוחד שנועד לנישואין הוא הכניסה לחופה, ולכן הכניסה של שניהם תחת יריעה מקושטת, שנועדה לחופה, לשם נישואין, היא זו שמאחדת אותם לזוג נשוי (דעת העיטור). ויש אומרים שהחופה היא פריסת סודר או טלית על החתן והכלה בשעה שמברכים את ברכות הנישואין, ופריסת טלית זו מבטאת את כניסתה של הכלה לחסותו של החתן. ויש אומרים שהחופה חלה על ידי שהחתן מכסה את ראשה של הכלה בהינומא, שאף מעשה זה מבטא את תחילת הנישואין ופריסת חסותו של החתן על הכלה. ובלי להכנס לפרטים, ברור שהחופה שאנו נוהגים כיום לעשות כוללת בתוכה את שלושת הדעות הללו.

אלא שיש עוד כיוון מרכזי בהגדרת החופה. לדעת הרמב"ם החופה היא ההתייחדות של החתן והכלה בחדר ששייך לחתן, שהתייחדות זו היא הביטוי הממשי לתחילת חיי הנישואין. ויש אומרים שהעיקר הוא שיתייחדו ולא משנה למי שייך החדר, לחתן או לכלה, העיקר שישוהו בחדר לבדם לשם נישואין (דעת הרמב"ן). ויש אומרים שכדי לקיים את החופה אין צורך שהחתן והכלה יתייחדו בחדר לבדם, אלא העיקר הוא שהכלה תכנס לחדר שנמצא ברשותו של החתן, ולא משנה אם גם אנשים אחרים יהיו שם (עין רמ"א אה"ע נה, א). ויש דעה שאומרת, שאין כאן שום מחלוקת בין השיטות, כי אכן ניתן לערוך את החופה בכמה אופנים, או על ידי יחוד, או על ידי פריסת חופה, וכל שיטה הזכירה דרך נוספת בעריכת החופה (בית מאיר ס"י נ"ה).

19 - כיצד נוהגים לקיים את החופה

מנהג האשכנזים לערוך את החופה על פי כל השיטות הנזכרות, ולכן תחילה הולך החתן אל הכלה ומכסה את ראשה בהינומא, שעל פי דעה אחת זוהי החופה שמבטאת את פריסת חסותו של החתן על הכלה. ולכן רצוי שפריסת ההינומא תעשה בנוכחות העדים. ולאחר מכן נכנסים החתן והכלה תחת החופה, היינו תחת ליריעה שפרוסה על גבי קלונסאות, שעל פי כמה שיטות מרכזיות והו עיקר החופה. ומתחת לחופה אכן מברכים את שבע ברכות הנישואין. ומאחר שעל פי דעת הרמב"ם והרמב"ן עיקר החופה הוא ההתייחדות של החתן והכלה בחדר סגור, לכן נוהגים אחר החופה להוביל את בני הזוג לחדר מיוחד, כדי שישוּ מספר רגעים. ומאחר שלדעת הרמב"ם היחוד צריך להעשות במקום השייך לחתן, בעל האולם או המקום משכיר את 'חדר היחוד' לחתן למשך זמן החתונה. וכדי שתהיה על זה עדות, צריכים העדים לראות את בני הזוג נכנסים לחדר היחוד ושוהים בו מספר רגעים, ובזה תסתיים החופה. ונוהגים להכין להם בחדר דברי מאכל ושתייה, כדי שיוכלו לטעום שם משהו במנוחה, ללא הפרעה מצד המוזמנים, ובמיוחד שבדרך כלל נוהגים בני הזוג לצום ביום חתונתם, ובאכילתם שם הם שוברים את הצום. זהו מנהג האשכנזים. ולמנהג הספרדים, עיקר החופה תבצע על ידי החופה עצמה, היינו שפורסים טלית על ראשם של החתן והכלה באופן שמבטא את כניסתם לרשות אחת מיוחדת, וכמובן אפשר להשתמש במקום הטלית בחופה מקושטת שנועדה לשם נישואין, וכך הוא המנהג כיום להשתמש ביריעה פרוסה על גבי קלונסאות. ויש שנהגו שבנוסף לחופה מתעטף החתן בטלית, ואת שולי טליתו פורסים על ראש הכלה (בן איש חי ש"א שופטים יב).

ולפי מנהג הספרדים אין החתן והכלה צריכים להכנס לאחר החופה לחדר סגור, ולא משום שאין מתחשבים בשיטת הרמב"ם, הסובר שעיקר החופה הוא שהחתן והכלה יתייחדו בחדר ששייך לחתן, אלא משום שעל פי מנהג הספרדים התייחדות זו תעשה בביתם של בני הזוג לאחר סיום החתונה. והאשכנזים לעומת זאת סוברים, שיש לקיים את החופה על פי דעת הרמב"ם כמה שיותר סמוך לברכות הנישואין, ולכן נכנסים לחדר היחוד מיד לאחר החופה.

הלכות חופה וקידושין / הרב אליעזר מלמד

1 - הרב מסדר הקידושין

למרות שמצד הדין אדם שמקדש אשה בפני שני עדים כשרים, הרי היא מקודשת, מכל מקום ישנה תקנה לערוך את הקידושין במעמד רב שהוא 'מסדר הקידושין'. והטעם לכך הוא, כדי שימצא שם אדם שיוכל לפקח ולראות שהקידושין מתנהלים כהלכה, וכדי שלא יהיו אחר כך ספקות לגבי כשרות הקידושין. ולדעת בעל הכנסת יחזקאל (סי' ע"ב) כבר בתקופת התלמוד היו נוהגים לערוך את הקידושין במעמד רב 'מסדר קידושין', ויש אחרים הסוברים שרק מאוחר יותר, בתקופת הראשונים, התקינו לקדש בפני רב 'מסדר קידושין' (עפ"י תשובות הרמב"ם קנ"ו).

והשאלה שצריך לעמוד עליה היא, מהי הרמה הנדרשת מאת הרב מסדר הקידושין. בתלמוד מסכת קידושין (קידושין י, א) מובאת מימרא של רב יהודה בשם שמואל שאמר: "כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהם". כלומר באו חכמים והזהירו, הואיל ונושא הקידושין והגרשין גורלי למעמדם של בני הזוג וילדיהם, אסור שאדם שאינו בקיא בכל פרטי ההלכה, יפסוק הלכה בשאלות שמתעוררות בנושאי הנישואין והגרשין. מכאן יש ללמוד שאף עורך הקידושין, צריך להיות בקיא בפרטי ההלכות הקשורות לקידושין. ראשית, עליו לבדוק אם בני הזוג כשרים להנשא ביניהם, שמא אחד מהם ממזר שאסור לו להנשא, או שאחד מהם כבר נשוי שאסור לו להתחתן קודם שיתגרש מבן זוגו הראשון. ואם הם אינם מוכרים, עליהם להביא עדים שאכן הם פנויים וכשרים להנשא. וכיום עורכים בדרך כלל את הברור הזה, הרבנים נציגי המועצה הדתית שממונים על רישום הנישואין, אולם ראוי שגם הרב 'מסדר הקידושין' יוודא שאכן בני הזוג כשרים להנשא. וכמובן, על 'מסדר הקידושין' להיות בקיא בפרטי ההלכות הקידושין והחופה, כדי שיוכל לסדר את הקידושין על פי כללי ההלכה, ללא ספקות וחששות.

2 - האם צריך לשלם עבור סידור הקידושין?

שאלה: האם בני הזוג חייבים לשלם כסף לרב שמסדר להם את החופה והקידושין? וכן למי הזכות לבחור את הרב, לחתן או לכלה?

תשובה: כדי לענות על שאלת התשלום ובחירת הרב צריך להקדים תחילה, שפעם הרבנים לא היו מקבלים משכורת מלאה מהקהילות שבהן שימשו בקודש, אלא החלק העיקרי של המשכורת שלהם היה נגבה מהקהל עבור חלק מעבודות הרבנות. כגון בעת שהרב היה עורך נישואין, היה מקבל מבני הזוג סכום מסוים שנקבע על ידי הקהילה, וכן עבור הפיקוח על השחיטה וכשרות הבשר היה מקבל מס מסוים מאת הקצבים מוכרי הבשר, ומזה היתה פרנסתו. וכמובן, שבאותם הזמנים היתה הקפדה שרק הרב של הקהילה יערוך את החופות בקהילה, כדי שפרנסתו לא תקופח. ואם בכל זאת רצו בני המשפחה שרב אחר יערוך את חופתם, חובה היתה על עורך החופה לגבות מהם כסף ולהעבירו לרב המקומי.

אבל היום, מצד הדין אין צורך לשלם לרב שמסדר את החופה והקידושין, משום שהרבנים מקבלים את משכורתיהם דרך המועצות הדתיות, ואין צורך להשלים את שכרם על ידי תשלום על עריכת חופות. יתר על כן, כל אדם שנרשם לנישואין ברבנות, משלם אגרה עבור כל הטיפול בנישואיו, כולל עריכת החופה והקידושין. ואכן כך הוא גם החוק, שאסור לרב המקומי לגבות כסף עבור עריכת החופה. ורק את ההסעה לחתונה צריכים בני הזוג לממן לרב. אולם כל זה הוא בתנאי שעורך החופה הוא אכן הרב המקומי, אבל אם בני המשפחה מבקשים מרב אחר לערוך את החופה, מאחר שהוא אינו הרב המקומי, אין זה מתפקידו, ולכן הוא זכאי לגבות מהמשפחה תשלום עבור הזמן שהוא מקדיש עבורם. וכדי למנוע אי הבנות, רצוי מאוד שעוד לפני החתונה יסכמו בדיוק כמה הם צריכים לשלם עבור עריכת החופה. ואם הסכום נראה להם גבוה, אין שום בעיה למצוא רבנים שיערכו את החופה בהתנדבות או תמורת סכום סימלי. יחד עם זאת ראוי להמליץ להעדיף תמיד את הרב המקומי מכמה סיבות, ראשית משום שחשוב שיווצר קשר קבוע בין בני הקהילה והרב שנמצא בשכנותם, וקשר זה נוצר גם על ידי השתתפותו בחתונות המשפחתיות. אבל כשלוקחים רב שהתפרסם בהופעה חיצונית נאה בחתונות, כמעט ברור שלא ישאר שום קשר בין בני המשפחה לרב, וחבל מאוד על כך.

בנוסף לכך, רב נמדד על פי רמתו הרוחנית והמוסרית ולא על פי כשרון המשחק וההופעה שלו, ולא תמיד מי שהתפרסם בהופעה חיצונית נאה הוא אכן הרב הגדול והמתאים יותר לעריכת החופה. מלבד זאת, מדוע לשלם כסף עבור החופה בנוסף לאגרה שממילא כל אחד משלם, כשאפשר לבקש זאת מהרב המקומי שיערוך את החופה בשמחה ובחינם.

כללו של דבר, ראוי שכל אדם יבחר את הרב הקשור ביותר אליו ואל משפחתו - לערוך את חופתו. ובדרך כלל זהו הרב המקומי. אולם בני הישיבות מכבדים בדרך כלל את ראש הישיבה שלהם בעריכת החופה, משום שהוא הרב שעמו הם קשורים ביותר, ועל ידי עריכת החופה הקשר ביניהם עוד יוסיף ויתחזק. ואם משפחות החתן והכלה חלוקות ביניהן בעניין בחירת הרב, זכותו של החתן לקבוע מי יהיה הרב, כי למעשה החתן הוא המקדש, והרב בא לעזור לו ולהדריך.

3 - השושבינים

אחד המנהגים היפים שנהוגים בהרבה חתונות, בעיקר אצל יוצאי גלות אשכנז הוא המנהג שהשושבינים מלווים את החתן והכלה בדרכם לחופה. וכך הוא המנהג: שני אנשים מתיצבים לצידו של החתן, אחד מימנו ואחד משמאלו, ומלווים אותו, תחילה בדרכו אל הכלה כדי לכסות את ראשה בהינומא, ולאחר מכן מלווים אותו אל מתחת לחופה. ולאחר שהחתן ניצב מתחת לחופה, קמה הכלה מכסאה ובליוי של שתי השושבינות, אחת מימנה ואחת משמאלה, פוסעת אל מתחת לחופה, עד שהיא ניצבת לצידו של החתן. ונוהגים שהשושבינים נושאים נרות בידם לסימן טוב. והטעם לכך, שהנר מסמל את נשמת האדם שתפקידה לדלוך ולהאיר, ועל ידי נשיאת הנר ביד השושבינים הם כאילו מביעים משאלה שחייהם של הזוג הצעיר יהיו מלאים אורה ושמחה. ולא כל אדם ראוי להיות שושבין, אלא בחרים דווקא זוג נשוי שיש להם ילדים, משום שיש בזה סימן טוב לחתונה שתעלה יפה. ומשתדלים שהשושבינים יהיו צדיקים וחכמים. ובדרך כלל נוהגים כיום שהורי החתן והכלה הם השושבינים, אבי החתן ואבי הכלה מלווים את החתן, ואם הכלה ואם החתן מלוות את הכלה. ואכן להם ראוי להיות השושבינים, שהרי מי מתאים יותר ללוות את הבנים בדרכם לחופה אם לא ההורים שגידלו וטיפחו עד הלום, שהם ליוו את הילדים וטיפלו בהם מינקות ועד בחרות, בדאגה ובמסירות, ברגעים היפים והקשים, ואכן מתאים שהם יזכו גם ללוות את ילדיהם ביום הגדול בחייהם, ולהכניסם לחופה.

4 - מי יהיו השושבינים במקרים מיוחדים

למדנו בהלכה הקודמת שבדרך כלל ההורים משמשים כשושבינים ומלווים את ילדיהם לחופה. אבל יחד עם זאת חשוב לזכור שהמנהג הוא לבחור לשושבינים דווקא זוג נשוי שיש להם ילדים, ושהם נשואים זה לזה בזיווג ראשון, כדי שיהיה בזה סימן טוב לחתונה. ולכן אם ההורים של אחד הצדדים גרושים, נוהגים לבחור במקומם זוג אחר כדי ללוות את החתן והכלה, ובחרים בדרך כלל זוג מבני המשפחה או מן הידידים הקרובים, ומשתדלים לבחור באנשים טובים וצדיקים. ואם אחד מההורים נפטר וההורה הנותר התחתן בשנית, רצוי שהם לא יהיו השושבינים, ויבחרו במקומם זוג מבני המשפחה שנשוי בזיווג ראשון. אבל אם המשפחה מתעקשת שדווקא ההורה הנותר ובן זוגו יהיו השושבינים, אין למחות בידם. ואם הורי החתן או הכלה נשואים בזיווג שני, ומהזיווג השני נולד להם החתן, מצד אחד ראוי שלא הם יהיו השושבינים, משום שאנו מעדיפים שהשושבינים יהיו נשואים בזיווג ראשון, כדי שיהיה בזה סימן טוב לחתן ולכלה; ומצד שני המתאימים ביותר להיות שושבינים הם ההורים. ולמעשה, נחלקו הפוסקים בשאלה מה המנהג הנכון במקרה כזה, ולכן אם ההורים הנשואים בזיווג שני מעוניינים ללוות את החתן והכלה, הם רשאים לעשות כן.

5 - עוד על השושבינים

המנהג המקובל הוא שהאבות מלווים את החתן, והאמהות מלוות את הכלה. כלומר, אבי החתן ואבי הכלה מלווים את החתן בדרכו לחופה, ואילו אם הכלה ואם החתן מלוות את הכלה. כך הוא המנהג בארץ ישראל וברוב הקהילות. אולם בתקופה האחרונה משפחות רבות באמריקה נוהגות שאביו ואימו של החתן מלווים את החתן, ואביה ואימה של הכלה מלווים את הכלה. והורים הרוצים לנהוג כך אין סיבה למנוע זאת מהם. אבל כאמור המנהג הרווח הוא שהאבות מלווים את החתן והאמהות את הכלה, ויש בזה ביטוי חיובי להתלכדות של שתי המשפחות על ידי חתונת הילדים. ובנוסף לשושבינים שמתייצבים בצידו של החתן והכלה, היו נוהגים פעם ללוות את החתן בקהל רב מביתו לחופה, וכן את הכלה מביתה לחופה. אולם כיום רק בני המשפחה הקרובים מלווים את החתן והכלה בדרכם לאולם, אבל בתוך האולם, כאשר החתן מתחיל ללכת לחופה, מצטרפים כל הגברים ללוותו.

בשירה ובריקודים. וכן כשהכלה הולכת לחופה, הולכות עימה כל הנשים. מנהג זה נועד כדי לכבד את החתן והכלה שדומים ביום חתונתם למלך ומלכה.

6 - ההינומא

אחד המנהגים היפים והמרגשים בחתונה הוא כיסוי פני הכלה בהינומא, והוא למעשה פותח את טכס החתונה. החתן פוסע אל הכלה שיושבת על הכסא המכובד והמקושט שלה, ולראשה ההינומא, היינו בד רשת לבן שמורכב מכמה שכבות ונופל אל אחורי ראשה של הכלה. החתן ניגש אל הכלה ואוחז בידי בשכבה העליונה של ההינומא ומעביר אותה מאחורי ראשה אל עבר פניה ומכסה את ראשה. וכך כשההינומא מכסה את כל ראשה כולל פניה, נשארת הכלה עד לסוף החופה.

כמה טעמים נאמרו למנהג זה. ראשית, בכיסוי ראשה של הכלה בהינומא על ידי החתן, מבטא החתן את פרישת חסותו על בת זוגו. ולדעת כמה פוסקים זוהי תחילת החופה, כלומר כניסת הכלה לרשותו של החתן. ועוד טעם נאמר בעניין מנהג ההינומא, שעל ידי שפניה של הכלה מכוסה בהינומא, הקידושין כשרים בוודאות, משום שאין לנו חשש, שמא הכלה העריכה את הטבעת ביותר משוויה, ועל דעת כן התקדשה, ונמצאו קידושיה בטעות. שהואיל ופניה מכוסה היא לא מתבוננת היטב בטבעת, ועל ידי כך היא מגלה את דעתה שהיא רוצה להתקדש בכל מקרה, ואין זה חשוב בעיניה כמה בדיוק שווה הטבעת (רמ"א אה"ע לא, ב). ועוד טעם להינומא, משום צניעות. הצניעות באה להדגיש שהמעלה המרכזית של הכלה אינה ביופיה החיצוני, אלא עיקר מעלתה הוא בתכונותיה הפנימיות שגנוזות בנפשה. ועל ידי הסתרת והעלמת פניה היא מעבירה את הדגש מן היופי החיצוני אל היופי הפנימי.

למעשה מנהג ההינומא רווח אצל כל יוצאי אשכנז ואצל חלק מיוצאי ספרד, אבל יש מיוצאי ספרד שלא נוהגים לכסות את פניה של הכלה בהינומא.

7 - מנהג שבע הקפות בחופה

החתן מגיע תחילה לחופה, ורק אחר כך הכלה, משום שיותר מתאים ומכובד שהחתן ימתין לכלה ולא הכלה לחתן.

לאחר שהכלה מגיעה לחופה בלווית השושבינות היא מקיפה את החתן שבע פעמים, ולאחר מכן מתייצבת לידו.

והטעם לשבע הקפות הוא כדי לרמז שהנישואין הם לשם שמים, ומאחר שהקב"ה מתגלה בשבעה רקיעים, לכן הכלה מקיפה את החתן שבע פעמים.

עוד כדאי לדעת, שבכל מקום שעושים בו הקפות ישנו רמז לדבר גדול וגבוה מהבנתנו. כי לקו ישר יש התחלה ויש סוף, מה שמבטא את יכולתו להתבונן באופן שיטתי בכל רעיון קווי, שיש בו הנחה ראשונה שממנה משתלשלת עוד הנחה עד להנחה המסכמת. אבל למעגל אין התחלה ואין סוף, לרמז שמדובר כאן ברעיון אין סופי שאיננו יכולים לקלוט אותו. והמספר שבע הוא המספר השלם שמופיע בעולם הזה, שהרי העולם נברא בשבעה ימים. ולכן כאשר מסיימים את התורה בשמחת-תורה נוהגים לערוך שבע הקפות, לסמל בזה שכל מה שלמדנו והבנו עדיין אינו כולל את כל עומקה והיקפה של התורה. התורה גדולה מאיתנו ומהשגתנו, איננו יכולים לקלוט את כל התורה לתוכינו, אלא להיפך אנחנו שרויים בתוך עולמה של התורה והיא מקיפה אותנו, ולזה רומזות ההקפות.

וכך גם בעת החתונה, ההתרגשות כל כך גדולה, והמשמעות של הנישואין כל כך עמוקה ונשגבה, עד שלא ניתן כמעט לבטא במילים את גודל המעמד והשעה, ולכן הכלה מבטאת זאת על ידי שבע ההקפות סביב החתן.

וזה שדווקא הכלה מקיפה את החתן, הוא כדי לרמז לנו רמז כפול, מצד אחד הקפותיה סביב החתן מבטאות את כמיהתה אליו. ומצד שני זה שהיא עצמה מקיפה מרמז על כך שמן הצד הפנימי מדרגתה של האשה גבוהה יותר משל האיש. ועל כן בה מתבטא המעגל וההיקף שרומז אל מה שמעבר להשגה. ואילו החתן הוא זה שעושה את הדברים המובנים יותר, כקידושי הטבעת.

8 - מנהגי החופה

על פי מנהג האשכנזים יש להעמיד את החופה דווקא מתחת לרקיע השמים, לסימן ברכה שיהא זרעם של החתן והכלה ככוכבי השמים (רמ"א אה"ע סא, א). אבל הספרדים לא נהגו להקפיד לערוך את החופה דווקא תחת רקיע השמים, ובדרך כלל עורכים החופה בתוך האולם.

ולכל הפחות צריכים להשתתף בחתונה עשרה גברים, מפני שאין מברכים את שבע ברכות הנישואין ללא מניין של עשרה.

יש מצווה להשתתף בחופה, ולכבד בכך את החתן והכלה, ואף את הקב"ה שציווה אותנו לשאת אשה בחופה וקידושין. וכדי שעמידתם סביב החופה אכן תכבד את החתונה צריכים הנאספים לעמוד בשתיקה ולא לפטפט ביניהם.

המנהג הרווח הוא, שכל המוזמנים שיש להם כח לעמוד, עומדים במשך כל החופה. ובזמן האחרון היו כאלה שרצו דווקא להציב כסאות סביב החופה כדי שכל המוזמנים יוכלו לשבת, ועל ידי כך ישמר הסדר בעת החופה. יש אומרים שמותר להם לעשות כך, מפני שהמנהג לעמוד אינו מנהג מחייב. אבל ישנם כמה פוסקים שסוברים שהמנהג לעמוד בחופה הוא מחייב, ויש לכך גם מקור קדום בתיקוני הזוהר (תיקון עשירי דף כ"ו). וכמה מרבני הספרדים הקפידו על קיום המנהג לעמוד בעת החופה (מקור חיים).

9 - זכר לחורבן

דווקא בעת החתונה, בשעה שכל כך שמחים, יש לזכור שעדיין ישנו צער בעולם, בית המקדש חרב, ואי אפשר שהשמחה תהיה שלימה לגמרי. ולכן תקנו חכמים לעשות כמה דברים בעת החתונה זכר לחורבן. מסופר בתלמוד (ברכות לא, א) על רב אשי שחיתן את בנו, וראה שהתלמידים הצעירים שמחים בחתונה יותר מדי, ושבר כוס זכוכית לבנה בפניהם, כדי להזכיר להם את חורבן בית המקדש. ומנהג זה רווח כיום בכל ישראל, לשבור כוס מתחת לחופה, זכר לחורבן בית המקדש. יש נוהגים לשבור את הכוס מיד לאחר הקידושין, היינו לאחר נתינת הטבעת, ויש שנוהגים לשבור את הכוס לאחר סיום שבע הברכות, כלומר בסיום הטכס. ומזה יצא שרבים חושבים ששבירת הכוס היא עצמה סיום החופה, ולכן לאחר מכן הכל מריעים מזל-טוב. אבל כאמור שבירת הכוס נועדה להזכיר את חורבן בית המקדש. ולכן ראוי שהחתן יאמר לפני שבירת הכוס את הפסוק: "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, תדבק לשוני לחיכי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי" (תהלים קלז, ה- ז). בתקופה האחרונה רבים נוהגים לשיר את הפסוק "אם אשכחך ירושלים" לאחר שבירת הכוס.

וכן תקנו חכמים שזכר לחורבן, לפני שהחתן יוצא לחופה מניחים אפר בראשו, במקום בו מניחים את התפילין של ראש. וכך פסק השולחן-ערוך בחלק אבן העזר (שו"ע אה"י סה, ג). וכך נוהגים למעשה הרבה חתנים.

אולם יש קהילות שבהם לא נהגו להניח אפר בראש החתן, וכן כתב בספר כף החיים (או"ח תקס, כא) שאין נוהגים להניח אפר בראש החתן. וטעמם הוא, שאף על פי שהנחת האפר בראש החתן היא תקנה מפורשת של חכמים, מכל מקום עיקרה הוא כדי להזכיר את חורבן הבית, ומאחר שכיום נוהגים לשבור את הכוס זכר לחורבן, ממילא לדעתם, אין יותר צורך להניח אפר מקלה בראש החתן.

10 - צום ביום החתונה

מנהג קהילות רבות מישראל, שהחתן והכלה צמים ביום חתונתם. וזאת, כדי שיכנסו לחתונתם מתוך כובד ראש והרגשת האחריות, ולא מתוך אכילה ושתייה ושכרות.

ועוד, שכידוע ביום זה נמחלין כל עוונותיהם של החתן והכלה, והרי הוא כיום הכיפורים שלהם. יום זה הוא היום האחרון של תקופת הרווקות, תקופת החיפוש והתהיה, ומיום זה ואילך אפשר לפתוח דף חדש ונקי, ולעשות תשובה שלמה. בשעה שהחתן עומד מתחת לחתונתו, מבטו מקיף את כל חייו, העבר והעתיד, וכולו תקוות לעתיד טוב ומושלם, זה הזמן האידאלי לחזור בתשובה שלמה, ולהחליט שמעתה ואילך, יהיה אדם טוב וישר ככל יכולתו. וזוהי תשובה עמוקה כל כך עד שנמחלים לו כל עוונותיו. וכדי שהתשובה תהיה שלמה נוהגים להתענות.

ואכן מטעמים אלו נהגו כל יוצאי אשכנז להתענות. ולגבי מנהג הספרדים כתוב בספר דרכי טהרה (עמוד קי) שיש מהספרדים שנהגו שהחתן והכלה יתענו, ויש שנהגו שרק החתן מתענה, ויש שלא נהגו להתענות כלל. וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו, ובלבד שיקפיד להכנס לחופה בכובד ראש ומתוך חזרה בתשובה.

ויש ימים שקבעו חכמים שאין להתענות בהם, משום שהם ימים טובים ושמחים לישראל, וברור שגם חתן וכלה שנישאו באותם הימים לא יצומו. ואלו הם הימים שאסור לצום בהם: ראשי חודשים, חנוכה, אסרו חג של שלושת הרגלים, ט"ו באב וט"ו בשבט, פורים ופורים קטן (היינו י"ד וט"ו באדר ראשון שבשנה מעוברת).

11 - שמחת החתונה

שמחת החתונה, כלי הזמר שמלווים אותה, והריקודים, הפכו לאחד מן הארועים המרכזיים ביותר בחיים היהודיים. אין ספור ניגונים ושירים הולחנו סביב החתונה. אכן שמחת החתונה היא מן היסודות של היהדות. שלא כמו הנוצרים שראו בחתונה כניעה ליצר השפל של האדם, היהדות מתוך גישתה החיובית לחיים רואה בחתונה את היום הגדול והשמח ביותר שיש בחייו של האדם. זהו היום שבו האהבה יוצאת לפועל במלואה, וזה היום שבו מניחים את התשתית לדורות הבאים שיוולדו בעזרת ה' לזוג החדש. ולכן השמחה גדולה כל כך, והכל משתדלים להשתתף בריקודי המצווה. ועוד לפני החתונה משתדלים לבחור בתזמורת טובה שתדע לשמח ולהרקיד את הקהל.

כך כתב הטור והשולחן-ערוך בחלק אבן העזר סימן ס"ה: "מצווה גדולה לשמח חתן וכלה ולרקד לפניהם". ובמסכת ברכות (ברכות ו, ב) הפליגו חכמינו ז"ל בחשיבות המצווה לשמח חתן וכלה, ואמרו: כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו, עובר בחמישה קולות, [שחמישה קולות הוזכרו בפסוק שעוסק בשמחת החתונה], שנאמר: קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, קול אומרים הודו את ה' צבאות, ואם משמחו מה שכרו? אמר רבי יהושע בן לוי: זוכה לתורה שניתנה בחמישה קולות. ורבי אבהו אמר: כאילו הקריב קורבן תודה. ורב נחמן בר יצחק אמר: כאילו בנה חורבה אחת מחורבות ירושלים. ולכאורה יש מקום לשאול, מדוע צריכים החתן והכלה שירקדו לפניהם וישמחו, הרי ממילא הם שמחים, ויתכן אפילו שהם מעוניינים יותר להתייחד לבדם?

התשובה היא, עניינה של החתונה הוא להפוך את השמחה הפרטית של בני הזוג ביום חתונתם לשמחה כללית, שמבטאת לא רק את האהבה הזמנית והפרטית של בני הזוג, אלא לתת לאהבה הזו מימד כללי ונצחי. להדגיש שהאהבה הרבה יותר גדולה ונפלאה מההנאה הפרטית גרידא, יש בה ביטוי לאחדות הפנימית שבעולם, שבאה לידי ביטוי בהתלכדותן של שתי המשפחות, ומתוך כך חיים חדשים יבואו לעולם, לתפארת התורה העם והארץ. ובזכות העלאתה של האהבה למימד הכללי שלה, יש לקוות שהאהבה הפרטית שבין בני הזוג תלך ותגבר עם השנים, ולא תדעך כדרך האהבות הגשמיות הקטנות. ולכן חשוב כל כך שהציבור יחד עם החתן והכלה ישתתפו בשמחת החתונה וירוממוה אל המימד הכללי.

12 - שבת חתן

נוהגים לקרוא לשבת שלפני החתונה - 'שבת חתן'. בשבת זו החתן עולה לתורה, ועורכים לכבודו שמחה. פעם נהגו לערוך את השמחה בליל שבת, ובזמנינו המנהג לערוך את השמחה בשבת בבוקר, לאחר התפילה (נישואין כהלכתם ו, א-ב).

מנהג זה בא להורות, שכל העלייה וההתקדמות שיש לחתן בחתונה, באה מכח התורה, ועל כן בשבת שלפני החתונה עולה החתן לתורה, ומתוך העלייה לתורה הוא ממשיך אל חתונתו. ואכן מנהג זה קדום, אבל הספרדים נוהגים כיום לערוך את שבת החתן לאחר החתונה. ואולי אפשר לומר, שבעלייה לתורה בשבת שלאחר החתונה, מראה החתן, שהחתונה איננה פרישה מלימוד התורה, אלא להיפך, דווקא בזכות החתונה הוא יוכל להמשיך ולהתעלות במעלות הרוחניות, ועל כן מיד לאחר החתונה הוא עולה לתורה.

13 - סעודת שבע ברכות

כדי להשלים את הלכות החתונה, אזכיר בקצרה את עיקרי ההלכות הנוגעות לשבעת ימי המשתה ולסעודות שבע הברכות.

במשך שבעת ימי המשתה, בכל סעודה ניתן לברך את שבע-ברכות החתונה, בתנאי שישתתפו בסעודה מניין של עשרה גברים, וביניהם 'פנים חדשות', דהיינו אדם חדש שעדיין לא השתתף בשמחת החתן והכלה, ובואו לסעודה מחדש את השמחה ומאפשר לברך שוב את שבע-ברכות. בשבת ויום טוב מברכים גם ללא 'פנים חדשות', מפני ששמחת היום מהווה תחליף ל'פנים החדשות'.

לגבי מקום הסעודה שניתן לברך בה את שבע-הברכות נחלקו הדעות. יש אומרים שרק במקום המיוחד לשמחת החתן והכלה מברכים את שבע-הברכות, אבל אם יצאו החתן והכלה לסעוד בביתם של אחרים - לא יברכו. והמקום שמברכים על פי דעה זו את שבע-הברכות הוא בדרך כלל ביתם של החתן והכלה, או מקום אחר שיועד לשם כך למשך כל שבעת הימים (שו"ע אה"ע סב, ז).

ויש אומרים, שבכל מקום שקבעו סעודה לכבוד נישואי החתן והכלה ניתן לברך שם את שבע-הברכות. ולפי דעה זו ניתן לערוך את סעודת שבע-הברכות בכל יום במקום אחר והעיקר שקביעת הסעודה תהיה לשם שמחת הנישואין (ט"ז אה"ע סב, ז).

ולמעשה, כל יוצאי אשכנז נוהגים כשיטה המקלה, ובכל יום עורכים את סעודת שבע-הברכות במקום אחר. אבל יוצאי ספרד נהגו ברובם להקפיד לערוך את שבע-הברכות רק בביתם של החתן והכלה. ויש

שמקלים לברך גם בבית הורי החתן או הכלה. וכיום הרבה בחורי ישיבות מיוצאי ספרד נוהגים למעשה כמנהג האשכנזים ועורכים את סעודות שבע-הברכות בכמה בתים. ויתכן שמאחר שאורחות החיים השתנו, אין מקובל כיום לערוך אותה השמחה באותו בית פעמים רבות. וכן באמצעות כלי התחבורה יוכלו בני הזוג לנסוע למקומות שונים, דבר שיאפשר ליותר קרובים וידידים להשתתף בשמחה - לכן נהגו רבים מיוצאי ספרד כמנהג אשכנז המיוסד על דעת הט"ז ועוד פוסקים רבים.

14 - שבעת ימי המשתה

מצווה על החתן והכלה לשמוח שבעה ימים לאחר חתונתם, ויום החתונה נחשב ליום הראשון. ואם התחתנו לפנות ערב, אזי בשעה שיחשיך יתחיל. היום השני. באותם שבעה ימים עורכים סעודות ומברכים בהם שבע-ברכות. גם אם לחתן או לכלה אלו נישואין שניים, מכל מקום אם לאחד מבני הזוג אלו נישואין ראשונים, מצווה עליהם לשמוח שבעה ימים, ולברך שבע-ברכות. תקנו חכמים שהחתן והכלה לא יעשו מלאכה במשך שבעת ימי המשתה, כדי שיהיו פנויים לעסוק בשמחת נישואיהן. ואם הם מועסקים בעבודה כל שהיא, עליהם לקבל חופש עד לסוף שבעת הימים. נוהגים שהחתן והכלה מתלבשים בבגדים חגיגיים בכל שבעת הימים, ומותר להם לכבס ולגהץ בגדים חגיגיים לצורך שבעת הימים. עוד נוהגים שהחתן או הכלה לא יצאו לבדם לרחוב העיר, משום שהחתן והכלה דומים למלך ומלכה, ואין זה מכבודם להלך ברחוב יחידים. אבל כששניהם הולכים ביחד אינם צריכים ליווי. כשהחתן נמצא בבית הכנסת, כל הציבור אינו אומר תחנון ווידוי, כמו בכל ימי-שמחה שאין אומרים בהם תפילות אלו. ובימים שיש בהם קריאה בתורה - מעלים את החתן לתורה.

תכנון החתונה שלי

מומלץ להכין מחברת חתונה שתלווה אתכם ותכלול את הרשימה הנ"ל + פרטים של נותני שירותים, טלפונים, המלצות, רשימת מוזמנים, כתובות, תזכורות וכו'.

❖ האולם

שלב א

- תאריכים פנויים רלוונטים :
- מחיר למנה כולל מע"מ :
- אופציה לקייטרינג מבחוץ :
- אם כן מה המחיר :
- מה כולל התפריט :

קבלת פנים

- מיקום :
- תפריט :
- האם כלול במחיר או בתשלום נוסף :

חופה

- מיקום :
- האם המחיר כולל עיצוב (פרחים וכד') :
- הגברה - האם האולם נותן רמקול לחופה (אם לא יש לבקש מהלהקה) :
- לוודא שהאולם נותן כוס לשבירה בחופה ויין :

עיצוב

- האם המחיר כולל עיצוב/ סידורי פרחים :
- לשולחנות :
- לחופה :
- לכסא כלה :

נטילת ידיים

- מספר עמדות לנטילה :
- מיקום :

חדר יחוד

- מיקום וגודל :

ריקודים

- גודל רחבת הריקודים, האם יש אפשרות לשתי רחבות ריקודים נפרדות :
- איזו מחיצה יש :

מלצרים

- כמה מלצרים :
- סגנון לבוש / דרישות צניעות :
- האם יש צורך לתת טיפ וכמה :

שלב ב

- תאום פגישה לטעימות וסגירת התפריט :
 - צבע מפות ומפיות :
 - לברר כמה יושבים בכל שולחן כדי לאפשר את סידור הישיבה :
 - מפת האולם :
 - להחליט אם מסדרים מקומות ישיבה אישיים או ישיבה חופשית :
 - מקומות אישיים : לסדר מיקום ולהכין פתקים
 - ישיבה חופשית : כדאי להכין שלטים כלליים לשולחנות כדי שלא ילכו לאיבוד (לדוגמא, "חברי החתן").
- * **בסידור המקומות יש להתחשב בדברים הבאים** - לא ליד הרמקולים, נקודת תצפית טוב לרחבת הריקודים, רחוק מהכניסה לאולם, רחוק מהכניסה למטבח, באגף הלא מעשנים.

❖ להקה

שלב א

- תאריכים פנויים רלוונטים :
- מחיר :
- האם המחיר כולל מע"מ :
- מספר נגנים + זמר :
- כלי הנגינה :
- מספר שעות הכלולות במחיר :
- מחיר לשעה נוספת :
- ממתי מתחילות להיספר השעות (הגעה לאולם/ תחילת הנגינה) :
- האם כולל הגברה לחופה :
- מי מהנגנים מלווה לחופה :
- האם יש רמקול נייד לחופה ולשבע ברכות :
- סוג מוזיקה בזמן חדר יחוד :
- סוג מוזיקה בשעת מנה עיקרית :
- דרך וזמן התשלום :

שלב ב

- סדר השירים בכל סבב :
- שיר שאיתו מלווים את החתן אל הכלה :
- שיר בזמן כיסוי הכלה :
- שיר שאיתו מלווים את החתן לחופה :
- שיר שאיתו מלווים את הכלה לחופה :
- בקשות מיוחדות לשירים מיוחדים :

❖ צלם שלב א

- תאריכים פנויים רלוונטים :
- מחיר (כולל מע"מ) :
- מה כלול במחיר :
- האם תקבלו את כל התמונות המקוריות אליכם (כולל הלא מודפסות) :
- כמה שעות עבודה כלולות במחיר :
- ממתי מתחילים לספור את שעות העבודה (הגעה לאולם/תחילת צילומים) :
- מחיר שעה נוספת :

סטילס (תמונות)

- מספר תמונות כלולות במחיר :
- מחיר לתמונה נוספת :
- מחיר לפיתוח חוזר :
- האם נידרש מינימום פיתוחים חוזרים :
- צילומי סטודיו - מה כוללים?
- האם ניתן לקבל צלמת לנשים :
- פיזור תאורה באולם כלול במחיר או לא :
- מספר תמונות מוגדלות שמקבלים :
- האלבומים עצמם - האם כלולים במחיר :
- אלבום מעוצב (כדאי לראות דוגמאות מראש) - מחיר :
- מתי מקבלים את התמונות (לא יותר משבוע-שבועיים) :
- מתי מקבלים את הדיסק עם כל התמונות :

וידאו

- וידאו כבלים או אל חוטי (מומלץ למניעת נפילות ושאר פגעים, אומנם זה די סטנדרט אבל כדאי לוודא) :
- כולל מוניטור או לא (רצוי שלא - מסורבל ומיותר) :
- מספר מצלמות וידאו :
- תקציר (קליפ) : האם יש :
מה אורכו :
- מתי מקבלים את סרטי הוידאו :
- מספר סרטי הוידאו שמקבלים מלבד המקור :
- טיפים לאנשי הצוות - האם בכלל, וכמה :
- דרך וזמן התשלום :
- דרישות שלכם (למשל : הצלם ואנשי צוותו בלבוש חגיגי (חולצות לבנות), לא מורגש ולא מפריע) :

שלב ב

- לסגור שעת הגעה לאולם :
- בחירת שירי ליווי לקליפ :

❖ הזמנות + ברכונים

- לבדוק איזה מעטפות יש לאולם :
- בחירת בית הדפוס :
- לבחור : סוג נייר :
- סוג כתב :
- צבע כיתוב :
- עיצוב הזמנה : בפנים :
- בחוץ :

נוסח ההזמנה :

- שעת קבלת פנים :
- שעת חופה :
- כמות ההזמנות :
- תאריך גג לשליחת ההזמנות (כחודש לפני החתונה לא יותר ולא פחות) :
- תאריך אישור השתתפות (כשבועיים לפני החתונה) :
- הוספת מפה למקום החתונה :
- הכנת טבלה של המוזמנים :

שם משפחה	שם פרטי	כתובת	טלפון	אישור השתתפות	ליד מי להושיב

ברכונים / זמירונים (אם רוצים)

- מחיר :
- כמות :
- בחירת סוג - ברכת המזון / + מנחה וערבית / + 7 ברכות / זמירון/אחר :
- עיצוב :
- נוסח :

❖ ערב החתונה

לו"ז החתונה

- שעת הגעה לאולם :
- שעת קבלת פנים :
- שעת חופה מתוכננת בפועל (לא בהכרח תואם להזמנה) :
- תפילת ערבית בד"כ לפני החופה לקחת בחשבון 15 דקות :
- אורך החופה כ 45 דקות :
- זמן שהיה בחדר יחוד / במקביל הגשת מנה ראשונה : (מומלץ כחצי שעה, מתוכם 10 דקות צילומים) :
- זמן יציאה מחדר ייחוד :
- אורך סבב ריקודים ראשון :
- אורך זמן מנה עיקרית :
- אורך סבב ריקודים שני :

שבע ברכות

שתי אופציות :

- א. בתום המנה העיקרית לפני סבב הריקודים השני – מרוויחים מכך שזה נעשה ברוב עם. לפעמים חלק הולכים אח"כ הביתה בגלל שכבר היו השבע ברכות אבל הרוב ובעיקר החברים נשארים
- ב. בתום החתונה אבל אז יש מעט אנשים בשבע ברכות (לוקח פחות זמן בסך הכל).

❖ חופה

- עורך החופה (מזמין אנשים וכו') :
- עדים : (1
- (2
- מסדר הקידושין :
- מקריא הכתובה :

7 ברכות

- ברכה 1+2 :
- ברכה 3 :
- ברכה 4 :
- ברכה 5 :
- ברכה 6 :
- ברכה 7 :

❖ ברכת המזון

- מזמן + בורא פרי הגפן :

7 ברכות:

- ברכה 2 :
- ברכה 3 :
- ברכה 4 :
- ברכה 5 :
- ברכה 6 :
- ברכה 7 :

דוג' ללוי' חתונה

נשלח ע"י נפתלי פרידמן

שעה	כלה	חתן	משפחה	אורחים	אולם	תזמורת	צלם
16:30	תמונות אקזוטיות	בדרך	כל מיני	מתארגנים	מסתדר	בבית	עם הכלה
17:30	כסא כלה	באולם	מסתובבים	בדרך	מסודר לקבלת פנים	בדרך	מסתובב / מצלם
18:00	כסא כלה	מקבל אורחים	מקבלים אורחים	מגיעים	מוכן + חופה	מגיעים / מתארגנים	מצלם
18:30	כסא כלה (מתרגשת)	מנחה	מנחה / מסתובבים	מנחה / מסתובבים	מוכן לחופה	מנחה	מנחה / מצלם
18:45	הינומא – תחילת חופה	תחילת חופה	עם החתן / כלה	ליד החופה	-	כמה נגנים, מה שהוחלט לחופה	מצלם
19:20	חדר ייחוד	בוכים	מנה I	מגשים מנה I	בלוז עדין / חסידי ישראלי שקט	צילומי מנה I	
19:45	חדר ייחוד – צילומים	מנה I	"	מנה I	"	חדר ייחוד	
20:05	חדר ייחוד – אוכלים קצת	"	"	"	"	מנה I	
20:30	יוצאים לקהל ונסחפים לתוך הריקודים הסוערים	סיבוב I	סיבוב I	מפנים מנה I מתכוננים למנה II	מתפרעים	מצלם	
21:15	מנוחה / ערבית	ערבית	ערבית	"	ערבית	ערבית	
21:25	יושבים לאכול ברצינות	מנה II	מנה II	מגשים מנה II	דיסקים / סגנון קריבי	מנה II	
21:50	קינוח + ברהמ"ז + 7 ברכות	קינוח + ברהמ"ז + 7 ברכות	קינוח + ברהמ"ז + 7 ברכות	הגשת קינוח	תי נני ני	צילומים רלוונטיים	
22:10	יוצאים לסבב ריקודים נוסף	סיבוב II	סיבוב II	מפנים / מסדרים	משתוללים	מצלם	
22:50 (גג!)	צילומים אחרונים	תמונות אמריקאיות	הולכים / הלכו	מתקפל	אורזים	מצלם	
23:35	בדרך הביתה ☺	בדרך הביתה					

"שעה" – הצעה
 "כלה" – מיקום הכלה
 "חתן" – מיקום החתן
 "משפחה" – מעשי משפחות החתן
 והכלה

"אורחים" – ניחוש מלומד מה יעשו האורחים
 "אולם" – מה שאנחנו מקווים שהאולם יעשה
 "תזמורת" – חישוב שעות התזמורת, ומה שנבקש
 ממנה לעשות
 "צלם" – חישוב שעות הצלם, בערך מה שמתוכנן
 ----- מסך יורד

רשימת חפצים לקחת לאולם

(לסכם מי מביא מה – משפחת החתן, הכלה, אחראי חתונה, האולם)

- ☐ נרות + גפרורים + כוסיות לליווי החתן והכלה
- ☐ טבעת נישואין (מומלץ להפקיד אצל אחד העדים)
- ☐ כתובה + עט + מטפחת (או חפץ אחר) לקניין
- ☐ 2 גביעים לחופה + תחתיות (יתכן והאולם מספק)
- ☐ כוס זכוכית לשבירה (יתכן והאולם מספק)
- ☐ טלית
- ☐ קיטל
- ☐ ברכון/סידור עם זימון לנישואין ולשבע ברכות
- ☐ שבע ברכות בהגדלה (עדיף מנוילן)
- ☐ רשימה של המברכים
- ☐ ברכת כלה + תפילה לאם הכלה וכו' + רשימת שמות להתפלל עליהם
- ☐ קופסת תכשיטים (כדי לשמור עליהם בזמן שמורידים אותם לחופה)
- ☐ משקפיים רזרביות/ישנות
- ☐ מתנה לחדר ייחוד (אם נותנים)
- ☐ 2 חולצות לבנות להחלפה מגוהצות תלויות על קולב
- ☐ מכנסי חתן להחלפה
- ☐ כיפה נוספת
- ☐ מגבונים לחים (של תינוקות) - הפיתרון היעיל במקרה של כתמים קלים
- ☐ פלסטרים
- ☐ חוט לבן ומחט (אפשר חוטים בצבעים נוספים בהתאם לבגדים של אם הכלה, האחיות, המלוות וכו').
- ☐ סיכות ביטחון
- ☐ איפור
- ☐ קשים לשתייה (כדי לא להרוס את הליפסטיק).

רשימות והערות שלכם:

